

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

XLI. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1928

3. SZÁM

FOLYÓIRATA

MÁJUS

Szerkesztőség, hová a lap szellemi részét illető minden közlemény küldendő, Budapest, I. Avar-utca 15. III. 7.
Kéziratokat nem adunk vissza.

SZERKESZTI:
MOLNÁR OSZKÁR

Tagsági vagy előfizetési díj tanévenként 8 pengő. Az egyesülettel és lappal kapcsolatos minden befizetés, reklamáció *Pócza József* egyesületi pénztáros címére (Bpest, V. Hold-utca 16. IV. 54.) küldendő. — Hirdetések megegyezés szerint.

A közös cél felé.

— Elnöki megnyitó. —

Tisztelt Közgyűlés! Szomorú bejelentéssel kell megkezdenem elnöki megnyitómát: szeretett elnökünk, *Wagner János*, közbejött akadályok miatt nem jelenhetett meg közgyűlésünkön. Felette sajnálatos e tény, mert ily módon elestünk attól a kedvező alkalomtól, hogy itt, a közgyűlésen, közvetlenül és élőszóval köszönhattuk volna meg azt az önzetlen fáradozást, odaadó munkásságot, mellyel egyesületünk sorsát és ügyeit két cikluson át vezette és irányította. Tudjuk mindannyian, hogy nagyrabecsült elnökünk nem díszként viselte az elnöki tisztséget, hanem az egyesület iránti szeretetből, melynek felvirágoztatásáért minden lehető megtett. A legnehezebb időkben állt egyesületünk élére s megfeszített munkával igyekezett a háború s a forradalmak után megbénult egyesületünket a megerősödés és haladás útjára vezetni. Közvetlen tapasztalatból mondhatom, hogy minden ajtót megzörgetett s minden kilincset megmozgatott, ha az egyesület vagy a tanárság érdekeiről volt szó. Nem rajta múltott, ha fáradozását nem követte minden téren siker. Mindezekért szívből és lélekből fakadó hálánkat és köszönetünket tolmácsolom s azzal a kérelemmel fordulok hozzá, tartsa meg egyesületünk iránt továbbra is jószágos szeretetét s támogasson bennünket a jövőben is bölcseségének és tapasztaltságának értékes kincseivel.

Most pedig, midőn az alapszabályok értelmében elnökünket helyettesíteni bátorodom, gyengeségem tudatában kérem szíves elnézésüket és jóindulatu támogatásukat.

Mélyen tisztelt Közgyűlés! Ünnepet ültünk, mert egyesületünk mindig ünnepnek tekintette a közgyűlés napját. Méreteiben szerény ez az ünnepély, de nem is lehet más, mert jól tudjuk, hogy a tanítóképző-intézeti tanárság numerice a középfoku iskolai tanárság legkisebb csoportja s így egyesületünk is a legkisebb alakulatok

egyike. De viszont elbizakodottság nélküli önérzettel tudjuk azt is, hogy a képző-int. tanári munkásság az ország sorsára a legjelentősebben, a legsorsdöntőbben kiható munkásság. A mi szellemünk, erkölcsünk, tudásunk és hazafiságunk ugyanis nemcsak növendékeink szellemévé, érzületévé, tudásává és hazafiságává válik, de általuk — népiskolai tankötelezettség lévén — átültetődik az egész ország népének, a jövő nemzedéknek, a késő utódoknak a szívébe is. Ez adja meg a tképző-intézetek munkásságának nagy jelentőségét és ez adja meg tanárságának grandiózus szerepét, megkülönböztetett hivatását. De hogy a konkluziót is levonjam, ez adja meg a képző-intézetek számának, tanársága anyagi és szellemi megerősítésének elsőrendű állami érdekké való felmagasodását. Leromlásuk, megapadásuk a nemzet leromlását, — megerősödésük, felvirágzásuk a nemzet újjászületését jelentik.

E felfogástól áthatva, a képző-int. tanárság mindenkor a legfőbb gonddal s a legéberebb figyelemmel kísérte a magyar művelődésügy e fontos pillérének helyzetét, állapotát. Szünet nélkül vizsgálta, meg tud-e felelni magasztos hivatásának és céljának, vannak-e fogyatékoságai, hiányai s ha vannak, melyek a javítás módjai és irányelvei? Ezen érdeklődés és jobbítási törekvés azonban soha sem volt erősebb, mélyebb és mozgékonyabb, mint napjainkban. Egyesületünk választmánya is, közel másfél éven át, szinte kizárólag a *tanító- és tanárképzés* problémáinak szentelte minden idejét. Nem lenne helyes észrevétlenül elmenni e jelenség mellett, sőt tanulságosnak és nyereségesnek látszik kutatni, keresni éppen e két kérdés iránt megnyilatkozó példátlan érdeklődésünk okait.

Az első és főokot abban a hatalmas újtási vágyban látom, mely összeroncsolt, szétszaggatott hazánk mai golygós idejében minden téren, de legerősebben a kultúra terén szállta meg a lelkeket. Nem csoda, mert a fizikai erejétől és eszközeitől megfosztott nemzetnek már csak egy védő és támadó fegyvere maradt: műveltsége, lelki értékessége. Ezt a fegyvert akarja hát mennél jobban kiélesíteni és kifényesíteni, hogy annál jobban kitűnjék ellenfeleink inferioritása. Eddig is nagy kultúrdifferencia volt közöttünk, de most még nagyobb, még fölényesebb kultúrdifferenciára törekszünk, hogy annak fényével sújthassunk le ellenfeleinkre s annak ragyogásával bizonyíthassuk be a művelt világ ítélőszéke előtt a trianoni béke igazságtalanságát és tarthatatlanságát. Csak arra kell most már törekednünk, hogy e nagy szellemi összefogás, e nagy kultúr-előretörés ne szalmaláng legyen, hanem állandó tűz s megőrizze erkölcsös

és hazafias jellegét. Ha pedig így lesz, Isten segédelmével nemzeti erőink teljes kifejlését eredményezheti, akkor pedig Trianon napjai már is meg vannak számlálva.

A második oka megnyilatkozó érdeklődésünknek és jobbtási törekvéseinknek, tanítóképzésünk mai szervezete, mai színvonala. Be kell azonban ismernünk, hogy a második ok alapján reformvágyaink nem látszanak eléggé indokoltaknak és jogosultaknak. Alig hét éve ugyanis, hogy képzésünk jelentősen reformálódott, mikor az évfolyamok száma négyről ötre emeltetett fel. A reformálásnak ily gyors egymásutánját csak az indokolhatná, ha az utolsó reform nem bizonyult volna kielégítőnek. Nem egyéni véleményt nyilvánítok, mert ily nagyfontosságú kérdésben az egyéni véleménynek döntő súlya nem lehet, hanem e helyett felsorolom kiváló kartársaim összegyűjtött véleményeit annak bizonyítására, hogy a legutóbbi reform nem volt kielégítő. Első kifogás, hogy a hat évre tervezett képzés anyaga öt év keretébe van összeszorítva, tehát túlterhelés van. A második, hogy a közismereti és a szaktárgyak továbbra is párhuzamosan haladnak és némely tárgynál a tárgy módszere megelőzi a tárgyi tudást. A harmadik, hogy a pedagógia alaptudományai és a neveléstudomány különböző ágai nincsenek kellően képviselve s így a szakiskolai jelleg nem eléggé domborodik ki. Negyedik, hogy a gyakorlati kiképzés terjedelme nem fokozódott. Túlnyomóan elméleti képzés túlkevés gyakorlattal, ez a képzés mai képe — mondja egyik pedagógus-kartársunk. Az ötödik, hogy az öt éves képző is sok tárgy anyagát előlről kezdi s nagyobb elmélyedésre megint nincs idő. A hatodik, hogy nem kielégítő a népnevelői hivatásra való szociális ránevelés. A hetedik, hogy az öt évfolyamú képzőkből is még mindig korán, fiatalon bocsátjuk ki a növendékeket. A felhozott kifogások közül csak a legsúlyosabbakat, a legjelentősebbeket soroltam fel, azonban amely intézmény ellen ily súlyos kifogások emelhetők, az okvetlenül reformra szorúl.

Most pedig áttérek az okok harmadik csoportjára, okokra, melyek valamennyi között a leghatékonyabban járultak hozzá a tanító- és tanárképzés problémái iránt megnyilatkozó érdeklődésünk felkeléséhez. A tanítóképzés kérdéséhez az impulzust a III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus, illetőleg Népiskolai Szakosztályának a kongresszus elé terjesztendő ama javaslata adta meg, mely középiskolai érettségire épített tanítóképző-intézeti főiskolát kíván. A tanárképzés reformjának kérdését pedig a polgáriskolai tanárképzés módjának kilátásba helyezett megváltozása tette aktuálissá. Mindkét problémát hosszú hónapokon át tartó vitákkal és eszmecserékkel boncolgattuk

és végül is arra az elhatározásra jutottunk, hogy mindkét kérdést az ország tanársága elé vittük s ezen, országos szavazás formájában megnyilatkozó állásfoglalás eredményét fogjuk azután, részletesen kidolgozva, a magas minisztérium színe, illetőleg a III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus plénuma elé terjeszteni.

Ha összevetjük a tanító- és tanárképzés problémáit, a két kérdés közül a tanítóképzés jó megoldása a fontosabb és egyúttal a nehezebb is. A tanárképzés reformja nem keményhéjú dió, az erre vonatkozó felfogásokban és javaslatokban nem is mutatkoznak nagy eltérések. Teljes egyetemi képzést kíván mindenki s csupán a speciális képzés terén vannak nüanszbeli eltérések. Ezek közül azonban bármelyik felfogás győzzön is, a kérdés közmegelégedésre megoldható. Annál nehezebb, annál keményebb héjú dió azonban a magasabbfokú tanítóképzés problémája. Két álláspont áll itt egymással szemben: tanítóképzőben vagy érettségire épített főiskolában történjék-e a képzés? A tanítóság az utóbbi álláspontot képviseli s így mai, történelmileg kifejlődött képzésünket el akarja a föld színéről törölni. Hogy helyes-e ez az állásfoglalás, vagy sem, annak tárgyalásába most nem bocsátkozhatom, csupán annak kijelentésére szorítkozom, hogy a tanítóság ily irányú megmozdulása nem lepett meg. Annyival is inkább nem, mert bár sok okát s magyarázatát hallottam a tanítóság ezen állásfoglalásának: prestige-kérdés, magasabb fizetésre való törekvés, stb. — a magam részéről azt hiszem, hogy maga a képzőintézeti tanárság, ha nem is közvetlenül, de közvetve, szintén hozzájárult a tanítóság ily irányú állásfoglalásához. A javaslat gondolatai, szavai, célkitűzései természetesen nem tőlünk származnak, de igenis a mi lelkünkől származik a tanítóság előretörésének akarati rugója, az ambíció és érvényesülési vágyának főfegyvere, az intelligencia. Midőn ugyanis a tanítóképző-intézeti tanárság az utolsó 30 év alatt — a Neményi Imrék és Sebestyén Gyulák ragyogó korszakában — oly példátlanul lendületes és úgy általános, mint szakképzés szempontjából magas nivójú tanítóképzési munkásságot fejtett ki, minden gondolkodó ember előre láthatta, hogy ebből a fényes korszakból kikerülő tanítógenerációnak kicsi lesz Macedónia, ez a tanítógeneráció magasabb intelligenciája tudatában érvényesülni akar és hogy kivívja erkölcsi, anyagi, társadalmi elismertetését, még volt Alma Materének patinás falait is kész ledönteni. Akaratlanul is analógiát látok ily módon előállott helyzetünk és a legnagyobb magyar gróf Széchenyi István tragédiája között. Ő is emberfeletti munkába kezdett, hogy felemelje nemzetét. Szóval és tolla, tettel és példával kiragadja népét letargiájából. Célját eléri,

munkája fényesen sikerül, hogy azután maga legyen annak első áldozata!

Mélyen t. Közgyűlés! Ha talán még most nem is ilyen tragikus a helyzetünk, de tagadhatatlan, hogy a tanítóság állásfoglalása nehéz helyzet elé állított bennünket. Mi ugyanis két irányú obligóban vagyunk. Első sorban is érezzük, hogy gyermekeinkkel, fiainkkal állunk szemben, akiket mi neveltünk, mi oktattunk s akiknek minél tökéletesebb képzésére feláldoztuk minden fizikai és erkölcsi erőnket. Úgy érezzük tehát, ha mindenki, mi nem állhatunk boldogulásuk útjába! Ámde van egy más irányú obligónk is: súlyos felelősséggel tartozunk évtizedeken át fényesen bevált intézményünkkel szemben is, melyet elődeinktől szent örökségül átvéve folyton fejlesztettünk, tökéletesítettünk s amelyet hosszú évtizedek fáradtságos munkájával egy olyan felbecsülhetetlen értékességgel telítettünk meg, mely a tanítóképző-intézeteket minden más középiskola fölé helyezi s ez: a tanítóképző-intézetek és a népiskolák pedagógiája. Ez a nagy értékesség pedig kötelességünké teszi, hogy addig is, míg fényesen bevált intézményünket beigazoltan jobb és kipróbáltan helytállóbb intézménnyel pótolva nem látjuk, romba dönteni ne engedjük!

E pillanatban tehát áthidalhatatlannak látszó úr választ el bennünket a tanítóság állásfoglalásától, ami bizony, közvetlenül a III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus küszöbén, nem kedvező, nem kívánatos jelenség. Erőtlen, súlytalan és hatástalan lesz az a kongresszusi döntés s talán összes javítási törekvéseinket veszélyeztetheti, ha más határozatot hoz a tanítóság és mást a tanítók tanítósága. Úgy érzem tehát, hogy az ellentétes felfogások kiegyenlítését okvetlenül meg kell kísérelni annyival is inkább, mert az úr csak látszólag áthidalhatatlan és csak azért tetszik ilyennek, mert állásfoglalásainkat nem egymás mellé, hanem egymással szembe állítjuk. Szerintem a dolog így fogandó fel: a mai képzéssel sem mi, sem a tanítóság megelégedve nem vagyunk, tehát mindketten reformálni akarunk. A tanítóság mindjárt a legtávolabbi, hogy úgy mondjam, a végcél felé zászlózára, bár tudja, hogy e cél, már csak Csonka-Magyarország mai teherbíró képessége miatt is — belátható időn belül meg nem valósítható. Ezzel szemben a tanítóképző-intézeti tanárság megelégszik a bölcs mérséklet diktálta kisebb mérvű, de történelmi alapon kifejlődött intézményeinek értékeit továbbra is fenntartó, megőrző és a fokozatos fejlődést mégis biztosító reformálással. Hogy hasonlaltal éljek, a tanítóság jobbítási törekvése olyan, mintha valaki házának elromlott tetejét nem javíttatja ki, mert ha módja és alkalmja lesz, úgyis új házat építtet.

A tanárság azonban másként gondolkodik. Nem vár addig, míg az a bizonyos mód és alkalom elérkezik, hanem addig is kijavíttatja a ház tetőzetét nemcsak azért, hogy megmentse annak értékes alapjait és falazatát, hanem azért is, hogy egy jó időre megint egészséges és zavartalan otthont biztosítson magának.

Mélyen tisztelt Közgyűlés! Én rendületlenül bízom és hiszek abban, hogy a tanítóság, látva a kitűzött céljához vezető út ma még alig leküzdhető nehézségeit, testvéri megértéssel fog a III. Egyetemes Kongresszuson bár lassúbb menetű, de volt Alma Materjének tökéletesedését egy jelentős lépéssel előre vivő reformtörekvéseinkhez csatlakozni. Annak a beigérésével, hogy a képző-intézeti tanárság szeretett tanítványainak minden megértést célzó és összhangot teremteni akaró közeledését tárt karokkal fogadja: van szerencsém Országos Egyesületünk XVIII. közgyűlését megnyitni.

Párvy Endre.

A tanári fizetések újszerű rendezése.

A tanári közéletnek évek óta akut kérdését az 1927. évi 9000. M. E. rendelet bizonyos fokig nyugvóponton hozta. Megszüntette azt a már szinte megszokottá vált lélekállapotot, mely az igazunkért, anyagi és szellemi javainkért folytatott küzdelemben, sőt a családoknál magáért a pusztá materiális létért folyó harcban merült ki. El kell ismernünk, hogy a megélhetésért folyó küzdeelmünkben túl jutottunk a válság tetőfokán, de meg kell állapítanunk azt is, hogy örömtüzeket még nem gyújthatunk. Az új fizetési rendszer ugyanis meghagyta a régi kereteket (IX—VI. f. osztály), ami azt jelenti, hogy a tanárság egyetemének életszintje marad a régi. Ezen belül viszont van egy igen jelentős korrektívum: az időhöz kötött automatikus előlépés, mely a régi megmerevedett státus nagyobbik felét előremozdította eddigi helyhezköttöttségéből.

Talán épen e kettősség (t. i. az új rendszernek a régi keretekben való elhelyezése) adja magyarázatát annak, hogy Kornis Gyula államtitkár az Orsz. Középisk. Tanáregyesületi Közlöny szerint csak fizetési átcsoportosításnak nevezi az új fizetési rendszert, mely „mint kiindulási alap, az állam pénzügyi helyzetének későbbi megjavulása folyamán tovább építendő.” E nyilatkozat hatása alatt már fokozottabb örömmel üdvözljük az új fizetési rendszernek még a jelenlegi szerény formáját is. Nemcsak azért, mert megszünteti azt a javadalmi és erkölcsi lefokozást, mely a tanárságra nézve eddig mintegy intézményszerűen fennállott, hanem főként azért, mert az új fizetési rendszerben, már mint kiindulási alapon is el van ültetve egy ritka növénynek, a tanári munka értékelésének a magva.

Az alap ezzel meg van vetve helyzetünk javítására. Most már nyugodtabban remélhetjük nemcsak a még mindig fennálló sérelmeink fokozatos orvoslását, de egy oly fizetési rendszer kiépítését is, mely minden mást kizáróan egyedül felel meg a tanári pálya s az iskolai munka természetének: *a fizetési osztályoktól mentes, tiszta széniumos rendszert.*

Nem érzem illetékesnek magamat arra, hogy kritika tárgyává tegyem az új fizetési rendszernek azokat a pillanatnyi anyagi előnyeit vagy hátrányait,

melyeket az a régivel szemben tartalmaz. Erre illetékes volt egyesületünk választmányi ülése, hol is memorandumba foglaltattak mindazok az apró korrektívumok, melyeknek teljesítése a jelenleg engedélyezett pénzügyi keretek között remélhető. Ezeknek a részlelkérdéseknek cikkben való tárgyalását különben sem tartanám ildomosnak az után a nyilatkozat után, melyet Kornis Gyula államtitkár az *Orsz. Középisk. Tanáregyesületi Közlöny*-ben tett. E nyilatkozatból kiviláglik egyrészről az, hogy amit az új fizetési rendszer jelenleg tartalmaz, az még fejlesztendő, tehát csak ideiglenes jellegű; másrészről pedig, hogy amennyiben az új fizetési forma egyelőre még csak ennyi tartalmat kapott, az nem ő rajta múltott.

Ennek a cikknek a célja a következő: egy, merőben új fizetési rendszerrel állván szemben, új orientációra van szükség. Az új rendszerből keressük ki és tegyük tanulmány tárgyává mindazokat az intézkedéseket, melyek a tanári munka értékelésének szempontjából továbbfejlesztésre alkalmasnak ígérkeznek, viszont mutassunk rá azokra a visszafejlesztést érdemlő pontokra, melyek, bár más tisztviselő-ágazatoknál jól beváltak, a mi munkánk természetével összeegyeztethetetlenek s melyeket csak egy, minden tisztviselői munkát uniformizáló korszak kényszerített ránk.

Azt hiszem, hogy mikor egy ilyen gyökeres változás történik, mint a milyen a széniumos rendszer alapjainak a lefektetése, nem lenne hiábavaló dolog, ennek a lapnak a hasábjain ankétet rendezni erről a kérdésről. Nem gondolok én ez alatt memorandumokban szokásos összepszerű, konkrét javaslatokra; már csak azért sem, mert mi a széniumos rendszernek sem a fejlesztési tempóját, sem az erre a célra engedélyezendő pénzügyi kereteket nem ismerjük. Ez ennek a kérdésnek inkább csak az elméleti előkészítése lenne, melynek azonban nem maradna el a gyakorlati haszna sem.

Gyakorlati eredmény lenne már maga az is, hogy a *Magyar Tanítóképzőben* megjelent tanulmányok bármikor rendelkezésére állanának egyesületünk választmányának. Ezek képezhetnék jövődöbeli memorandumaink nyersanyagát, melyet alkalmas időben, megfelelő átrostálás után csak formába kellene önteni. Az így készített egyesületi kérvény aztán tényleg az egész tanári közközvélemény megnyilatkozása lenne, melyhez ilyen formán bárki hozzájárulhatna néhány gondolattal, szemben a múlttal, mikor is ilyen természetű ügyek tárgyalása gyűlésen történvén, nem állott módjában bárkinek a fővárosban tartott értekezletekre felutazni. De meg egy lapnak — bármily szűk körben ismeretes is a *Magyar Tanítóképző* — mégis csak nagyobb a publicitása, mint egy értekezletnek. S ha a mi egyesületi közlönyünk teret nyit ennek a kérdésnek tárgyilagos hangú és elméleti keretek között mozgó megvitatására, ezáltal nemcsak a magunk számára, tehát egyesületi használatra gyűjtöttünk anyagot fizetésrendezési mozgalmainkhoz, hanem közlönyünk nyilvánossága révén reményünk lehet arra is, hogy anyagi sorsunkat intéző illetékes faktorok még idejében tájékozódást szerezhetnek azokról a vágyakról és törekvésekről, melyeket a tanárság a széniumos fizetési rendszerhez fűz.

Áttérve a dolog lényegére, mindenek előtt revízió alá kellene venni eddigi fizetésrendezési mozgalmaink célkitűzéseit. Mindezeideig anyagi sorsunk megjavítását főleg három kívánság teljesítésétől reméltük elérhetni. Ezek: a 35 éves szolgálatnak 30-ra való visszaállítása, a quinquenium visszaszerzése és az V. fiz. osztály megnyitása. Időről-időre váltakozva merültek fel s tűntek el ugyan egyéb kívánságok is, ez a három pont azonban változatlanul állandó

vezérlőmotivumát képezte s képezi ma is minden anyagiakért való megmozdulásunknak.

Kétségbevonhatatlan, hogy a régi fizetési rendszer mellett ennek a három törekvésnek a kedvező megoldása lett volna a legfontosabb. Kérdés azonban, hogy a széniumos rendszer mellett is még mindig ez a három pont maradhat-e meg ezután is kívánságaink állandó vezérmotivumául. Nem devalválódott-e a legfontosabbaknak tartott törekvések közül egyik-másik a széniumos rendszerben legalább is időrendben másodrangú kérdéssé?

Lássuk először a 30-35 éves szolgálati idő ügyét. Az 1912. évi nyugdij-törvény minden ágazatbeli főiskolai képesítésű tisztviselő szolgálati idejét 40-ről 35 évre szállította le, ugyanakkor azonban a tanárok 30 éves szolgálatát 35 évre emelte fel. Visszalapozva az akkori tanügyi lapok cikkeire s a különféle tanáregyesületi gyűlések határozataira, megállapítható, hogy a tanárság négy szempontból sérelmezte a 35 éves szolgálati időt.

1. Etikai szempontból kifogásolta s az állam méltóságával összeegyeztethetetlennek nyilvánította azt az egyenlőtlen eljárást, mely az új nyugdij-törvény előnyét (lakbérnyugdíj) minden más tisztviselő-ágazatnak nemcsak ingyen adta, de még a szolgálati időnek 5 évvel való megrövidítésével tetézte ugyanakkor, mikor a tanárságnak ugyanezt a kedvezést szolgálatának 5 évvel való meghosszabbításával kellett megfizetni. 2. Megállapította, hogy jogilag ugyan nem állhat meg az az intézkedés, mely szerint a már szolgálatban álló tanároknak szabad elhatározásukra bizza azt, hogy maradnak-e a régi nyugdíjnál a régi feltételekkel, vagy választják az újat a 35 éves szolgálattal, mert a pályázati hirdetmény, kinevező okirat és az eskü alapján létrejött szerződéses viszony nem egy meghatározott nyugdíjösszegre való igényt tartalmaz, hanem a *mindenkori nyugdíjra* való igényt, arra a nyugdíjra, melyet az állam általában biztosítani tud a maga tisztviselőinek. Ezzel a megállapítással szemben azonban elismerte azt is, hogy az állam a maga hatalmi szavával a jövőendő tanár-nemzedéket a más hasonló képesítésű tisztviselőágazatok szolgálati idejének megfelelően, akár tisztán pénzügyi szempontból, akár a nivellálás elve alapján jogilag megfámadhatatlanul elkötelezheti a 35 éves szolgálatra. 3. Sérelmesnek tartotta azonban a tanárság a 35 éves szolgálati időt az iskola szempontjából is. Hangsúlyozta, hogy a 30 éves szolgálatot nem a tanárság kedvéért állapították meg nagyszabású kultúrpolitikusok és államférfiak, hanem az iskola érdekében. Mert lehetővé akarták tenni, hogy az iskolában lelki éberségük és erejük teljességében levő egyének munkálkodjanak; a munkába belefáradt, szellemileg többé nem fogékony s a gyermeki lélekhez alkalmazkodni nem tudó elemek pedig idejében kicserélhetők legyenek. Általában az a vélemény alakult ki, hogy a 35 éves szolgálat sokkal inkább ütközik az iskola, mint a tanárság érdekeibe s mint ilyen, nem annyira a tanárság személyes anyagi, vagy szolgálati sérelme, mint inkább oktatásügyi szakkérdés. 4. De ha nem tekintette is a tanárság egyeteme a 35 éves szolgálatot tisztán személyes, egyéni sérelemnek: annál inkább annak tehinthette a 35 éves szolgálat *következményeit*, az előlépési viszonyokra való kihatását illetőleg. Előállott ugyanis az a helyzet, hogy míg a 40-ről 35-re leszállított más státusokban az előlépési viszonyok minden státuszrendezés nélkül $\frac{1}{7}$ -del megjavultak a hirtelen nyugdíjba ment 35 évet eltöltöttek révén, addig a tanárság előlépési viszonyai megromlottak $\frac{1}{6}$ -dal a 30 év után szolgálatban visszamaradni kényszerültek miatt. Egyéb okok mellett főleg ez volt a magyarázata annak a helyzetnek is,

mely az utóbbi időben már odáig vezetett, hogy a saját fizetési osztályának 1. fokozatában volt a státus 95%-a a következő fizetési osztályba való előlépésnek minden reménye nélkül.

Ezért nem tudtuk a 35 éves szolgálati időt életbelépésének immár 16-ik esztendejében sem pusztán iskolai szakkérdésnek tekinteni. A mi szemünkben megmaradt előmenetelt gátló intézkedésnek s mint ilyen, jogosan emlegettük fel minden fizetésrendezési mozgalmunk alkalmával. A széniumos rendszerben azonban egészen más helyzettel állunk szemben. Az új fizetési rendszerrel egyszeribe megszűnt a 30-35 éves szolgálati időnek az előlépési viszonyokkal való mindennemű összefüggése. Épen azért azt hiszem, ez a pont immár törlendő lenne jövőendő anyagi mozgalmaink fegyvertárából s lenne ismét az, ami a lényege: kulturpolitikai szakkérdés.

Második megvizsgálendő dolog a *quinqenium*. A mi régi s újra visszatérő szerelmünk! Mely nem váratott magára soha, pontosan megjelent, ha jött az ideje. Még a fizetési osztályok előtti időben szegődött hozzánk, mint a mi sajátos munkánk jutalma s kitartott velünk a fizetési osztályok idejében is. Aztán elvitte az összeomlás. Olyan hangtalanul s észrevétlenül tűnt el, hogy még el sem búcsúztatták tőlünk hivatalosan.

Mielőtt a továbbiakra áttérnék, közbevetőleg két megjegyzést kell tennem, hogy az alábbi fejtegetésekből lehetőleg minden félreértést kizárjak. Az egyik a jelenlegi fizetési rendszernek az ezt megelőzővel való összehasonlítására vonatkozik. Nem vettem figyelembe ugyanis sem az 1920 évi, sem pedig a szanalással kapcsolatos 1924. évi rendezést. Az előbbi egy zavaros gazdasági kornak átmeneti intézkedése volt, mely a formális előléptetések dacára sem nyújtott semmit; a másik pedig, anélkül hogy adott volna valamit, csupa megszorításból, sőt hátrátételből állott. Szociális intézkedésnek pedig, mint amilyen a fizetésrendezés, különben is csak akkor van értelme, ha az a célja, hogy az előbbivel szemben jobb helyzetet teremtsen. Ezért a jelenlegi fizetési rendszer megelőzőjéül az 1912. évit tekintem s mint ilyen, használom fel összehasonlításul. A másik megjegyzésem pedig az, hogy az összehasonlításoknál s így az átszámításnál is nem vettem tekintetbe a békebeli korona s a jelenlegi pengő vásárló értéke közötti különbséget. Az egyes fizetési osztályok megfelelőbb dotálása ugyanis nem speciális tanári, hanem általános tisztviselői probléma. Az összehasonlítások ezért tisztán csak az előmeneteli viszonyok kedvezőbb, vagy kedvezőtlenebb voltának kimutatására szorítkoznak. Értékmutatóul a fizetéseknek a maximális fizetéshez viszonyított százalékszámát használom.

A *quinqenium*nak kettős jelentősége volt. Az egyik abban állott, hogy bár a VII. fiz. osztály 1. fokozatánál tovább nem vihattuk, ez az $5 \times 200 = 1000$ koronás plusz mégis eljuttatott bennünket a VI. fiz. osztály 2. fokozatának megfelelő végső fizetésig. A másik, szerintem még fontosabb jelentősége pedig az volt, hogy nemcsak a szolgálat vége felé járó, amúgy is tisztességes megélhetést fokozta egy 1000 koronás plusszal, hanem egy 200 koronás részlettel jelentkezett már az 5-ik szolgálati év után, 10 év után 400-al, 15 év után 600-al stb. E révén a 6-ik szolgálati évtől kezdve átlag egy, a 21-ik évtől kezdve pedig átlag két fizetési osztállyal volt magasabb fizetésünk, mint ahogy azt a fizetési osztályunk mutatta. Világosabb képet nyújt azonban a *quinqenium* jelentőségéről a következő számítás. A *quinqenium*ok összege volt a

6-10 évig terjedő szolgálat alatt	$5 \times 200 =$	1000 korona
11-15 " " " "	$5 \times 400 =$	2000 " "
16-20 " " " "	$5 \times 600 =$	3000 " "
21-25 " " " "	$5 \times 800 =$	4000 " "
26-35 " " " "	$10 \times 1000 =$	10.000 " "
összesen:		20.000 korona.

Ha most ezt a fizetési osztályokon felül kapott összeget átszámítjuk fizetési osztályra, a következő eredményt kapjuk: A fizetési osztályokban elért legmagasabb fizetés a VII. fiz. osztály 1. fokozatában 6000 korona volt. Ehez képest a következő:

VI. 3. 6400 koronás évi fizeteskülönbözet	400 korona,	5 év alatt	2000 korona
VI. 2. 7200 " " " "	1200 " "	5 " "	6000 " "
VI. 1. 8000 " " " "	2000 " "	6 " "	12000 " "
összesen 20000 korona			

A quinqueniumok összege tehát egyenlő volt 16 évi VI. fiz. osztályban való tartózkodással.

Ha most még ehhez hozzászámítjuk azt a már fentebb is említett körülményt, mely szerint ez a fizetési osztályokon felüli 20.000 koronás plusz nemcsak a fizetési osztályokon belül elérhető évi 6000 koronás maximális fizetést toldotta meg évi 7000 koronára, hanem bár kisebb összegű, de mégis tekintélyes pluszt jelentett már a szolgálat elején is, tehát akkor, mikor erre a legnagyobb szükség volt, a IX. és VIII-ik fizetési osztályban való tartózkodás idején, melyből ilyen formán nemcsak a tanárság néhány százaléknyi teljes szolgálatot teljesíteni tudó része, hanem úgyszólván a tanárság 100%-a részesedhetett: úgy bátran megállapíthatjuk, hogy a quinquenium többet jelentett még annál is, mintha quinquenium nélkül 19 évet a IX. VIII. VII-ben, 16 évet pedig a VI. fiz. osztályban töltöttünk volna el.

Ezzel szemben a széniumos rendszer jelenlegi beosztása szerint mindössze 10 évet töltünk a VI. fiz. osztályban. Megállapítható tehát, hogy második főkvánásunkat, a quinquenium visszaszerzésére irányuló törekvésünket egyáltalán nem haladta meg az idő. Összességében kimutatható, hogy a jelenlegi IX-VI. fiz. osztály a mai előmeneteli tempó mellett nem megfelelő ellenértéke az 1912. évi IX-VII. fiz. osztálynak az 5 quinquenium pluszsal.

Felvetem azonban azt a kérdést: minden más módot kizáróan vajjon az egyetlen kártalanítási lehetőség-e a quinqueniumok visszaállítását sürgetni amiatt a minusz miatt, mely éppen a quinqueniumok megszüntetése következtében állott elő? Nem visszatetsző-e a szolgálatuk első évétől az utolsóig azonos munkát végző tanárok fizetését a már úgyis túlságosan elnyúlt 12 fizetési fokozatról az 5 quinqueniummal 17-re növelni akkor, mikor más tisztviselő a legkülönfélébb értékű munkát végezve, szolgálatának tartama alatt a gyakornokságtól egy ügyosztály irányításáig nem halad át 17 különféle magasságú fizetésen? S ha nem számolunk is azzal az animózással, mely a quinqueniummal szemben már a békében is megnyilvánult, számolnunk kell a VI. fiz. osztály megnyitása által teremtett helyzettel. A quinqueniumot a szerzett jogokra való hivatkozással szoktuk kérni. A szerzett jogokra való hivatkozásnak azonban nagyon pontosan megalapozottnak kell lennie. Már pedig a 16 évi VI. fiz. osztállyal egyenlő értékű quinqueniumnak a visszaállítását kérni ugyanakkor, mikor ebből a 16 évből 10 évi VI. fiz.

osztályt már tényleg megkaptunk, a szerzett jogokra való hivatkozást legalább is megalapozatlannak tartom. Összecszerűen kimutatható azonban, hogy akkor, mikor minden más tisztviselőágazat részben meghaladta, de legalább is teljes birtokában van az 1912. évben elért fizetési osztályainak, akkor a tanárság az egyedüli, mely 6 évi VI. fiz. osztállyal alatta van az 1912. évben szerzett jogainak. Egy 19 évi IX-VIII-VII és 16 évi VI.-ba való széniumos beosztás nemcsak összecszerű ellenértéke lenne az elvesztett quinqueniumnak, de megfelelőbb ellenértéke lenne a szolgálat elejétől végéig azonos értékű tanári munkának is, mely a jelenleg 1-32 évig terjedő előlépési időt 1-26 évre szűkítené össze.

De össze kell vetnünk ezt a két alternatívát még egy másik szempontból is. És pedig a megvalósítás valószínűsége szempontjából. Melyik megoldási módtól remélhetünk minél előbbi és mentől nagyobb gyakorlati eredményt? Fentebb már utaltam arra az animózításra, mely a quinqueniummal szemben más tisztviselőtársaink részéről megnyilvánult. Hányszor hallhattuk a háború előtti fizetésrendezési mozgalmaink idején azzal a bizonyos kézlegységgel kísérve: Hja a tanárok! A quinquenium! Ezzel aztán a közhangulat már el is intézett bennünket. Ez az ellenszenv vezetett végül is egy gazdaságilag alkalmas pillanatban a quinquenium megszüntetéséhez.

Kérdem tehát, mire alapítjuk mi most a quinquenium visszaszerzéséhez fűzött reményeinket? Mi változott meg azóta? De különben is mi szükségünk van nekünk arra, hogy a mások előtt ismeretlen jelentőségű quinquenium révén még mindig ködös bizonytalanságba takarjuk a fizetésünket. Érdekünk-e, hogy a mi fizetésünk ilyen formán soha pontosan összehasonlítható ne legyen más státusok azonos értékű munkát végző tisztviselőinek a javadalmazásával? Hogy soha ne legyen pontosan, összecszerűen feltüntethető az a mínusz, mely az 1912-ös állapothoz képest valamennyi tisztviselőkategória közül ma már egyedül csak a tanárságot terheli.

Egy quinquenium nélküli 19 évi IX-VIII-VII. és 16 évi VI. fiz. osztályból álló megoldás sokkal könnyebben megvalósítható és hamarabb elérhető, mint első pillanatra látszik. Hiszen a legilletékesebb helyről hangzott el az a kijelentés, mely szerint az eredeti fizetésrendezési kor 22 évi IX-VIII-VII-et és 13 évi VI.-ot tartalmazott s csak a pénzügyi kormányzat ellenállásán múlott annak rögtöni megvalósítása. Ettől a tervtől pedig már mindössze 3 évi differencia választja el a fentit, melyet egy lépéssel elérve, birtokába jutnánk az 1912. évben szerzett jogaink teljességének.

Ha még végül összehasonlítjuk a mellékelt tabellán*) a quinqueniumos megoldást (III. táblázat) az általam javaslatba hozott átszámításos (16 évi VI. f. o.) IV-ik táblázattal, megállapítható, hogy bár a quinqueniumos megoldás magasabb végső fizetést biztosítana, de éppen ebből kifolyólag oly mértékben elnyújtaná a státust, hogy soha eddig nem tapasztalt kedvezőtlen előmeneteli viszonyokat teremtené. Értve az alatt az ugyanazon munkát végző, de különböző szolgálati idejű tanár és tanár fizetése közötti horribilis különbséget, mely úgy a munka értékelése, mint szociális szempontból is igazságtalan. Ezzel szemben a quinquenium nélküli átszámításos megoldás bár alacsonyabb végső fizetést biztosít, de az előbbinél aránytalanul kedvezőbb előmeneteli lehetőséget nyújtva, nemcsak a 35 évi összfizetést növelné meg jelentékeny

*) L. a 141. lapon.

végző összeggel, de a gyors előmenetel folytán tetemesen csökkentené azt az indokolatlanul nagy különbséget is, mely tanár és tanár fizetése között fennáll. Kivánságaink harmadika az *V. fiz. osztály*. Cim- és pénzkérdés. A kérdés első részét nem szándékozom érinteni s csak az anyagi vonatkozású részével foglalkozom.

A régi ranglistás rendszerben az *V. fiz. osztály* megnyitása igen nagy jelentőségű esemény lett volna. Még abban az esetben is, ha oda tanároknak mindössze 2%-a került volna is be. A mi státusunkból tehát 3 tanár. Ebben az esetben 3 tanár megy az *V-be*, 3 a *VI-ba*, 3 a *VII-be*, 3 a *VIII-ba*. Elölép összesen 12. Státusunknak 9%-a. Maga ez a vívmány több előlépésre adott volna alkalmat, mint a mennyien 1924 óta előléptek.

Lássuk most az *V. fiz. osztály* kérdését a széniumos rendszerben. Tegyük fel azt az elképzelhető legjobb eshetőséget, hogy ugyanannyi tanár jut az *V-be*, mint a mennyi igazgató, tehát 3. Tétélezzük fel továbbá azt a lehető legkedvezőbb esetet is, hogy mind a három tanár 2 teljes esztendőt tölt el az *V-ben*, tehát szolgálatuk 34. és 35-ik esztendejét. Most nézzük meg, mit jelentene a tanárságra az eredmény. Dr. Schmidt Mártonnak az *Orsz. Középipisk. Tanáregyesületi Közlöny*-ben megjelent adatai szerint a középfokú iskolák státusainak átlagos szolgálati ideje 28 év, 2 hónap, 16 nap. Ebből az adatból logikusan az következik, hogy a tanárság átlagát a széniumos rendszerben nem érdekli az az előmeneteli lehetőség, mely 28 év, 2 hónap, 16 nap után következik be. Megjegyzem, hogy ez a 28 évi átlagos szolgálati idő a valóságban jóval kisebb lenne, ha leszámítanánk ebből a kimutatásból a rendszerint igen hosszú szolgálati idejű főigazgatókat és igazgatókat, kiknek az átlagos szolgálati ideje ebből a szempontból különben is közömbös. Végezzünk el most egy fontosabb számítást. Horvay Róbertnek van ugyancsak az *Orsz. Középipisk. Tanáregyesületi Közlöny*-ben egy — 3007 számba vett tanárról készített — kimutatása, mely szerint a 31-35-ik szolgálati évét eléri a tanárok 74%-a. Már most, ha az öt utolsó szolgálati évben a tanárok 74%-a található, akkor a 34. és 35-ik szolgálati évben ennek a 74%-nak a $\frac{2}{5}$ -öd része van. E szerint a számítás szerint az *V-ik fiz. osztályra* eshetősége van a tanárság 30%-ának. Ami azonban még mindig nem jelenti azt, hogy ez a 30% most már feltétlenül bekerül az *V-be*. A mi státusunknak ugyanis 5 tanár a 30%-a. Ebből az ötből azonban csak három jutna be az *V. fiz. osztályba*. Tehát nem minden 35 évig szolgálni tudó tanár, hanem ezeknek mindössze $\frac{3}{5}$ -öd része. Ami végeredményben azt jelenti, hogy nemcsak a tanárság egyeteme, de még a 35 évet szolgálni tudó tanárok mindegyike sincs ebben a kérdésben személy szerint érdekelve.

Pénzre átszámítva, az *V. fiz. osztály* jelentene a *VI. 1. és V. 2. különbözetével* havi 95 pengőt. Egy év alatt 1140 pengőt, a feltételezett 2 évi benttartózkodás alatt tehát 2280 pengőt. Próbáljuk azonban meg e helyett a két évre templomlált 13-ik (*V. 2.*) fizetési fok helyett az 1-ső (*IX. 3.*) fizetési fokozatot megrövidíteni, még pedig nem is két, hanem mindössze egy évvel. A mellékelt tabellának a jelenlegi fizetéseket feltüntető *II. táblázata* 147.372 pengőt tüntet fel végösszeg gyanánt. Ha most ezt a táblázatot átalakítjuk úgy, hogy a *IX. 3-ban* 3 helyett 2 évi várakozási időt veszünk, a többi fokozatban azonban teljesen változatlan marad a mostani várakozási idő, úgy végösszegül kapunk 151.842 pengőt. Összehasonlítva ezt a két végösszeget, a különbözet 4470 pengőt tesz ki. A *IX. fiz. osztály 3. fokozatában* a várakozási időnek 3

Szolgálati év	I.				II.		III.				IV.		Szolgálati év
	Tanári fizetés 1912-ben			Maximális fizetés százalékszám	Fizetés a széniumos rendszer szerint		Széniumos rendszer quinqueniommal			Fizetés a quinquenium átszámításával			
	Fizetési osztály szerinti járandóság	Quinquenium	Évi fizetés összesen		Évi fizetés	Százalékszám	Fizetési osztály alapián	Quinquenium	Évi fizetés összesen	Százalékszám	Évi fizetés	Százalékszám	
1	2000	—	2000		2400		2400		2400	—	2400	—	1
2	2000	—	2000		2400		2400		2400	—	2400	—	2
3	2000	—	2000		2400		2400		2400	—	2400	—	3
4	2600	—	2600	37	2580	37·8	2580		2580	32·3	3060	45·9	4
5	2600	—	2600		2580		2580		2580		3060		5
6	2600	200	2800	40	2580		2580	200	2780	37·5	3060		6
7	2600	200	2800		2760	41·4	2760	200	2960	38·6	3240	48·6	7
8	2900	200	3100	44·3	3060	45·9	3060	200	3260	42·5	3240		8
9	2900	200	3100		3060		3060	200	3260		3240		9
10	2900	200	3100		3060		3060	200	3260		3480	52·2	10
11	3600	400	4000	57·1	3240	48·6	3240	400	3640	47·5	3960	59·4	11
12	3600	400	4000		3240		3240	400	3640		3960		12
13	3600	400	4000		3240		3240	400	3640		3960		13
14	3600	400	4000		3480	52·2	3480	400	3880	50·6	4380	65·7	14
15	3600	400	4000		3480		3480	400	3880		4380		15
16	4000	600	4600	65·7	3480		3480	600	4080	53·2	4380		16
17	4000	600	4600		3960	59·4	3960	600	4560	59·4	4800	72	17
18	4000	600	4600		3960		3960	600	4560		4800		18
19	4000	600	4600		3960		3960	600	4560		4800		19
20	4000	600	4600		4380	65·7	4380	600	4980	65	5400	81	20
21	4400	800	5200	74·3	4380		4380	800	5180	67·6	5400		21
22	4800	800	5600	80·	4380		4380	800	5180		5400		22
23	4800	800	5600		4800	72	4800	800	5600	73	6024	90	23
24	4800	800	5600		4800		4800	800	5600		6024		24
25	4800	800	5600		4800		4800	800	5600		6024		25
26	4800	1000	5800	83	5400	81	5400	1000	6400	83·5	6660	100	26
27	5400	1000	6400	90	5400		5400	1000	6400		6660		27
28	5400	1000	6400		5400		5400	1000	6400		6660		28
29	5400	1000	6400		6024	90	6024	1000	7024	92	6660		29
30	5400	1000	6400		6024		6024	1000	7024		6660		30
31	5400	1000	6400		6024		6024	1000	7024		6660		31
32	6000	1000	7000	100	6660	100	6660	1000	7660	100	6660		32
33	6000	1000	7000		6660		6660	1000	7660		6660		33
34	6000	1000	7000		6660		6660	1000	7660		6660		34
35	6000	1000	7000		6660		6660	1000	7660		6660		35
Összesen:		162500			147372				167372		169872		

évről 2 évre való csökkentése tehát 4502 pengő pluszt eredményezne. Az így elért többlet épen hétszerese lévén az V. fiz. osztály megnyitása által elért 2280 pengőnyi plusznak, megállapítható, hogy az V. fiz. osztály nem jelent többlet a széniumos rendszerben a tanárságra nézve annál, mintha a IX. fiz. osztály 3 fokozatában a várakozási időt 3 év helyett $2\frac{1}{2}$ évben állapíthatnók meg.

Legutóbb valamelyik tanügyi lapban olyanforma megszövegezésben olvastam ezt az óhajunkat, hogy az V. fiz. osztály a tanárságnak mintegy dekorálása volna. De ha mi magunk is ilyen jelleget tulajdonítunk ennek a kívánságunknak, akkor önmagától felvetődik a kérdés: olyan anyagi viszonyok közé jutottunk már, hogy óhajaink összeállításánál már dekoratív szempontok is érvényesülhetnek?! A fentiek alapján valóban nehéz elképzelni, hogy az V. fiz. osztály megnyitása a tanárság egyetemére nézve a széniumos rendszerben dekorumnál többlet jelentene.

Ezzel végeztem is fizetésrendezési mozgalmaink uralkodó planétáinak birálatával. Ezzel kapcsolatban azonban még van néhány megjegyzésem.

Először is egy egészen rövid visszapillantás a régebbi fizetési rendszerekre. Mint legrégebbi fizetési formát, a tiszta széniumos rendszert találjuk. Állott a törzsfizetésből — mely a megélhetési viszonyokhoz alkalmazkodva ismételtén magasabb összegben volt megállapítva — és 5 quinqueniumból. A kezdő törzsfizetés a quinqueniumok révén elért maximumnak átlag 70%-a. 1893-ban, a tisztviselői hierarchia kiépítésének befejeztével, legutolsónak a tanárságot is fizetési osztályokba sorozták be: IX. és VIII. fiz. osztály és 5 quinquenium. Kezdfizetés a maximumnak 52%-a. Ekkor fenyegette először veszedelem a quinqueniumot, melyet a fizetési osztályokba való sorolás ellenében el akartak venni. Részben a gyakorlatban szűknek bizonyult ranglistás uniformis, részben pedig a quinquenium elvesztésétől való félelem indította aztán a tanárságot arra, hogy a Széll-kormány általános tisztviselő státuszrendezési javaslatával kapcsolatban mozgalmat indítson a széniumos rendszer visszaállítása érdekében, amit *Wlassits* Gyula, akkori kultuszminiszter is a legmelegebben pártfogolt. A széniumos alapról sikerült azonban elcsalogatni a tanárokat a VII. fiz. osztály ígéretföldével, melybe 1908-ban a tanárság 3, mondok három százalékanak sikerült is bejutni. Az ezt követő 4 év aztán a VII-ik fiz. osztályért folytatott közelharcok kora, melynek az eredménye végül az 1912. évi státuszrendezés. Ebben a kezdőfizetés a maximumnak már 37%-ára szállott alá (I. tabella). A kezdőfizetés a maximumhoz képest ilyenformán az eredeti 70%-ról fokozatosan 52, 37%-ra súlydlt le, nem is szólva a háború után rövid ideig tartó 29%-ról.

Ez az egészségtelen fejlődési folyamat vezetett el oda, hogy 1903-tól 1915-ig (körülbelül eddig hasonlítható össze a pénz vásárló értéke), tehát 23 év alatt a maximum majdnem kétszeresére emelkedett, míg a kezdő-fizetés nemcsak fizetési osztály szerint maradt a régi, de még összegszerűen is majdnem változatlanul ugyanannyi maradt. S a státus illetén való elnyújtását maga a tanárság is kénytelen volt nemcsak támogatni, de néha még erőszakkal is. De a tanárság nem is tehetett mást. Nem nyíltott ugyanis a ranglistás rendszer zárt létszámú fizetési osztályaiból egyéb jelentékenyebb előhaladási lehetőség, mint a legfelső fizetési határ újabb felemelése, főleg amikor a 35 évre felemelt szolgálat következtében a nyugdíjazásban is majdnem teljes stagnálás állott be.

Ennek a ranglistás rendszer szülte egészségtelen folyamatnak, mely az

első évtől a 35-ik évig egyenlő értékű munkát végző tanári státust az eredeti 70⁰/₀-100⁰/₀-ról 36⁰/₀-100⁰/₀-ig nyújtotta el, meg kellett teremnie a maga természetes reakcióját: a státus összébszorításának a gondolatát. A széniumos rendszer jelenlegi formájából ugyan még nem mutatható ki százalékszerűen ennek a gondolatnak a jelenléte, de jelentkezik már a tempójában. Megnyilatkozik abban a tényben, hogy a várakozási idő legrövidebb a legalsó s leg-hosszabb a legfelső fizetési osztályban. Már pusztán ezzel is összébszorult egy kissé a státus, dacára annak, hogy a százalékszám még mindig azonos a régivel.

Mi módon lehetne már most ezt az eddig elért eredményt továbbfejleszteni? A jelenlegi 37⁰/₀-100⁰/₀-ot összébszorítani, tehát a kezdő fizetést közelebb vinni a maximumhoz.

A régi fizetési rendszer jellemző tulajdonsága az egyes fizetési osztályokon belül megállapított létszám volt. Előhaladás csak abban az esetben volt lehetséges, ha a felsőbb fizetési osztályokban halálozás és nyugdíjazás következtében hely üresedett meg, vagy ha státusrendezés idején a felsőbb fizetési osztályok létszáma emeltetett. Egyik fizetési osztályban beállott kedvező változás csak az alatta levő fizetési osztályokra hatott kedvezően, míg az ennél magasabb fizetési osztályokra nézve ez a változás közömbös volt. Az egész státusra kihatóan tehát csak a legfelső fizetési osztályban beállott üresedés, vagy létszámemelés jelentett előmenetelt. Ebben a rendszerben minden változás felülről-lefelé éreztetvén a hatását, magától értetődő volt a tanárságnak az a törekvése, mely a legmagasabb fizetési osztály létszámának emelésére, illetve egy még magasabb fizetési osztály megnyitására irányult. A széniumos rendszer jellemzője a megállapított várakozási idő, mely a legalsó fizetési osztályról indulván ki: alúlról felfelé érezteti a hatását. Ebben a rendszerben — a régebbivel ellentétben — minden változás csak a fölötte levő fizetési osztályokra van kihatással, az alatta levő fiz. osztályokra nézve azonban közömbös. Az egész státusra nézve tehát csak az a változás bír jelentőséggel, mely a legalsó fizetési osztálynál történik.

Amilyen jelentőségű volt tehát a ranglistás rendszerben a legfelső fizetési osztályú helyek szaporítása az alacsonyabb fizetési osztályokban levőkre nézve is, épen olyan jelentőségű a széniumos rendszerben a legalsó fizetési osztály lebontása a magasabb fizetési osztályokban tartózkodókra nézve is.

Ennek a tételnek iskolapéldája az V. fiz. osztály kérdése, mely mint a fentebbi számításokból láttuk, egészen mást jelentett a régi és ismét mást az új fizetési rendszerben. Ugyanannak a törekvésnek a teljesítése a régi rendszerben az egész státust előrelendítő, hatalmas vívmány lett volna, míg ugyanaz a mai rendszerben már egészen jelentéktelen eredménnyé zsugorodnék össze.

Ha tehát ma nem lehet a státus felső részén megoldani azokat a kérdéseket, melyek régebben ott voltak megoldandók, akkor magától értetődő az is, hogy a régi rendszerből származó régi törekvéseket és sérelmeket sem lehet változtatlanul, a régi formájukban áthozni az új rendszerbe. Egyszerű átszámítással, a forma megváltoztatása nélkül áthozzuk ugyanis mindazokat az igazságtalanságokat is, melyek a ranglistás rendszer természetes velejárói voltak, de amelyek a széniumos rendszerben már kiküszöbölhetők.

Keresendő tehát egy olyan közös nevező, mely egyfelől egy-egy — még a ranglistás rendszerből áthozott — kívánság vagy sérelem pénzbeli összegé-

nek, másrésről pedig a tanári munka s a széniumos rendszer természetének legjobban megfelel. Az a megoldási mód például, melyet fentebb a quinqueniumok átszámításánál megkíséréltem, már ennek az elgondolásnak az alapján készült (IV. táblázat). Ez az átszámítás összességében ugyanannyit jelent, mint a mennyi a quinqueniumok összege volt. A folytonosan azonos tanári munkának azonban már sokkal jobban megfelel, mint a régi, mert a kezdő fizetést a maximumhoz 370/0-1000/0-ról 460/0-1000/0-ra hozza közelebb. Végül pedig az öt éves fokozatokat feladva, beilleszkedik a széniumos rendszer három éves fokozataiba.

Ami pedig az így nyert státus beosztását illeti, az teljesen megfelel az 1912. évi helyzetnek (I. táblázat). Az akkori 3 évi X-ik és 32 évi IX-VIII-VII-ik fiz. osztályokhoz képest emebben ugyancsak 3 évi IX-ik és 32 évi VIII-VII-VI-ik fiz. osztály van. Tehát egy fizetési osztállyal magasabban teljesen azonos berendezésű. Az előmeneteli viszonyok azonban sokkal kedvezőbbek, amennyiben a maximális fizetés a régivel szemben nem a 32-ik szolgálati évben, hanem 7 évvel korábban, már a 26-ik évben elérhető.

Jól tudom, hogy ez a megoldási mód korántsem olyan tetszetős, mint az, melyet a *Magyar Tanítóképző* múlt száma grafikonban közölt. A grafikon szerint ugyanis a quinqueniumnak a jelenlegi fizetésekhez való hozzáadásával a maximális fizetés megfelelné az V-ik fiz. osztálynak, míg az én tervezetem alapján a maximum továbbra is csak a VI. fiz. osztály maradna. Ez a IX-V. osztályos eredmény azonban csak grafikonban mutat többet, mint az én tervezetem szerinti IX-VI. fiz. osztály. A valóságban a IX-VI. jelentékenyen több is és jobb is, mint a IX-V. Én a fizetések összehasonlításánál tudatosan kerültem a grafikonok használatát, lévén minden grafikonnak egy közös szépség-hibája. A grafikon t. i. csak az alsó és a felső határt mutatja meg pontosan, de a közbülső részeket, tehát a tulajdonképeni tartalmat már nem. Ez a szépség-hiba pedig korántsem valami elhanyagolható kozmetikai apróság, hanem nagyon is lényegbe vágó dolog. Összehasonlítás céljából készítettem erről a grafikonnal ábrázolt quinqueniumos megoldásról is táblázatot (III. táblázat). Ha már most összehasonlítjuk a táblázatnak a III-ik (quinqueniumos) és IV-ik (átszámításos) oszlopait, azt látjuk, hogy a IX-V-ös megoldás csak a 29-ik szolgálati évtől kezdve jelentene magasabb évi fizetést, míg az a szolgálat 4-28 éve alatt jelentékenyen alacsonyabb volna, mint a IX-VI-ös tervezet szerint.

Kárpótol-e már most bárkit is az a 29-ik évben jelentkező plusz, amit 28 évi minusszal kellett megszolgálni? De érdeke-e vajjon az iskolának is egy ilyen plusz, mely már csak az iskolától való búcsúzkodás és a nyugdíjra való készülődés határán jelentkezik? Elképzelhető, hogy az elmúlt idők formáihoz való ragaszkodás alapján vagy általában a felfogás más minémisége szerint igennel és nemmel is lehet válaszolni ezekre a kérdésekre. Egyértelmű lesz azonban a válasz, ha a 35. évi teljes szolgálat alatt elért összes fizetést hasonlítjuk össze, mely 2500 pengővel több a IX-VI-ös terv szerint, mint a quinquenium révén elérhető grafikonos IX-V-ben.

Ezekkel a részen — bár más szempontból való — ismétlésekbe bocsátkozó fejtegetésekkel tulajdonképen arra a fentebb feltett kérdésre igyekeztem feleletet adni, mely az eddigi túlságosan elnyúlt státusnak valamilyen módon való összebbszorítását tárgyaló résznél vetődött fel. A quinquenium átszámításának az eredménye ebből a szempontból: **10 fizetési fokozat a mai 12 helyett.**

— Egyesületünk céljaira adott hangverseny rendezősege. —

A IV. sz. táblázat megvalósításával visszahelyeztetvén mindazon fizetés jellegével bíró jogainkba, melyeknek 1912-ben már birtokában voltunk: áttérhetünk a jövődő célkitűzéseinek megbeszélésére. Nem lévén olyan műszer, mellyel a tanári munka abszolút értéke megmérhető, munkánk értékelésének megmérésére marad a régi módszer: helyzetünknek más státusokkal való összehasonlítása. Önként kínálkozó szempontok: 1. a tanári munka értékelése a multhoz, tehát az 1912. évi státusállapothoz képest; 2. helyzetünk az oktatószemélyzet egyéb státusaihoz viszonyítva s végül 3. helyzetünk a hasonló képesítésű idegen státusokhoz képest.

Az 1912. évi státusviszonyokkal fentebb már kimerítően foglalkoztam. Sőt a mostani helyzetet is összehasonlítottam már az 1912. évi állapotokkal a quinquenium átszámításáról szóló részben. Ennek az összehasonlításnak az egyenlege, mint láttuk: hat évi VI. fiz. osztály a követel rovaton. Azonban a köteles tárgyilagosság rovására menne, ha nem mennénk tovább ennél a megállapításnál s nem vizsgálónók meg az egyenleg tartozik rovatát is, mely pedig szerintem egy igen jelentős nóvumot tartalmaz. Ez a nóvum a tanári munka és pedig a kizárólagosan vett oktatói munka oly mérvű értékelése, mely az 1912. évi állapotokhoz képest öröndetes haladást jelent.

Az 1912. évi státusrendelet ugyanis a tanári pályán levőket öt fiz. osztályba sorozta olyformán, hogy az oktatói munkát végzőket (tanárok) a IX-VIII-VII., az adminisztratív munkát végzőket pedig (igazgató, főigazgató) a VII-VI-V. fiz. osztályba osztotta be. E kétféle munkakör fiz. osztály szerint is élesen elkülönült egymástól. A tanár abban a fiz. osztályban végezte, amelyik-

ben az igazgató kezdte. A tanári pálya öt fiz. osztályából az oktatói munkát végzők előtt két fiz. osztály le volt zárva. Társadalmi és kulturális érdemek, irodalmi és tudományos munkásság, vagy kiváló tanári szolgálat jutalmazására egyetlen lehetőség volt az igazgatói kinevezés. Ezzel a jutalmazási móddal azonban — nem lévén a legkitűnőbb tanári képességeknek sem föltétlen velejárója az adminisztratív tehetség — az iskola egészen biztosan elvesztett egy kiváló tanárt, de nem volt biztos, hogy ugyanakkor jó igazgatót nyert benne. A tanári átlag előmenetel erősen korlátozott volta mellett tehát a kiválók jutalmazása sem volt olyan, amely minden esetben hasznot jelentett volna az iskolának is.

A széniumos rendszer ugyancsak a fenti öt fizetési osztályt hagyja meg a tanári pályán levőknek, de olyan elosztással, hogy a tanárság oktató és adminisztratív munkát végző, eddig élesen elkülönülő szakaszait ölelkező szakaszokká alakítja át: IX-VIII-VII-VI., illetve VII-VI-V. A tanári pálya öt fiz. osztályából az oktatói munka előtt tehát most már csak egy fiz. osztály van lezárva az eddigi kettővel szemben. Van azonban a széniumos rendszernek két olyan rendelkezése is, mely szerint mind az öt fiz. osztály elérhető tudományos vagy tanügyi érdemek alapján anélkül, hogy a tanári munkát adminisztratív munkával kellene felcserélni. Ezek az igazgatóvá való kinevezés tanügyi vagy tudományos érdemek alapján a tanári munkakör meghagyásával és a gyakorló tanári intézmény. A haladás e tekintetben tehát kétségbevonhatatlan. Sajnos azonban — s ez most ismét a követel rovatra tartozik — ez utóbbi rendelkezésnek a mi státusunkra nézve egyelőre csak elvi jelentősége van. Gyakorlati megvalósítását, egy-két esetleges kitételezés számba menő V-ik fiz. osztálytól eltekintve, nem is tartom olyan mértékben remélhetőnek, hogy az olyan mérvű, tehát általánosnak mondható jutalmazása lehetne különféle tanári érdemeknek, mint a milyen mértékben azok a polg. iskolai státusban (50%) s az elemi isk. státusban (10% erejéig) honoráltatnak. Az egyenlő elbánás elve alapján ugyan magától értetődő lenne az, hogy a középfokú isk. tanárok 5-10%-a az V-ik fiz. osztályba kerüljön, mint ahogy az elemi isk. tanítók 10%-a s a polg. isk. tanárok 50%-a előlép a részükre megállapított keretek után következő VII-ik, illetve VI-ik fiz. osztályba.

A középfokú isk. tanároknál a széniumos rendszer speciális feltételekhez köti ugyanazt az előmeneteli lehetőséget, mely az elemi isk. tanítóknál és a polg. isk. tanároknál általános érvényű. Gyakorló tanár ugyanis csak egy bizonyos iskolatípusnál, egyelőre a gyakorló főgymnásiumnál van, hol is ebben a különleges munkakörben nem helyezkedhetnek el a középfokú iskolák kiváló tanárai szám szerint olyan arányban, mint amilyen arányban az elemi és polg. iskolai státus kiváló tanítói és tanárai a VII-ik, illetve a VI-ik fiz. osztállyal jutalmaztatnak. Mint ahogy a kiváló elemi isk. tanítók sem helyezkedhetnek el szám szerint megfelelő arányban a tanítóképzők gyakorló iskoláinál, hol különleges tanítói munkájuk egy fiz. osztály különbözetével van megjutalmazva. Tanítóképző-int. gyakorló tanári állás ez idő szerint egy sincs. Feltéve azonban, hogy idővel lesznek ilyenek is, a mi státusunkra nézve ez még mindig csak annyit fog jelenteni, mint a mennyit az elemi isk. státusra nézve a gyakorló isk. tanítói állások jelentenek. Mert úgy a gyakorló tanári, mint a gyakorló iskolai tanítói állásnak egy fizetési osztállyal való magasabb dotálása tulajdonképpen csak egy rendkívüli munkakörben teljesített munkatöbbletnek a honorálása.

Túllépheti tehát minden különösebb munkatöbblet nélkül, a rendes munkakörben teljesített elismerésreméltó munkásság alapján a felső fizetési határt az elemi isk. státus 10%-a, a polg. isk. státus 50%-a, míg a középfokú isk. státus 0%-a.

Mi lehet ennek a kiáltó disparitásnak a magyarázata? A széniumos rendszernek sok régi igazságtalanságot megszüntető s egyébként is minden tekintetben igazságra törekvő rendelkezéseinek ismerete alapján nincs jogom arra következtetni, hogy a középfokú isk. tanárságot itt egy minden különösebb ok nélkül való méltánytalanság érte. Azt sem tételezhetem fel, hogy a középfokú isk. tanárság nem találtatott volna a végzett munkája alapján legalább ugyanolyan mértékben előléptetésre érdemesnek, mint a milyen mértékben az elemi isk. tanítók és polg. isk. tanárok érdemesnek találtattak. Arra sem gondolhatok, hogy státusunk dotációját összehasonlítva a másik két státusával, nálunk feleslegesnek találtatott volna az a plusz, amely az elemi iskolai és polg. isk. státusnál szükségesnek mutatkozott. Hisz az oktatószemélyzet különféle státusai között éppen a középfokú isk. tanárságnak van legkevesebb eshetősége arra, hogy a tanári fizetések keretein túl emelkedjék, hol 15-20 tanárra jut egy igazgatói állás. Mennyivel jobbak a viszonyok e tekintetben az elemi és polg. iskoláknál, hol már félannyi, sőt kevesebb tanárra jut egy igazgató.

Az az érzésem — ennek a feltevésnek ugyan nincs semmiféle konkrét alapja — hogy itt magával az V. fiz. osztállyal van baj. Mi itt beleütköztünk egy olyan fiz. osztályba, mely a tisztviselői hierarchia grádusai között megkülönböztetett jelentőségű. A tizenegy fiz. osztály közül ugyanis éppen az V-ik és II-ik fiz. osztállyal kezdődik a két legmagasabb címet adó jelleg. Az V. fiz. osztály jellege a méltóságos cím díszével jár, elérése tehát kitüntetés számba menő kinevezést jelent. Ha esetleg volna valami alapja ennek a fenti gyanításnak s tényleg az V-ik fiz. osztály miatt jutottunk volna az elemi és polgári isk. státussal szemben a mai hátrányos helyzetbe, nem lenne-e célszerűbb zárt kapuk döngésén helyett megkerülni ezt a kérdést! A tanári pálya díszül továbbra is megmaradna a főigazgatók, igazgatók és gyakorló tanárok V-ik fiz. osztálya, míg a rendes tanári munkát végző státus 10%-a más módon juthatna hozzá a VI-ik fiz. osztályon túlmenő előlépéshez, melyet az elemi és polg. isk. státusok a VII-ik, illetve VI-ik fiz. osztállyal már is elértek.

A Széll-Wlassits-féle fizetésrendezési javaslat, tekintetbe véve a tanári pálya sajátos természetét s a magasabb állások csekély számát, a tanításban kiváló, de igazgatóknak mégsem alkalmas tanárokat helyi előléptetéssel kívánta jutalmazni. „A helyi előlépés célja a tisztviselő jogos ambíciójának sarkalása s kielégítése oly igazgatási ágaknál, hol az érdem jutalmazására kevés magasabb állás van s ezek betöltésénél is nemcsak szakképzettség s sikerdús munkásság, hanem bizonyos ügyesség s erély — mit együttvéve adminisztratív tehetségnek nevezünk — jön *talán elsősorban* tekintetbe.” A tervszerint a rendes tanárok 10%-a kapott volna az akkori legmagasabb fizetés 10%-ának megfelelő évi 600 kor. működési pótlékot. Az akkori változó politikai viszonyokból folyó miniszter- és kormányváltás azonban késleltette ennek a javaslatnak megvalósítását. Később pedig a 35 éves szolgálat réme terelte el a tanárság figyelmét, mely még akkor különben is újonc lévén a fizetési osztályokban, mindent azoktól várt s így nem szorgalmazta eléggé ezt a felülről kezdeményezett kedvezést.

A bírói státus máz 35 évvel ezelőtt megkapta a 10%-os helyi előlépte-

tést, az Apponyi-féle népoktatási törvény pedig már majdnem 20 évvel ezelőtt az elemi iskolai státust részesítette 10% erejéig az akkori legmagasabb tanítói fizetés 10%-ának megfelelő 200 kor. személyi pótléknak nevezett helyi előléptetésben. A járásbírók 10%-a ma is eléri a táblabírói fizetést, az elemi isk. tanítók 10%-a polgári isk. tanári s a polg. isk. tanárok 50%-a a középiskolai tanári fizetést. Helyi előléptetésben részesül tehát ma is minden helyi előléptetésre rászoruló státus, csak a középfokú isk. tanárok nem.

Ha tényleg akadályozzák a középfokú iskolák tanárainak helyi előléptetését az V-ik f. osztállyal járó komplikációk, nem lehetne-e ezt a kérdés a Széll-Wlassits-féle törvénytervezet mintájára egy — a legmagasabb fizetés 10%-ának megfelelő — működési, vagy személyi pótlékkal megoldani? Egy 55 pengős személyi pótlék ugyan még a felét sem tenné ki a VI. 1. és V. 2 fiz. osztályok fizetés- és lakbérkülönbszetének, ezt azonban ellensúlyozhatná az előléptetendők nagyobb száma (10%).

A quinquenium átszámításával készült IV.-ik táblázattal s a helyi előlépés korrekтивumával ha nem is érnének el, de már erősen megközelítenének az 1912-ben velünk teljesen azonos javadalmazású bírói státus mai fizetési szintjét. Az idegen státusok közül rendszerint a bíróival szokás összemérni a tanárság helyzetét. Indokolja ezt az előképzettségnek úgy mennyiség, mint minőség tekintetében hasonló színvonala, továbbá az a körülmény, mely szerint a főiskolai képesítésű státusok között csak a bírói és tanári pályán van a bírói, illetve a tanári kinevezés első napjától kezdve egészen a nyugdíjba menetelig változatlanul azonos munka- és hatáskör. A társadalom ugyanolyan igényeket támaszt a bíróval, mint a tanárral szemben: társadalmi helyzetük tehát azonos. Önként értetődő, hogy a tanárság is ugyanolyan igényekkel lép fel a társadalommal szemben, mint a bíró.

Az első folyamodású bírói státus fizetési osztályok nélküli, tiszta széniumos rendszerbe van beosztva, 387 pengő kezdő és 616 pengő végső fizetéssel. Összehasonlítva ezzel azt a tanári javadalmat, mely a quinquenium átszámításával készült IV. táblázat szerint járó fizetésből és a helyi előlépés havi 55 pengős pluszából állana, a bírói 616 pengős végső fizetéssel szemben a tanári maximum $555 + 55 = 610$ pengő lenne. A fizetések felső határa tehát egyeznék. Nagyobb különbséget mutatkoznék a kezdő fizetésnél a bírói státus javára. Itt azonban tekintetbe kell venni azt, hogy a bíró szolgálatának 12-ik éve előtt nem jut bírói kinevezéshez, mikor is a tanár a VII. 3-ban lenne. Ezt a bírói 387 és a tanári 330 pengő közötti havi 57 pengős differenciát azonban részben kompenzálná az a körülmény, hogy a bírói pályára készülők gyengén fizetett joggyakorlati ideje alatt a tanár 12 évig jelentékenyen jobb javadalmazásban részesülne s így anyagilag megalapozottabban érné el a bírói kezdő fizetésnek megfelelő 13-ik szolgálati évét.

A quinquenium átszámításából s a helyi előlépésből álló két korrekтивummal tehát, ha nem is állana teljesen helyre a bírói státussal az az anyagi paritás, mely a két státus között 1912-ben fennállott, de máris lényegesen csökkenne a jelenlegi diszparitás. Tekintetbe kell venni ugyanis még azt a körülményt is, hogy a bírói státus a fenti fizetésen felül még 10%-os helyi előlépésben is részesül. A tanári státus tehát még a feltételezett legjobb esetben is csak a helyi előlépés hozzászámításával érné el azt a fizetési szintet, amit a bírói státus helyi előlépés nélkül is elér.

Végezván a tulajdonképeni feladatommal, megjegyzem még, hogy szán-

dékosan kerültem el mindazokat az utóbbi időkben felmerült törekvéseket, melyek a pénz s így a fiz. osztályok vásárló értékének csökkenése óta vetődtek fel. Ez a cikk ugyanis a szerzett jog alapgondolatán épült fel. E célból szilárd alapot keresve, nem vehettem tekintetbe a közelmúlt zavaros idők vívmányait, hanem vissza kellett térnem az 1912. évi bázishoz. Gondosan ki kellett tehát kerülnöm minden olyan 1912 óta felvetődött törekvést vagy elért vívmányt, mely ebből a szempontból a levegőben lóg s nem gyökerezik az 1912. évig szerzett jogainkban. Ezért nem számítottam rá pl. a quinqueniumot a ma már meglevő VI-ik, hanem csak az 1912. évben legmagasabb VII-ik fiz. osztályra s ezért tékintem a ma már meglevő 10 évi VI-ik fiz. osztályt a 16 évi VI-ik fiz. osztállyal egyenlő értékű quinquenium 10 éves letörlesztett részletének, melyből ilyenformán a szerzett jog alapján 6 évi VI-ik fiz. osztály még esedékes. Azért kellett elejtenem az V-ik fiz. osztályt is, mert ez soha sem volt szerzett jogunk. A helyi előlépés gondolatát sem pusztán a rokon státusokkal való egyenlő elbánás elve alapján vetettem fel. Ennek a törekvésnek az 1912. év előtti múltba nyúló gyökere van. Igéret hangzott el, sőt törvényjavaslat is készült róla. Megvalósítása csak a közbejött rendkívüli időkön múltott. A szerzett jog alapján tehát ennek a törekvésnek legalább is jogos várományosai vagyunk.

Két korrektívum képzelhető el a szerzett jog alapján:

1. A státusnak 3 évi IX, 7 évi VIII, 9 évi VII és 16 évi VI. fiz. osztályú elrendezése.
2. Helyi előléptetése a státus 10%-ának a maximális fizetés 10%-ának megfelelő összeggel.

Csukás Zoltán.

A tanári különmunkák ügye.

A tanítóképzők új rendtartása előkészítés alatt áll. Meglehet, mire e sorok megjelennek, a munkálatok már be is fejeződnek. A rendtartás átdolgozásának rendkívül örvendünk, mert a mostaniban már nagyon is sok elavult és a mai igényeknek meg nem felelő intézkedés van, melyek megváltoztatása nagyon is idejénvaló; viszont lehangoló az a tény, hogy éppen az érdekelt tanítóképző tanárság marad ki az előkészítésből s ezáltal az új rendtartás ismét nem fogja a megelégedés érzelmét kiváltani, mert hiányozni fognak abból azok, amiket a tanárság jónak tart és bevenni óhajt; nem a gyakorlatnak megfelelően lesznek annak egyes pontjai megállapítva; a sérelmek bizonyára nem reparálattnak, mert a készítésnél nincs ott az érdekelt fél és nincsen ott senki, aki az ő nevében és helyzetét átérezve őszintén feltárja a jogos kívánságokat, azok okszerűségét és szükségességét.

A tanárságnak a rendtartással szemben már régóta vannak kívánságai, sérelmei, kérései és már régóta (a legutóbb az 1923. évi okt. 12. és 16-i választmányi üléseken) tárgyalja azokat a gondolatokat, melyeket a rendtartásban leszögezni, megjavítani, avagy kihagyni óhajt. Ezek a gondolatok, melyeket én is most előhozok, nem újak; történtek is azokkal kapcsolatban néha némi intézkedések, de azok a tanárságot sohasem elégtették ki teljesen, úgyhogy most generálisan rendezni kellene ezeket a kérdéseket és akkor végre ki lenne húzva a tanárság szívéből a tisztviselőtestvérek által

szúrt szálkák némelyike, s kissé megnyugodtabb lélekkel folytatódhatnék a tanítói munka.

A tanítóképző tanárságnak a rendtartással szemben felállítható igényei két nagy csoportba oszthatók; az egyik csoport a tanári lelket bántja, a másik anyagilag érdekli. Jelenleg csak azokat a pontokat hozom elő, melyeket azok anyagi jelentősége miatt kellene már egyszer a tanárság jogos óhajtásának megfelelően elintézni; a többről az év folyamán majd a választmányban fog szó esni.

A kívánságok felsorolásánál lehetőleg rövid leszek, mert feleslegesnek tartom azok előtt, akik e dolgokat nagyon is jól ismerik, ezeket a részben régi históriákat a maguk legrészletesebb elaprózódásával leírni, hanem egyszerűen felállítom a kívánságot, felemlítem mellette a legszükségesebb indokokat, vagy magyarázatot, s végül leszögezem mindegyiknél azt a véghatározatot, melyet országos egyesületünk választmánya előadói javaslatom meghallgatása és alapos eszmecsere után, mint a tanítóképző tanárságnak óhaját, leszögezett. A tanítóképző tanárságnak az Országos Közoktatási Tanácsba delegált tagjának lenne azután kollegiális hivatása, hogy kartársai óhajtásaiért lándzsát törjön.

1. Az osztályfőnökség. A tanári testületek tagjai közül súlyos és felelősségteljes kötelességek és ebből fakadó fáradságos munka háramlik az osztályfőnökökre, melyeket nem-osztályfőnök tanártársaik nem végeznek. Csak párat említek fel ezek közül: az iskolai év elején végzi a beiratkozásokat, beszedi a díjakat; az egész tanév alatt intézi az osztály fegyelmi, erkölcsi, nevelői ügyeit; nyilván tartja a mulasztásokat; elvégzi az igazolásokat, intéseket, rovasokat, szülők értesítését; őrzi a növendékek okmányait; ellenőrzi az osztálynaplót, a hetes növendékek munkáját; kiállítja az értesítőket és bizonyítványokat; rendelkezésére áll a szülőknek és azok részére fogadó-órát tart; tárgyal a szaktanárokkal és nevelőkkel; meglátogatja a bentlakó és kintlakó növendékeket; felügyel a tanterem felszerelésére és azért felelős; vezeti az osztályvizsgálatok, magánvizsgák stb. jegyzőkönyveit és még egy egész sereg tennivalója van, melyek alól azok, akik nem osztályfőnökök, fel vannak mentve. Jogos és méltányos tehát az a kívánság, hogy az osztályfőnökök munkatöbblete honoráltassék vagy úgy, hogy az az óraszámba betudható legyen (mint egyes helyeken barátságos alapon meg is tesszik), vagy az osztályfőnökségi tisztség külön díjaztassék (erre nálunk már van precedens; a polgári iskoláknál az osztályfőnök fejenként 1.50 pengőt kap; a szerzetes-rendeknél fejenként 1.60 P osztályfőnöki járulékot fizet a növendék). Határozat: *a tanítóképző tanárság az osztályfőnöki elfoglaltság és munka elismeréseképpen óhajtja, hogy az a kötelező heti óraszámba heti 2 (kettő) órának beszámítassék, s amennyiben ez a köteles 18 órát meghaladná, mint óratöbblet díjaztassék.*

2. A tantestületi jegyzőség. A tantestületek egyik tagja a rendes és rendkívüli értekezletek jegyzőkönyvét vezeti; a módszeres értekezletek anyagát és menetét írásba foglalja; elkészíti a szükséges jegyzőkönyvi kivonatokat és általában végzi azokat az írás-

beli teendőket, melyek az intézet tanügyi érdekeivel, vagy a testület határozataival kapcsolatban állanak. Ez alól a tetemes munka alól mentesítve vannak a többi tanérek, méltányos tehát, hogy a tantestületi jegyző munkatöbbletéért ellenszolgáltatást kapjon. Határozat: *a tanítóképző tanárság a tantestületi jegyző munkájának ellenszolgáltatását heti 2 (kettő) órában látja helyesen megállapítottnak s amennyiben ez a köteles 18 órát meghaladná, mint óratöbblet díjazandó.*

3. Az önképzőkori elnökség. Minden tanári testületben annak egyik tagja az önképzőkori tanárelnöki tisztséget tölti be. Ez a tisztség nagy munkamegterheléssel jár, mert nemcsak a havi egy (2-3 órahosszáig is eltartó) önképzőkori gyűlést vezeti, hanem azt elő is készíti a tanár. Kezeli és bővíti az ifjúsági könyvtárt; kikeresi és elolvassa a megfelelő könyveket; kiválogatja az egyes alkalmazásokra megfelelő költeményeket, azokat betanítja, ismételtén meghallgatja; irányítja és ellenőrzi az összes próbákat; az ünnepélyek körül temérdekét fáradozik; díszletek, kosztümök, nyomtatványok stb. ügyében eljár stb. stb. Mindezekért eddig semminemű elismerésben nem részesül, míg például a sportkör vezetője a növénydekek által befizetett díjak 40 százalékát kapja; a polgáriknál a kertgazdaságot vezető tanár a tiszta jövedelem 20 százalékát kapja meg; a vöröskeresztet vezető tanár munkája heti 4 órába beszámítódik, holott ezek munkája egyáltalán nem több és nem nehezebb az önképzőkori tanárelnök tevékenységénél. Nem igazságos tehát a külön mértékkel való mérés és a munka igazi megbecsülése hangosan kívánja, hogy az önképzőkori tanárelnök munkája ne becsültessék le, ennek pedig csak egy módja van, ha az épúgy honoráltatik, mint a rendes tanári elfoglaltság. Határozat: *az önképzőkori tanárelnök különmunkálata heti 2 (kettő) órába a köteles óraszámba számítassék be, s amennyiben azt meghaladná, mint óratöbblet díjaztassék.*

4. Az írásbeli dolgozatok beszámítása. Hogy a tanítóképzőkben a szaktanárok nincsennek egyenlő arányban megterhelve, dacára annak, hogy egyenlő illetményeket kapnak, annak egyik legélesebb példája az írásbelik tartására és azok kijavítására kötelezett tanárok. A magyar és német nyelvénél, a mennyiségtannál és a gyakorlati tanításnál fölöttébb több a tanárok munkája, mint amilyen a történelem, földrajz, torna, slöjd, rajz, alkotmánytan, gazdaságtan, s más tárgyaknál. Ez utóbbiaknak jóformán semmi elfoglaltságuk nincsen óráik megtartása után és bőven van idejük szórakozni, továbbképezni magukat, pihenni, vagy résztvenni a közéletben, mellékes munkákat vállalni stb. Ellenben az előbb említett tanárok a füzetek súlya alatt görnyedezve mennek hazafelé és nem egy órát, de egy-két délutánt is eltöltenek csak egy osztály dolgozatainak a kijavításával. A rajztanár csak ránéz az elébe tett rajzra és rögtön meg tudja állapítani a hibát és a kalkulust, de a mennyiségtan tanárának át kell nézni minden egyes számolási műveletet: a magyar tanárnak át kell olvasni minden egyes szót, ha lelkiismeretesen és pontosan akarnak bírálni.

Természetes, hogy ez az aránytalan megterhelés nincsen jó hatással a testületi életre és méltán méltatlankodóvá teszi azt, akit sújt. Ezen az igazságtalan állapoton segíteni kell, mert lehetetlen, hogy egyazon testületben egyforma rangú és illetményt húzó egyének ilyen különbözőképpen legyenek megterhelve. **Határozat: a tanítóképzőintézeti tanárság sürgősen elintézendőnek tartja, hogy a magyarnyelv, németnyelv, mennyiségtan és a gyakorlati tanításokat ellátó tanároknak az írásbeli dolgozatok javításával járó teteemes munkatöbblete úgy honoráltsassék, hogy ezen tanárok a dolgozatjavítások ellenértékeül osztályonként heti 1-1 (egy) órát a köteles óraszámba beszámítandónak kapnak, s amennyiben ez a heti köteles óraszámot meghaladná, azok mint óratöbblet díjaztassanak.**

5. A *hospitálás*. A tanítóképző tanár egyik legfontosabb kötelességei közé tartozik a *hospitálás*, melyre a Rt. 229.-ik §-ával van kötelezve. A hospitálás heti egy órában történik, s ezen órák alatt szerzett tapasztalataik kölcsönös megbeszélés, eszmecsere, sőt tanári gyűlés tárgyát is képezik.

A középiskolai Rt. 84. §-a csak „kivánatosnak” mondja a hospitálást, míg az nálunk úgy a megbízott- és segéd-, mint a rendes tanárookra és igazgatókra kötelező; helyes tehát az az intézkedés, hogy a kötelező óraszámba beszámít. **Indítvány: A tanítóképző tanárság a kötelező hospitáláshoz ragaszkodik, azt a kötelező óraszámba beszámítandónak kívánja, s amennyiben ez a köteles 18 órán felül lenne, úgy az óratöbbletnek tekintessék és aszerint díjazandó.**

6. Az *igazgató-helyettes*. Fontos ügy az igazgató helyettesítésének a megoldása is. Rendtartásunk 286. §-a szól ugyan arról, hogyha az igazgató az intézet épületéből távozik, mindenkor tartozik helyettesítést állítani (ez lehet a testület bármelyik tagja, kiben az igazgató saját személye szerint a legjobban megbízik); valamint szól arról is, hogyha az igazgató 3 napon túl terjedő időre szabadságot kapott, az igazgatót ilyen esetben rendszerint a rangban legidősebb tanár helyettesíti.

Mivel ez a „saját személye szerint legjobban megbízik” alapján történő helyettesbeállítás esetleg megbántásokra, félreértésekre és ellentétekre adhat alkalmat, leghelyesebb lenne ezt a kérdést végérvényesen egyöntetűen elintézni. A középiskoláknál a rendes tanárok egyikét az igazgató javaslatára a tankerületi kir. főigazgató legalább egy iskolai év tartamára az igazgató helyetteséül jelöli ki, s ha az az adminisztratív teendőkben is segédkezik, akkor heti 9 óra tanítási időtől mentesítetik. Ezen az alapon kellene minálunk is megoldani a dolgot, mégpedig vagy a szolgálati idő tekintetbevételével, vagy úgy, hogy a helyettes kijelölése évente váltakozó legyen (ezáltal sokan begyakorolódának az igazgatói teendőkbe). **Határozat: a rendes tanárok egyikét az igazgató felterjesztésére a kir. főigazgató legalább egy iskolai év tartamára az igazgató állandó helyetteséül jelöli ki, aki az igazgatót reprezentatív alkalmakkor képviseli és állandóan segít az adminisztratív**

A MAGYAR CSOKOR c. táncjelenet szereplői.

Egyesületi hangversenyünkön előadták a budai tanítónőképző növendékei.

teendők végzésében is. Az igazgató-helyettes heti 6 órától (a kötelező óraszámából) mentesítetik s ha az így lecsökkentett óraszámnál többet tanítana, az részére mint óratöbblet állapíttassék meg és aszerint díjazandó.

7. A helyettesítések. Határozottan sérelmes a tanárságra és a tanítás menetére nézve a rendtartás 246. §-a, amely arról szól, hogyha a tanári testület valamelyik tagja betegség, szabadságolás, vagy másminő ok következtében óráit nem tarthatja meg, helyettesítését lehetőleg szakszerűen a tanári testület többi tagjai látják el, egy hónapig díjtalanul, azonfölül szabályszerű óradij mellett.

Ebből a paragrafusból az olvasható ki, mintha a felsőbbsegünk az első hónapi helyettesítést nem tartaná komoly munkának és ezért nem ad a munkatöbbletért a helyettesítőknek óradiját. A tanítóképző tanárság a tanítás és helyettesítés minden pillanatát komoly munkának tekinti és éppen ezért méltányosan rendezni óhajtaná a helyettesítéseket is. (Ez a kérdés még a középiskoláknál sincsen teljesen rendezve, bár a Rt. 81 §-a szól arról, hogy a tanár az egész időre a helyettesítésért jutalmat kap; valamint említés van téve arról is, hogy a helyettesítéseket a V.K.M. esetleg díjazza.)

Határozat: a tanítóképző tanárság lehetetlennek tartja továbbra is fenntartani azt az állapotot, hogy ha egyes tanerők bármily címen is mulasztanak, az mások munkaerejének minden kárpótlás nélkül való kihasználásával járjon; ennélfogva a helyettesítéseket feltétlenül szakszerűen óhajtja betölteni és a helyettesítés első órájától kezdve az illető helyettesítő tanár részére a rendes óratöbbleti díj megadását óhajtja.

8. *Magánórák, tanfolyamok.* A rendtartás 242. §-a értelmében a tanárok intézeti növendéknek magán leckeórákat nem adhatnak és magántanulókat az érdekelt intézetnél teendő vizsgálatra elő nem készíthetnek. Erről a dologról sokat lehetne pro és kontra beszélni és a középiskoláknál történt is e téren némi engedmény, ami a dolog merevségét enyhítette. Véleményem szerint a magánórákat, ha azokat a növendékek szülei kérik, meg lehetne engedni. Nem akarok azonban erről most részletesen szólni, nehogy személyemmel kapcsolatban félremagyarázásokra adjak alkalmat, kikapcsolom tehát e kérdést és az egyes speciális tanfolyamok ügyét hozom elő.

Bizonyos tanfolyamokat, mint aminők például a művészi rajz; francia, angol, latin és eszperantó nyelvek; tánc; gyorsírás; gépírás; könyvvezetés; elektrotechnikai gyakorlatok stb. ha azokat a növendékek óhajtják, feltétlenül engedélyezni kell, mivel ezek a növendékek önképzését segítik elő és azok lelki szükségleteit elégítik ki. Ezek a tanfolyamok (tantárgyak) a tanítóképzők tárgyaitól teljesen függetlenek, nem látok tehát okot arra nézve, hogy ha azokat a növendékek tanulni óhajtánák, bárki is vállalhátná a felelősséget, hogy őket ebben megakadályozz; sőt nem is találom jogosnak, ha intelligenciájus fejlődésének útját álljuk. Természetes dolog, hogy azt a tanerőt, aki a tanfolyam vezetésénél fáradozik, megfelelően honorálni is kell.

Határozat: *a tanítóképző tanárság az angol, francia, latin, eszperantó, gyorsírás, gépírás, magasabb rajz, gyakorlati ügyességet biztosító és egyéb tanfolyamoknak a tanárok által való megtartását, ha azt a növendékek kérik és azt megfelelően honorálják, a tanári testület által engedélyezhetőeknek tartja.*

9. *Előkészítés, gyakorlati tanítások, bírálat.* A gyakorlati kiképzés ezen órai talán a legfontosabbjai a tanítóképzői tanórának, mert itt próbálják meg a növendékek alkalmazni azokat a tárgyi és módszeres ismereteket, amikkel tanáraik őket ellátták; itt próbálják meg a leendő tanítók először az életet.

A gyakorlati tanítások rendjére, menetére, azok óráinak a beszámítására vonatkozó múlt roppant változatos és azok a pedagógusok újabb és újabb felfogása szerint más és más formát és tartalmat kaptak. Rendtartásunk még a szaktanárok mintatanításairól beszél; a szaktanárokat kötelezi az előkészítés, tanítás és bírálaton való részvételre, ha a tanítási tétel szaktárgya köréből van véve és a tanároknak be is számítottatott 2 óra a gyakorlati tanítások címén.

Azóta azonban nagyon sok változás történt; a jelenleg érvényben levő rendelkezések szerint a szaktanár mintatanításra nem kötelezhető, csak a szaktárgyaiból vett tétel előkészítésén, tanításán és bírálatán van jelen. Mindezek helyes intézkedések, de hogy mindezek nem számítanak be a heti óraszámba, továbbá, hogy az elfoglaltság nem díjaztatik minden intézetnél egységesen, ez a tanárságra nézve határozottan sérelmes.

Most már a legtöbb helyen (és talán mindenütt) csoportokra

osztva történnék a gyakorlati tanítások és így minden előkészítés, tanítás és bírálat a szaktanárra nézve kettős munkát jelent. Ha tehát nincsen is minden héten elfoglalva, az elfoglaltságok óráinak összege akkora végeredményt ad, ami megfelel állandó heti 2 órai lekötöttségnek. Mert csak mi tanárok tudjuk azt, hogy mily rengeteg utasítást, tanácsot, felvilágosítást kell adnunk a tanításra készülő növendéknek még az órákon kívül is; a kísérletek lefolytatásáról, a szerekekkel való pontos és óvatos bánásmódról, mily sokat kell beszélnünk; mennyi időt rabol el a kísérleti eszközök, gépek stb. kiadása és beszedése; munka a tanítási tervezetek átnevezése, javítása és esetleges (nagyon gyakori) újból való megtárgyalása is.

Ha lelkiismeretes munkát akarunk a szaktanártól a gyakorlati tanítások terén is, akkor az ő munkáját ugyanolyan elbánásban kell részesíteni, mint ahogy az a pedagógusoknál történik, ahol a negyedik osztálynál heti 2, az ötödik osztálynál heti 7 órát számitanak be nekik ezen a címen. Nem állhat meg tehát továbbra is a régi intézkedés, hanem annak méltányos és igazságos rendezését kell kérni.

Határozat: A tanítóképzőtanárság a gyakorlati kiképzésben (előkészítés, tanítás és bírálat) résztvevő szaktanárok részére, tekintet nélkül a csoportok számára, elfoglaltságuk ellenértékéül heti 2 (kettő) órát gyakorlati tanítás címen az óraszámba betudni óhajt s amennyiben ez a kötelező heti óraszámot meghaladná, az mint óratöbblet díjaztassék.

10. *Kötelező óraszám, óratöbbleti díj.* A rendtartás 238. §-a szerint a kötelező óraszám igazgatóknál heti 14; tanároknál a gyakorlati kiképzésre és hospitálásra fordított idővel együtt heti 18 óra (köztartásvezetőnél 14). A 239. §. szerint ezen az óraszámon felül adott órákért külön díjazás jár.

Minő furcsa gondolatok jutnak eszünkbe és milyen keserű emlékek vetődnek újra fel, ha a fenti sorokat olvassuk, mert bizony jelenleg nagyon távol állunk attól, hogy a rendelkezések a maguk pontosságában alkalmaztassanak. Azt megértem, hogy amíg egyes tanárok a fronton voltak, addig itthonmaradt kartársaik óratöbblettel dolgoztak, melyet külön nem díjaztak. Ez természetes állapot volt, mert hiszen erkölcstelen lett volna, ha az itthonmaradottak még óratöbbleti díjat is kapnak, míg mások gránáttűzben voltak, fagyott káposztát, félig főtt húst ettek és örökös életveszedelemben forogtak. Napi nyolcórás tanítás egy hónapi összege nem viselte meg az idegzetet annyira, mint két-három órás elönyomulás, egy közepes gránáttűz, vagy egy tízperces roham. Most azonban, mikor már kezdünk visszatérni a békebeli állapotokra (mutatja ezt a vasúti kedvezményeknek teljesen a békebeli nívón való megállapítása), az államnak nemcsak akkor, midőn abból a tanárságnak kára van, hanem az esetben is, mikor tulajdonképen jogfosztás esete forgott fenn, az óratöbbletek díjazásánál is a békebeli állapotra kell visszatérni.

Érdekes eset különben, hogy a tanárság anyagi ügyeit kezelő és a tanári munkánkat anyagilag értékelni hivatottak milyen zár-

között és mostoha felfogással bánnak el velünk. A mi munkánkat nem értékelik, különmunkáinkért semmi ellenszolgáltatást nem akarnak nyújtani, ellenben: a postások minden felvett utalvány, csekk stb. után jutalékot kapnak; a földművelésügyi minisztérium hatáskörében még a ki nem nevezett (díjnoki szolgálatot teljesítő) emberek is kapnak fizetésükön felül havi 100—120 pengő értéket kitevő (mellékes) borjutalékot és óriási kedvezményeik vannak a bevásárlások (bor, zöldség, gyümölcs) terén; a gazdasági szaktanárok külön elbánásban részesülnek, jobban fizetik őket (ezeket a pedagógiai intézményeknél működő nempedagógusokat), mint a hivatott és kiképzett idevaló tanárokat; a vöröskeresztes munkadélutánokat vezető hölgyek különmunkáját az órabeszámítással tulajdonképpen duplán díjazták; a sportkör vezetője is díjazást kap munkájáért (a fejenként befizetett 2-4 pengők 40%-át kapja, ami népes iskoláknál elég szép summa) stb. Mondhatnék még több példát, de ennyi is elég belátni, hogy a köteles óraszám feletti munkánk díjazásáért folytatott küzdelem igen is jogos és azt diadalra is kell vinnünk.

Határozat: A tanítóképző tanárság a kötelező óraszámot heti 18 órában kívánja megállapítani (igazgatóknál és köztartásvezetőkénél heti 14 óra). Minden óra, amely az előbbi óraszám feletti esik, mint óratöbblet óránként 3 pengő óratöbbleti díjjal honoráltassék.

Ezeket óhajtottam a tanári különmunkák címe alatt elmondani és határozott véleményem, hogy ezt az ügyet országos egyesületünknek nem szabad elaludni hagyni. Lenne még több égető kérdés is (a vizsgadíjak helyes megállapítása és igazságos elosztása, a képzőkbe való felvételek ügye, a képzők egyenlőarányú felszerelése, a praktikumok pedagógiai feldolgozása, a karácsonyi jutalmazások, a kirándulások és napidíjak rendezése, a magánvizsgálatot tevők arányos elosztása stb. stb), melyekkel országos egyesületünknek behatóan és energikusan foglalkoznia kötelessége.

Mihalik József.

A tanítóképzés reformja.)*

1.

(*Tanítóképzésünk célkitűzései.*) A magyar tanítóképzés a mostani megelőző évtized elejétől különös erővel lendült előre a haladás útján. Előretörésének fontosabb állomáshelyeit jelölik: a tantervi munkálatok, az önálló felügyelet, valamint az új rendtartási és képesítővizsgálati szabályzatok életbeléptetése.

A kitűzött általános cél nagyszerű feladat elé állította a tanító-

*) A tanító- és tanárképzés nagyfontossága, a tképzői tanárságot egyetemesen érintő kérdések, melyeknek megvitatására alkalmat adni folyóiratunknak elsőrendű feladata. Szívesen helyet is adunk minden kartársunk felszólalásának, csak arra kérjük a cikkírókat, ne bocsátkozzanak ismétlésekbe s a kérdéseknek már tisztázott és sokszorosan tárgyalt részleleire ne térjenek már vissza.

Szerk.

képző-intézeti tanárságot: biztosítsák minden vonalon a szervezet és a tanulmányi rend összhangját, egységességét és emeljék magasra a szakképzés színvonalát!

Az általános célkitűzés tehát emelkedett nézőpontból történt; helyességéhez szó sem férhet. Nem állíthatjuk azonban ezt a cél elérésére irányuló munka *üteméről* és *módjáról*.

Azok a tanítóképző-intézeti tanárok, akik a fölpezsdülő idők munkalendületének sodrába kerültek, jól tudják, mily gyors egymásutánban változtatták egymást tantervek, óratervek, különféle szervezeti, rendtartási és tanulmányi utasítások. A tanárok jóigyekezetében nem is volt hiány: mindenikük iparkodott eleget tenni az újabb meg újabb követelményeknek. S bár a lázas igyekezet közé ékelődött a nagy megpróbáltatás, a világháború ideje, amint a tanárság fölocsúdott ebből, egyideig elfojtott munkavágya megint csak heves szervezkedő lázban tört ki. Ennek hatására született meg a hatéves tanítóképzés, hogy az hamarosan az ötévesnek adjon helyet.

Ezt a nagy akarást teljesen megértjük: az életöszlön, a föl-szabadult életenergiák szökkentek tettekbe!

De valljuk meg, a tiszteletreméltó egyéni törekvésekben bizony több volt sokszor a buzgalom, mint az igazi szervező erő. A nagy szervezkedő láz sok gyökértelen, levegőbe épített tervet is vetett felszínre. Sokan nem számoltak azzal, hogy mily nagy feladat a szervező munka, mily szélesen átfogó erő, mennyi művelődéspolitikai érzék és tudás kell ahhoz, hogy az újjászervezés munkája a történeti fejlődéshez és a jelen helyzethez igazódva, az erkölcsi, nemzeti, lélektani, oktatástani, tudománytani, gyakorlati és egyéb szempontokat kielégítse.

Nem csoda tehát, ha a reális eredményekért áhítozók lelkét már régibb idő óta kétségek tartják fogva. Közülünk sokan még ma is sínylek a folytonos újítások zavaró hatását. Nem tudják feledni, hogy valahányszor munkájukban elmélyülni akartak, mindannyiszor újabb meg újabb átszervező intézkedések zökkentették ki őket a megkezdett irányból. Ráeszméltek ebből arra, hogy a fejlődés menetében nincs ugrás és nem okos dolog szilárd alap nélkül folytonosan újítani.

E soroknak célja éppen az, hogy rámutassanak arra a kárra, amely a gyakori változtatások nyomán a tanítóképzés elmélyülésének rovására esik.

Ne értsen bennünket félre senki. Mi nem a haladás botor kerékkötői akarunk lenni. Elismerjük, hogy a tanítóképzés munkásainak messzebb kell látniok mindennapi munkájuk szűkebb korlátain. Lelkükben fölepíthetik a magyar tanítóképzés eszményi palotáját is. De — higyjék el — ez a kirajzolódó kép nem a *legközelebbi* célt mutatja, ez csak biztatója, serkentője lehet lelkes törekvéseiknek, de nem térítheti el őket a *mostani* helyzet kívánalmaitól, a megvalósulásra váró *legközelebbi* céloktól. Széchenyi intelme sohasem volt időszerűbb, mint most: *faktumokból*, a való élet tényeiből induljunk ki!

A haladás útján a munka menetének helyes irányára és ará-

nyos ütemére van szükség. Házunk tájékán most először elmélyülő, belső építőmunkával kell rendet teremtenünk. Ez most előbbrevaló a nyugodt munkát zavaró újabb „átépítések”-nél.

Ha mindig csak szervezkedünk, de kellő időt és módot nem engedünk az alapok szilárd lerakására és a berendezkedésre, akkor a kereteknek sohasem lesz igazi tartó erejük. Ha az újabb meg újabb szervező intézkedések a meginduló munkát mindannyiszor más és más csapásra terelik, akkor erős szellemi alapot nem vehetünk.

Most, hogy egyre-másra bukkannak föl megint különfélebbnél különfélebb átalakító tervek, szükségesnek tartjuk óvó szavunkat fölemelni. Nekünk most nem a keretek újabb megbolygatására, hanem egy kis nyugalomra van szükségünk, hogy lélekzethez jussunk és nyugodtan elmélyedhessünk munkánkba. Szilárd alapot kell vetnünk, hogy ne kelljen örökösen ingadozó talajra építenünk.

Jól tudjuk, hogy fokozott erővel kell előrehaladnunk, de azt is tudjuk, hogy a haladást csak a belső erők egyensúlya biztosítja. Azt is elismerjük, hogy a tartalmat a keretek tartják össze. De valljuk, hogy a keret a tartalomért van és nem megfordítva.

Foglalkozunk azért többet a tanítóképzés *belső* megizmosodásának feladataival; újabb célkitűzéseink inkább a szakszerű képzés fejlesztésére, a népiskolával való kapcsolat minél szorosabbá tételére, módszeres kíváncsalom megvalósítására, jó iskolai könyvek és segéd-eszközök stb. elkészítésére irányuljanak s akkor majd a belső erők fölhalmozódása önként megmozgatja a még egészen új kereteket és időszerűvé teszik az újabb szervező átalakításokat. De addig türtőztessék magukat karunk szervező erői és népiskolai tanító-társaink is, mert mi mindenekelőtt időt, módot és lelki nyugalmat kérünk az elmélyülés, a belső építő munka lehetőségéhez!

Barcsai Károly.

2.

(A tanítóképzés reformjának kérdéséhez.) Alig kaptuk kézhez az elemi iskolai tanítóképzés valóban értékes és célkitűzéseiben szép, új tantervét, mely a jelöltek kiképzését az eddigi négyről öt évre terjeszti ki; még alig száradt meg rajta a nyomdafesték, még meg sem kísérelhettük teljes megvalósítását, máris hallatszanak hangok, hogy „a tanítóképzés reformra szorul”. Csodálatos, hogy ezek a hangok majdnem kizárólag a tanítóság vagy a tanítóképző-intézeti tanárok köréből indulnak ki. Honnét ez a jelenség s van-e elégséges alapja a kíváncsalomnak? Jó lesz ezzel a kérdéssel, ha röviden is, de behatóbban foglalkozni egyrészt, mert a kérdés nem olyan egyszerű, mint amilyennek első tekintetre látszik; másrészt, mert mindig lesznek emberek, akik „a multat siratják, a jövőtől félnek, a jelent nem szeretik, nem használják”. (Prohászka.) Az ilyen típusú emberek mindig elégedetlenek a jelennel s a jövőt akarják befolyásolni, melytől félnek, ha kellő ok nélkül is; de szívósak is törekvéseikben.

A kérdés ez: miért nem tartják jónak a mai tanítóképzést,

mit akarnak a jövőben és miért? A fővárosi tanítók szövetsége, a tanítóképző-intézeti tanárok egyesülete s egyes vidéki tanítók köréből felemelkedő hangok tárgyi szempontból keveslik a tudományos kiképzést és műveltséget, melyet a képzőben nyertek (ők természetesen csak a négy éves képzésről szólhatnak) és fájjalják, hogy érettségi bizonyítvány és főiskolai képzettség híján őket a társadalomban kevesebbre becsülik, mint a hasonló képzettségű tisztviselőket. Van valami igazság ezekben az állításokban, különösen az utóbbiban. Sajnos, ez ugylátszik speciális magyar sajátság, mint akik a latin nyelvet (és általában a humanisztikus nevelést) századokon keresztül oly hiven ápoltuk. Szinte beidegződött már bennünk a felfogás, hogy csak a humanisztikus tudományok adnak valódi műveltséget. Ma azonban túlhaladott álláspont ez. Hiszen a művelődés annyifelé ágazik ma, hogy szakképzés nélkülözhetetlen és gimnáziumi előtanulmányok nélkül is könnyen elképzelhető. Az annyira rettegett „lenézés“ idővel önként eltűnik, ha kiderül, hogy az elemi iskolai tanító „érettségi“ nélkül is van olyan művelt, mint középiskolai, vagy hasonló ideig tanult más társa, ha ugyan nem műveltebb. Az elsőnek említett érv, hogy kevesebb a tanítói szaktudása, mint az ugyanannyi ideig tanuló más intelligenciánál, sem helytálló. A tényleges különbség az elején is igen csekély, később pedig a tanító javára billen a mérleg, mert a tanító hivatásánál fogva kénytelen — mint a jó pap — holtig tanulni s magát tovább képezni, míg a hivatalnok nem. Tessék kiváló tanítóinkon végig tekinteni; pedig sok van ilyen. Az iskola, a tanítóképző csak *előkészít* az életre, de nem *taníthatja* az életet, azonban még az egyetem sem. Van még harmadik, kevésbé hangoztatott érv is, t. i. hogyha a tanító magasabb képzettséget kap, magasabb *fizetést* is követelhet. Szívesen tanul egy-két évvel többet a jobb fizetésért, amikor a munka csak annyi marad, mint a mostani körülmények között. Tehát *„jobb fizetés, de nem több munka“* gyakran lényege a tanítóképzés reformját kiterjeszteni óhajtok törekvéseinek. Hogy ez nemzetgazdasági szempontból mit jelent, az világos és minden gondolkodó fő önként átlátja.

A másik kérdés, hogyan képzelik el és óhajtják keresztül vinni a reformot. Legyen két tagozat: alsó és felső. Az alsó tagozat gimnáziumi tanulmányt folytat és érettségi bizonyítványt kap, ez tehát még nem tanítóképzés. Innét a tanuló bármely más pályára mehet, vagy az egyetemre. A felső tagozat főiskolai, 3 éves tanulmány, melyet természetesen az egyetem (vagy más főiskola) vezetne. Tehát hét év után, főiskolai műveltséggel lép ki a tanító a nép közé, a tanyákra, a falvakba, kis és nagy községekbe! Hogy ide mennyi, gyakorlatilag nem értékesíthető ismeretet hozna magával, mennyi gyakorlatiasság hiányoznék, mekkora felfokozott igényekkel, kielégíthetetlen vágyakkal indulna utjára az új tanító, mennyire csalódnék az életben, — erre ezek a jó, művelődést szomjazó urak, ugylátszik, nem gondolnak. Egyetemről a tanyára! Hisz már most sem igen akarnak fálukra menni, főleg a nőtanítók, hát még akkor! De most kérdezzük, tehát nincs igazuk

azoknak, akik a nagyobb műveltséget szomjazzák? A székesfőváros tanítóságánál csakugyan méltányos. A főváros ugyanis jobban fizeti tanítóit mint az állam, vagy a legtöbb iskolafentartó. Gondoskodják tehát magasabb kiképztetésökről. Ezt a Pedagógiai Szeminárium intézményével részben már ugyanis megtette. De ne kívánják a középiskolai és egyetemi kiképzést általánosan, fentartás nélkül a perifériák tanítóságánál. A néptanítóképzés lényege mindig az ész, szív, akarat, egyszóval a *jellemképzés*, emellett a gyakorlati kiképzés, a hivatására való módszeres kioktatás marad. Ez pedig csak elkülönített, kisebb létszámú növendéksereggel, állandó *egyéni* kezelés mellett lehetséges. És nem sikerülhet az általános gimnázium mellett, — mely után hűtelenek lehetnek tanítói hivatásukhoz — és az egyetemi, vagy más általános főiskolai kiképzés mellett, mely általánosít, egytemesít. Majd rá fognak még jönni később, hogy gyakorlati szempontból kár volt a polg. iskolai tanárképzést is az egyetemre vinni, főiskolai jelleggel ott kellett volna hagyni a külön státusban.

Ezek után még le kell szögeznünk a mi álláspontunkat a tanítóképzés óhajtott reformja kérdésében.

1. Történelmi tény, hogy a népnevelés és népoktatás ügye a tanítóság elkülönített képzésével párhuzamosan, mint ok és okozat haladt, javult, emelkedett. Ennek sajnos alig 120-130 éve, de elvitázhatatlan. S ha nálunk mégis sok az analfabéta, ennek oka nem a tanítók egyetemi (főiskolai) képzettségének hiánya, hanem a nemlétező iskolák nagy száma.

2. Beigazolódott, hogy annál sikeresebb valamely pályára való előkészítés, minél korábban kezdődik, minél kizárólagosabb és csak a maga céljait kereső; ilyen pl. a papi, orvosi, katonai *nevelés* és kiképzés. Tehát maradjon a tanítóképzés a mai keretekben, vagyis 14 éves kortól 19-20-ig, azaz a jellemképzés klasszikus idejében, a mi kezünkben, de *mélyítsük* ezt a képzést. Legyen a mi tanítóinknál a tudás bár szűkebbkörű, de alapos, biztos, a jellem nemes, acélos, a lelkület jóságos, irgalmas, főképp a néphez, a szegényhez való viszonyában, melyet a szívéhez és nem annyira az eszéhez akar emelni a tanító.

3. Gondoskodják az iskolafenntartó a tanítók intelligens egyénhez illő megélhetéséről, akkor nem főiskolai tanulmányaitól, hanem hűséges népnevelői munkájától várja majd a jobb jövőt. Aki ezen felül művelődni akar, tehesse meg — támogatással — utazás, olvasás, előadások hallgatása útján. Mi csendben azt gondoljuk ugyanis, hogy az egész reformkérdés veleje nem a tudomány-szomj, hanem a kívánható jobb fizetés, mintha munkánk értéke csak attól függne, hogy hány iskolát végeztünk.

4. Várjunk a reformkérdés fentemlített irányu megoldásával, míg más országok tapasztalatai előttünk lesznek; mint hírlik pl. Németországban (porosz részen próbálták meg) máris kudarcotl tartanak a főiskolát járt néptanítóknál. Pedig Németországban a tanító (Lehrer) kedveltebb és tiszteltebb alak, mint a tanár (Herr Professor).

5. A jelenlegi képzést könnyítsük meg azzal, hogy a polgári

iskola és az alsófokú középiskola bocsássa el biztosabb tudással növendékeit az alapismeretekben, minő a helyesírás, nyelvtan, számtan, fogalmazás, szépirás, kézimunka és a többi tantárgy. Legyen elve: inkább kevesebbet, de jól és biztosan. Akkor majd ráér a tanítóképző a tudás mélyítésére minden irányban és kiterjedtebb ismeretanyagot nyújthat, ha nem küzködik helyesírással, a négy alapterülettel és a többi, látszólag ismétlő, valójában új tananyag ismételt feldolgozásával. Lehet, hogy a megreformált polgári iskola jobb alapanyagot adand a tanítóképzőnek. Várjuk.

6. Bár igaz, hogy az okleveles tanító megél akár a jég hátán, iskola nélkül is, de mégis tegyük lehetővé annak a tanítónak, kit a tudomány igazán vonz az Alma Mater felé, hogy könnyen folytathassa tanulmányait az egyetemen, ha a latin (esetleg a görög) nyelvből vizsgázik és mondja ki a törvény, hogy a tanítóképesítés fölér az érettségivel, sőt ezt bizonyos tekintetben fölülmulja. Vagyis: maradjon a tanítóképzés az 1868. XXXVIII. t.-c. alapján népoktatási intézmény, de középiskolai értékkel, ezzel egyenrangú és a *népnevelés* szempontjából fölötte álló.

Végül tiszteletteljes kérésünk volna az illetékes tényezőkhöz, tegyék jó tankönyvek kiadásával lehetővé, hogy az új tantervet végrehajthassuk, ha kell az élethez igazítsuk; tiltsák meg, hogy tulnyomóan „elégéses“ osztályzatu bizonyítványok alapján is lehessen a tanítóképzőbe tanulókat felvenni. (Tehát kiválogatás). Ne engedjék meg az osztályok zsúfoltságát, sőt túlzásútságát (mint a jelenben van), mert tömeget csak *fegyelmezni* lehet, de *nevelni* nem; engedjék meg, hogy a néptanítóképzők a jövőben is inkább *nevelő* mint *tanító*-intézetek legyenek: akkor a jövő tanítónemzedék nem fog arról panaszkodni, hogy kevesebbre tartják a jegyzőnél, mivel nincs érettségi bizonyítványa, hanem kivívja a jól megérdemelt köztiszteletet munkásságával, egyéniségével, főiskolai végzettség nélkül is. Reméljük így lesz.

M. Zemplényi Irén.

EGYESÜLETI ÉLET.

Választmányi és szakosztályi ülések.

Egyesületünk választmányának március 20.-iki ülésén *Párvy* Endre elnöklete alatt *W. Lajos* Mária dr, *Roda* Mária, *Pócza* József, *Molnár* Oszkár, *Kiss* József, *Schön* István, *Mesterházy* Jenő, *Nagy* Ferenc, *Kövesküti* Jenő és *Mihalik* József voltak jelen.

Elnök a megjelentek üdvözlése után bejelentette, hogy a Magyar Paedagogiai Társaság március 17.-iki nagygyűlése *Wagner* János kir. főigazgatót és *Fekete* József tanárt tagjai sorába választotta. A választmány örömet fejezi ki a történtek felett és eme örömet jegyzőkönyvileg is megörökíti, valamint a megválasztottakat üdvözölni határozza. Bejelenti továbbá az elnök, hogy az ápr. 14-iki hangverseny védnöki tisztségét dr. *Kornis* Gyula helyettes államtitkár és dr. *Tóth* István ügyosztályfőnök elfogadták; az előértekezlet és hangverseny napjának felszabadítására vonatkozólag kérvényt adott be; a Budai Vigadó már le van kötve; a közgyűlés a fővárosi Pedagógiai Szemináriumban lesz.

2. Az elnöki bejelentések után megalakul a kiküldött kérdőívekre beérkezett válaszokat feldolgozó bizottság *Kiss József* elnök, *Mihalik József*, *W. Lajos Mária dr.*, *Nagy Ferenc*, *Schön István*, *Rojkó László* és *Pócza József* személyében. A bizottság a választmánytól azt az utasítást kapja, hogy csakis nyilvántartott tagok szavazatait vegye figyelembe; testületek csak egy szavazattal rendelkeznek; a kétes feleletek beszámítása felett a bizottság határoz.

A közgyűlést előkészítő pénztárvizsgáló bizottságba kiküldetett *Kiss József*, *Mihalik József* és *Nagy Ferenc*.

3. Főtitkár bejelentette, hogy a múlt ülésen tagokul felvett *Renczes Ferenc*, *Peschko Zoltán*, *Pörzsölt Géza*, *Horváth B. Kristóf*; *Klászik Lehel* és *Takács Magda* felvételükről értesítették; míg az új tagokul jelentkezett *Skersil Mária* (Győr) és *Rozsonday Zoltán* (Kfélegyháza) örömmel iktattatnak a választmány által az egyesület tagjainak sorába.

4. Pénztáros bejelentette, hogy a II. ker. tanítónőképző önképzőköre 50 pengőt ajándékozott a Tanárok Házára. A választmány levélben fogja a szíves adományt megköszönni.

5. Elnök felkérésére *Mihalik József* előadja a tanári különmunkák díjazására vonatkozó javaslatát, melyet a választmány jelen lévő tagjai a legnagyobb érdeklődéssel pontról-ponta letárgyaltak és elhatározták, hogy a hozott véghatározatokról a titkár egy összefoglaló iratot készítsen, melyet az elnökség *Mészáros Jenő* igazgatóhoz, mint Egyesületünk az Országos Köznevelési Tanácsban képviselő kartársunkhoz küld azon kérelemmel, hogy az abban foglaltakat igyekezzék a készülő Rendtartásban kollegiálisan diadalra juttatni. Egyúttal az előadói javaslatot a hozott határozatokkal együtt egyesületünk közlönyében megjelenteti.

2.

Országos egyesületünk május 7.-én a VII. ker. tanítónőképzőben rendes választmányi ülést tartott, melyen *Quint József* elnöklete alatt *Tabódy Ida*, *Farkasdy Zoltán*, *Szalatsy Richárd*, dr. *Harmos Sándor*, *Snasel Ferenc*, *Köveskúti Jenő*, dr. *Frank Antal*, *Jaloveczky Péter*, *Jaloveczkyné Czinkovszky Kornélia*, *Éber Rezső*, *Mészáros Jenő*, *Roda Mária*, *Párvy Endre*, *Pócza József*, *Molnár Oszkár*, *Maurer Mihály*, *Schön István*, *Novy Ferenc*, *Drozdy Gyula*, *Csukás Zoltán*, *Mesterházy Jenő*, *Tscheik Ernő*, *Nagy Ferenc* és *Mihalik József* voltak jelen.

1. Elnök megnyitó beszédében köszönetet mondott megválasztásáért és kijelentette, hogy munkatársai óhajának engedelmeskedve, vállalja az elnöki tisztséget és igyekezni fog azt méltóképen betölteni. Röviden vázolta az elnökség munkaprogramját, melyet a tanítónőképzés mélyítésében, a tanítónőképző tanárság erkölcsi, társadalmi és anyagi ügyeinek tárgyalásában és támogatásában és abban lát, hogy a tanítóság minden oly mozgalmát, mely annak társadalmi és anyagi szempontból való emelkedését célozza, egyesületünk intenzíve fölkarolja.

2. *Köveskúti Jenő* nem ért ugyan egyet elnök programjának minden egyes pontjával, üdvözli az új elnököt s bizalommal van működése iránt.

2. *Mihalik József* titkár felolvasta a közgyűlés által a kormányzóhoz, a kultuszminiszterhez, az államtitkárhoz és a volt elnökhöz küldött üdvözlő iratokra érkezett válaszokat.

Pócza József pénztáros bejelentette, hogy a közgyűlés alkalmával rendezett hangverseny 850 pengő és 67 fillér tiszta bevételt eredményezett, melynek kapcsán elnök a rendező bizottságnak és legkülönösebben *Párvy Endre*

alelnöknek az egyesület öszinte és hálás köszönetét fejezte ki a kitünő és lelkes rendezésért.

Molnár Oszkár javaslatára a választmány felkéri az elnököt, hogy a pénztárossal történendő megtárgyalás után a szerkesztőnek postaköltségei fedezésére évi átalányt utaljon ki.

3. *Mihalik* József indítványára a választmány elhatározza, hogy az egyes állandó kérdések nyilvántartására (anyagi ügyek, nyugdíjasok ügyei, gyakorló iskolai ügyek, tanterv stb) kisebb bizottságokat alakít, melyek alkalomadtán mindig szakszerű és biztos adatokat hoznak majd a választmány elé. A bizottságokat a jövő ülés jelentkezés, felkérés, esetleg megbízatással fogja megalkakítani.

Megbízott továbbá *Mihalik* József, hogy az érdekelt intézetekkel érintkezésbe lépve a jövő ülésen tegyen javaslatot a rendes havi választmányi ülések idejére, helyére és a meghívás módjára nézve.

Több tárgy nem lévén, a választmányi ülés kongresszusi szakosztályi üléssé alakult át.

Mihalik József.

3.

A III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus tanítóképzőintézeti szakosztálya május 7-én ülést tartott, melyen *Quint* József elnökle mellett megjelentek a megelőző választmányi ülés összes tagjai.

A gyűlés tárgya a kongresszus elé terjesztendő határozati javaslatok végleges megszövegezése.

1 Elnök felkérésére *Molnár* Oszkár pár szóval ismételten vázolja azokat a szempontokat, melyek a *tanítóképzés* reformjának a kidolgozásában vezették, s hivatkozva a Magyar Tanítóképző múlt évi számaiban megjelent részletes tárgyalásokra, némileg rövidített formában előterjeszti a szakosztály által már elfogadott határozati javaslatot. (Alább olvasható lapunk jelen számában.)

A szakosztály a javaslat összes pontjait változatlanul most már véglegesen elfogadja, csupán a címre vonatkozólag dönt a régi, tehát a Tanítóképző-intézet elnevezés mellett, melynek a felső tagozata főiskolai jellegű lenne.

Elnök bejelenti, hogy a központnak már beküldött határozati javaslatban ezt a pontot ilyen értelemben kijavíttatja. Egyúttal az elnökség részére esetleges kisebb javításokra felhatalmazást kér. A bizottság a felhatalmazást megadja.

2. Ezután *Mesterházy* Jenő terjeszti elő a *tanárképzésre* vonatkozó határozati javaslatát. Szerinte a Pedagógium megszűnésével a tanárképzés reformja még sürgősebb, mint a tanítóképzésé. Alapul a középiskolai tanárképzést vette de sok tekintetben még ennél is tökéletesebb képzést óhajtana.

A bizottság az előterjesztett határozati javaslat egyes pontjait külön-külön tárgyalja s többek hozzászólása után *Tabódy* Ida és *Quint* József indítványára a felvételle vonatkozólag úgy dönt, hogy a nagyobb tárgykörből *jeles* oklevéllel rendelkező folyamodók közül az illető tanári testület által ajánlott jelöltek léphetnek tanítóképző-intézeti tanári pályára. Dr. *Novy* szeretné, ha legalább a nyelvészeti szakcsoportra csak érettségisek mehetnének, de ezt dr. *Frank* és *Mihalik* már elvi szempontból sem tartja megengedhetőnek s végül a vita *Molnár* Oszkár hozzászólása után azzal záródik, hogy: érettséggel is lehet menni bármelyik szakcsoportra, ha az illető jelölt a tanítói oklevelet megszerezte.

Hosszabb vita indult meg a 4. egyetemi és 1. gyakorlati év felett is. Nagy Ferenc teljesen elegendőnek tartja a 6. évfolyamu tanítóképző után 4 egyetemi évet. Jól tudjuk, hogy a mostani 3 évi pedagógiumi végzettség után 2 egyetemi év is mennyire megfelel, érthetetlen tehát, hogy a 2 évig főiskolai jellegű tanítóképző után miért volna szükség még 5 évre, tehát 7 főiskolai évre? Szerinte a tanítóképző elvégzése után 4 egyetemi év teljesen elég, amely idő alatt a jelöltek gyakorlati képzettségüket éppúgy megszerezhetik, mint most (2 év alatt).

Dr. Frank a 6 éves tanítóképző után szintén elegendőnek találja a 4 évet, csak a jelenlegi 5 évfolyamra kívánna 5 tanárképzői évet. Dr. Novy szakszerűség szempontjából tartja elhibázottnak az úgynevezett egységes tanító- és tanárképzésből kiszakított 4 egyetemi évet.

A bizottság többsége Molnár Oszkár hozzászólása után végül is az eredeti javaslat 5 évfolyama mellett foglal állást.

A határozati javaslatok letárgyalása után elnök megállapítja, hogy a III. Egyetemes Tanügyi Kongresszuson a mi szakosztályunk előreláthatólag csak ezzel a két tétellel szerepel, s kérve a tagok további érdeklődését és munkálkodását, a szakosztály ülését bezárja.

Nagy Ferenc.

Egyesületünk XVIII. közgyűlése.

Egyesületünk XVIII. közgyűléséről az alább következő jegyzőkönyv pontos képet ad. E sorok célja a közgyűlés futólagos jellemzése és tört. értékelése. XVIII. közgyűlésünk egyike volt a legnépesebbeknek. Százhusznál többen voltunk jelen; a világháború vége óta nem gyűlt össze ennyi tképzői tanár. Öröndetes, hogy vidéki kartársaink nagy számát hozta a fővárosba a közgyűlés.

XVIII. közgyűlésünk is a meghatározott keretek közt folyt le, de voltak az eddigiektől eltérő vonásai is. Ilyen volt mindenekelőtt, hogy az Egyesület céljait szolgáló nagyszabású hangverseny előzte meg. Most történt először, hogy a művészet jegyében sikerült az összes bpesti és bpestkörnyéki áll. tanítóképzőket tömöríteni. A gondolat Egyesületünk páratlanul agilis ügyvezető alelnökétől, Párvy Endre igazgatótól származott. Gondolatai, ötletei azonban másnak is vannak, de ő a gondolatot a lehangoló momentumok sférjás elnyomásával, a kitűnő szervező páratlan lendületével a legrövidebb idő alatt meg is valósította. Meg kell állapítanunk, hogy az egyes intézetek vezetőiben előzékeny segítőkre, az egyes pontok előkészítőiben pedig lelkes és hozzáértő munkatársakra talált.

A hangverseny a közgyűlést megelőző este (ápr. 14.) a Budai Vigadó dísztermében folyt le, melyet zsűfólásig megtöltött a közönség. Soraiban ott láttuk dr. Kornis Gyula kultuszminiszteri és dr. Vargha Imre pénzügyminiszteri államtitkárokat, dr. Tóth István és dr. Nevelős Gyula min. tanácsosokat, Sarudy Ottó kir. főigazgatót, Mosdóssy Imre, dr. Zelenka Frigyes kir. tanfelügyelőket, Berwaldszky Kálmánt, a Néptanítók Lapja s. szerkesztőjét, Osztie Bélát, a Tanítók Háza igazgatóját, a vidéki és fővárosi kartársak és családtagjaik sokaságát. A hangverseny műsorát a következő számok alkották:

A NÉPIES DALOS JÁTEKOK bemutatói.

— Egyesületi hangversenyünkön előadták az áll. óvónőképző növendékei. —

1. Szabados: *Hiszkegy*. Kishonti Barna tanár vezénylesével előadta az I. ker. áll. tanító- és a II. ker. áll. tanítónőképző-intézet vegyeskara. — 2. * * *: *Pályaválasztás*. Szavalta Vadas Klára, a VII. ker. áll. tnőképző III. éves növendéke. — 3. *Magyar népdalok*. Énekelte Kishonti Barna vezénylese mellett az I. ker. áll. tanítóképző férfikara. 4. Párty: *A trianoni vonal*. Iskolai jelenet. Előadták: Gál Margit, a VII. ker. áll. tnőképző V. éves növendéke és a gyakorló iskola tanulói. — 5. Bató: *A tücsökkirályfi fogsága*. Bató László tanár vezénylese mellett énekelte az áll. óvónőképző énekkara. — 6. *Magyar csokor*. Woyczehowszky Lajos Mária dr. rendezésében a II. ker. áll. tnőképző növendékei által előadott táncjelenet. — 7. Demény: *Szerenád*; Petőfi-Horváth: *Álmodtam szépet...*; Jandl: *Csinom Palkó*. Csukás Zoltán tanár vezénylesével előadta a cinkotai áll. tnőképző énekkara. — 8. *Népies dalos játékok*. Doby Ida tanár vezetésével előadták az áll. óvónőképző II. éves növendékei. — 9. Arany-Sztojanovits: *Rege a csodaszarvasról*. Csukás Zoltán tanár vezénylese mellett énekelte a cinkotai áll. tnőképző énekkara. — 10. Dienzl-Farkas: *Két bábu históriája*. Daljáték. Héger Lujza tanár rendezésében előadták a VII. ker. áll. tnőképző növendékei és gyakorló isk. tanulói. — 11. Mendelssohn: *Az erdő*; Schubert: *Induló*. Irsa Béla tanár vezénylese mellett énekelte az I. ker. tanító- és a II. ker. tnőképző vegyeskara.

Amint látható, a műsort felerészben eredeti számok alkották, amelyekről hisszük, hogy értékes gondolati és művészi tartalmuknál fogva kedvelt és állandó pontjaivá válnak az ifj. hangversenyeknek. Az előadó intézetek nemes versenyre keltek, a rutinizott vezetők

csillogtatták képességeiket. Egyik darabban a megindító gondolati tartalom, másokban a művészi árnyalásokig ható finom kidolgozás, ismét másokban a zenei ötletesség hatott. Nem csekély tetszést keltettek a festői táncok és tömegjelenetek s nem egy szereplő figyelmet érdemlő művészi talentumnak bizonyult. A hangverseny nagy sikerét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy tiszta jövedelme 850 pengővel gyarapította Egyesületünk pénztárát. A jegykezelés fáradságos munkáját s a hangverseny finansziális részének lebonyolítását minden dicsőretet megérdemlő buzgalommal és lelkiismeretességgel dr. Novy Ferenc végezte.

A hangversenyt barátságos vacsora követte, melyen a fővárosi és vidéki kartársak közül sokan vettek részt.

A közgyűlésnek alapszabályszerű pontjain kívül csak egy pontja volt: a kegyeletes emlékezés a tanítóképzők nemrég elhunyt főigazgatójáról, *Scherer Sándorról*. A közgyűlés eszmei tartalmát azonban a tanító- és tanárképzés problémája uralta. Ez jutott kifejezésre az elnöki megnyitóban és a kibocsátott kérdőívek eredményének kihirdetésében. Egyesületünk elnöksége ugyanis megelőzően minden egyes tagjához a következő kérdőívvel fordult:

Kérdőív. Egyesületünk választmánya febr. 11.-én tartott ülésén határozatilag kimondotta, hogy a tanítóképzés és a tképzői tanárképzés kérdésében a legilletékesebb fórumhoz, a tanítóképzői tanársághoz fordul. Tekintettel e kérdések sorsdöntő jelentőségére, a választmány megbízásából kérem, szíveskedjék azokat a legkomolyabb figyelmére méltatni, lelkiismeretesen latolgatni s legjobb belátása szerint dönteni. Ezekből az egyéni döntésekből fogja majd a választmány Egyesületünk állásfoglalását megalkotni. Ezért kérem, el ne mulassza e *kérdőívet* a kézhezvételtől számított 10 napon belül válaszával ellátva a Tanítóképzőintézeti Tanárok Orsz. Egyesülete alelnökségének címére (Bp. VII. Damjanich-u. 43) visszaküldeni. A választ a feltett kérdésekre sajátkezűen kell a kérdőív hátlapjára rávezetnie és névalírással ellátnia. Külön döntenie kell a *tanítóképzés* és külön a *tképzői tanárképzés* kérdésében. Csak a feltett kérdések közül választhat.* Tekintettel az ügy sorsdöntő jelentőségére, ismételtelen kérem alaposan megfontolt, lelkiismerete által diktált választát. Kartársi szíves üdvözléssel. Bp. 1928. febr. 28. Párvy Endre s. k. ügyvezető alelnök.

A kibocsátott kérdőívekre a válaszok beérkeztek s azokat az erre a célra kiküldött bizottság feldolgozta. Ily módon lehetővé vált az, hogy Egyesületünk, minden egyes tagja véleményét számbavevő módon, megalkothassa és a közgyűlés ünnepies formái közt kihirdethesse e nagyjelentőségű kérdésekben állásfoglalását. Ebben rejlik Egyesületünk XVIII. közgyűlésének kiemelkedő tört. jelentősége.

M.

Közgyűlési jegyzőkönyv.

Felvétetett a Tanítóképzőintézeti Tanárok Orsz. Egyesületének Bpsten a székesfővárosi Pedagógiai Szeminárium nagy előadótermében 1928 ápr. 15.-én tartott XVIII. rendes közgyűléséről.

*) E kérdéseket lásd alább *Kiss Józsefnek* e tárgyban a közgyűlés elé terjesztett jelentésében.

Jelen vannak: dr. *Tóth István* min. tanácsos, ügyosztályfőnök; *Berwaldszky Kálmán*, a Tanítóegyesületek Orsz. Szövetségének alelnöke; *Éltes Mátyás*, a „Magyar Gyógypedagógia“ szerkesztője; dr. *Tóth Zoltán*, a Gyógypedagógiai Tanárképző igazgatója és *Scherer Gyula*, polg. isk. igazgató mint vendégek; továbbá *Párvy Endre* egyes. alelnök elnöklete alatt: *Barabás Endre*, *Barabás Tibor*, *Bagó Margit*, *Buday Lajos*, *B. Braun Angela*, *Berényi Irén*, *Bartal Alajos*, dr. *Becker Vendel*, *Bergmann József*, *Barcsai József*, *Bánó Vince*, *Berzátsky László*, *Csukás Zoltán*, *Chobodiczky Alajos*, *Csorda Romana* nővér, *Doby Ida*, *Drozdy Gyula*, *Éber Rezső*, *Emmert P. Klotild* nővér, *Ehmann Tivadar*, dr. *Frank Antal*, *Fekete József*, *Farkasdy Zoltán*, *Ferenczy István*, *Girtler Mária*, *Gömöri Sándor*, dr. *Greguss Pál*, *Grynaeus Ida*, *Gerencsérné Szánthó Jolán*, *Haitsch Ella*, *Hamar Gyula*, *Heger Lujza*, *Hidegh Béla*, *Horváth Jolán*, *Horvay Ede*, dr. *Harmos Sándor*, vitéz *Horváth István*, *Ibererné Popovits Olga*, *Jancsó Erzsébet*, *Juhász Imre*, *Jankó László*, *Jaloveczky Péter*, *Jaloveczkyné Czinkovszky Kornélia*, *Káddár Ilona*, *Kiss József*, dr. *Kosáry János*, *Kiss A. József*, *Kishonti Barna*, *Kovács Dezső*, dr. *Kascák Ödön*, dr. *Kenyeres Elemér*, *Lakatos Emil*, *Lóránth Erzsébet*, *Lechnitzkyné Jancsó Gabriella*, *Molnár Oszkár*, *Mihalik József*, *Marczélly Kornél*, *Mesterházy Jenő*, *Móczár Miklós*, *Maurer Mihály*, *Miklós Ida*, *Mészáros Jenő*, *Medgyesy Zsófia*, *Mácsay Károly*, dr. *Nagy József*, *Németh Sándor*, *Nagy Ferenc*, dr. *Novy Ferenc*, *Oswald József*, *Orosz István*, *Patyiné Láng Mária*, *Pócza József*, *Pálmai Lenke*, *Pödör Béla*, *Pfeiffer Ilona*, *Pál Lajos*, dr. *Papp Ferenc*, dr. *Radnai Oszkár*, *Riesz Janka*, *Révész Györgyi*, *Rozsonday Károly*, *Roda Mária*, *Répay Dániel*, *Rónai Sándor*, dr. *Szemere Samu*, *Sarudy Ottó*, *Szkalka Lajos*, *Strauchné Entz Jolán*, *Szalatsy Richárd*, *Snasel Ferenc*, *Straub Ferenc*, *Schön István*, *Sebestyén Erzsébet*, dr. *Sós Ernő*, *Takács Béla*, *Tabódy Ida*, *Woyczehowszkyné Lajos Mária* dr., *Váczy Ferenc*, *Várady József*, *Vizhányó Károly*, *Végh József*, *Vass Erzsébet*, *Vadász Zoltán*, *Vizi János* és dr. *Zsindely Katalin*.

1. Elnöklő *Párvy Endre* sajnálattal jelenti be, hogy *Wagner János* elnök gyengélkedése miatt nem jelenhetett meg a közgyűlésen s így Egyesületünk elesett attól, hogy élő szóval tudta volna megköszönni elnökönknek két cikluson át kifejtett önfeláldozó munkáját, mellyel a legnehezebb időkben normális mederbe terelte az egyesület fejlődését. — A közgyűlés egyetértve elnöke szavaival, azon óhaját fejezi ki, hogy *Wagner János* elnök továbbra is tartsa meg az Egyesületet jóindulatában, továbbá tudomásul veszi, hogy az elnököt *Párvy Endre* alelnök helyettesíti.

2. Elnök a tképzés reformjával foglalkozó beszéddel a közgyűlést megnyitja* — Napirend előtt szíves szavakkal üdvözlí dr. *Tóth István* miniszteri tanácsost, ki a közokt. miniszter képviseletében jelent meg a közgyűlésen. Elnök üdvözlő beszédében kifejti, hogy kinevezésekor remény és hit töltötte el keblünket intézményeink fejlődését illetőleg s hitünk fokozódott, reményünk öregbedett, mindkét férfiú a tudás oly fokával áldatott meg a Gondviseléstől, hogy predesztinálva vannak ezekre az exponált állásokra. És hitünkben nem csalódtunk, mert ime már e pár hónap alatt is oly pártolásban részesültünk, ami hálával tölti el szívünket. Érezzük a meleg és minket szerető szívet; érezzük a segítő kezét, a megértő támogatást, a széniumos fizetési rendszer

* A beszéd egész terjedelmében jelen számunk élén olvasható.

áldásos hatásait és nagy segítségünk, hogy Egyesületünkhöz szubvenciója majd kétszeresére emeltetett. Föltételezzük és hisszük, hogy a jóságos kezét a bölcs kéz fogja követni és az meghozza nemes céloktól áthatott intézményeink felvirágztatását.

A továbbiakban üdvözlí elnök a testvéregyesületek és intézmények képviselőit, így: *Berwaldszky* Kálmánt, a Tanítóegyesületek Orsz. Szövetségének alelnökét; *Éltes* Mátyást, a „Magyar Gyógypedagógia“ szerkesztőjét; dr. *Tóth* Zoltánt, a Gyógypedagógiai Tanárképző igazgatóját, akiket nemcsak érdeklődésre, hanem harmonikus együttműködésre kér föl. Köszönetet mond továbbá dr. *Ozorai* Frigyesnek, a Pedagógiai Szeminárium igazgatójának a helyiség átengedéseért és üdvözlí a nagy számmal megjelent vidéki és fővárosi egyesületi tagokat.

Dr. *Tóth* István min. tanácsos a közokt. miniszter nevében üdvözlí az Egyesületet, egyben hálásan köszöni az elnök szavait. A maga részéről kijelenti, hogy boldog lesz, ha a tanítóképző tanárság kéréseit és kívánságait a kegyelmes úr előtt eredményesen és sikerrel képviselheti. Meg van arról győződve, hogy itt sok minden tennivaló van s ha a pénziák megengedik, tenni is fognak. A tanítóképző-int. tanárság kezében van a jövő nemzedék sorsa, sok feladat vár rá s ezért megfeszített erővel kell dolgoznia. A tanítókat tudásra, nemzeti öntudatra és vallásosságra kell nevelni és abban megerősíteni. Be kell vinni a tanítóság lelkebe azt a gondolatot, hogy minden egyes iskola egy kultúrhegy, a magyar kultúrának egy-egy bástyája. Eddig nem foglalkozhatott intenzívebben a tanítóképzéssel, de látja, hogy ez az egyesület milyen magaslaton áll és ezzel a meggyőződéssel erősödve mindent el fog követni az Egyesület és a magyar kultúra érdekében. Üdvözlí a közgyűlést és Isten áldását kéri az Egyesület működésére.

Berwaldszky Kálmán az általa képviselt Szövetség tiszteletteljes üdvözlétét tolmácsolja és a mai gyűlésnek sikert kíván. Elismeri, hogy a tanítóság sokat köszönhet a tképző tanárságnak, mert a tképző tanárok nagy és kitűnő munkája következtében nőtt nagyra a tanítóság és fejlődtek intézményei. Hiszi, hogy a jövőben minden téren szintén együtt munkálkodhatunk. Elmondja, hogy jelenleg a nyolcosztályu elemi iskola és a magasabbrendű tanítóképzés kérdései foglalkoztatják a tanítóságot; reméli, hogy ezekben a tanítóság és a tanárság megértik egymást.

Elnök indítványára a közgyűlés táviratilag üdvözlí nagybányai vitéz *Horthy* Miklós kormányzó úr öfömméltóságát, gróf *Klebsberg* Kunó kultuszminiszter úr önnagyméltóságát, dr. *Kornis* Gyula államtitkár és *Wagner* János kir. főigazgató urakat.

3. Elnök felkérésére *Barsai* József egyesületi tag felolvassa *Scherer* Sándor főigazgató életéről és munkásságáról írt emlékbészédét. A közgyűlés az emlékbészédet teljes egészében az Egyesület közlönyében megjelentetni határozza*; *Barsai* Józsefnek pedig elnök az Egyesület köszönetét tolmácsolja az emlékbészéd megírásáért.

4. Elnök fölkérésére *Woyzechowszky* Lajos Mária dr., egyesületi főtítkár a következőkben terjeszti elő főtítkári jelentését:

Tisztelt Közgyűlés! 39 évvel ezelőtt, 1889 ápr. 14.-én 19 állami tanítóképző kiküldöttei jöttek össze a tanítóképzés legfontosabb kérdéseinek meg-

* A Magyar Tanítóképző szeptemberi száma hozza.

vitatására. Az értekezlet harmadik napján megalapították a *Tanítóképzőintézet* i *Tanárok Országos Egyesületét* azzal a céllal, hogy a magyar tanítóképzés és ezzel kapcsolatban a hazai népnevelés ügyének előmozdítója, a tanárság érdekeinek szószólója legyen.

Az alapítók közül már hirmondó is alig van, alkotásuk azonban az idők viharai dacára fennmaradt, munkájukat folytatja az újabb nemzedék.

A legutóbbi, 1926. évi május havi 17. közgyűlés óta is a tanítóképzés tökéletesítése és a tanárság anyagi helyzetének javítása volt munkásságunk gerince.

Az elnökséget önzetlen jóakarát vezérelte az Egyesület irányításában. Nemcsak a zöld asztal köré gyűjtötte össze a tagokat, hanem a gondolatok közvetlenebb kicserélésére meghonosította a fehér asztal melletti összejöveteleket és a kirándulásokat. Tervebe vette a vidékkel való érintkezés céljából egy-egy gyűlésnek, vagy közgyűlésnek a régiebb idők példájára más-más képző székhelyén való megtartását is. Fáradhatatlan volt a gondolatok kitalálásában, hogy az egyesületi életet pezsgőbbé tegye. Hogy mindazok dacára nem sikerült azt a lüktető életet megteremtenie, amely egykor Egyesületünket jellemezte, abban nagy része van a még mindig nyomasztó anyagi körülményeknek. A tanárság illetményei 16-19 évi szolgálat után fizetésrendezés, széniumos rendszer dacára még mindig oly alacsonyan állanak, hogy ily körülmények között nem igen engedheti meg magának a családfő, hogy egyesületi gyűlés vagy kirándulás kedvéért feláldozza egy délután hajszolt kenyerét. A nehéz idők jele, hogy az anyagi bajokat tárgyaló gyűlések vonzottak leginkább közönséget.

Két év lefolyása alatt 16 gyűlést tartottunk. A mai délelőttre még hátralevő teendők nagy száma arra indít, hogy jelentéssel nem vegyem hosszú időre igénybe szíves türelmüket és ne gyűlések szerint ismertessem az egyesület munkásságát, hanem összefoglalóan, hiszen folyóiratunk minden egyes számában elég részletesen beszámoltunk működésünkről, a memorandumokat egész teljességükben közöltük.

A III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus híre nagyobbmértvű szellemi munkásságot indított meg Egyesületünkben. A tétel javaslat, megválasztása, tárgyalása, megvitatása sok gondolat tisztázására vezetett.

Tárgyalásra kerültek: dr. Frank Antal előadásában: *A pedagógia értékelése és a tanítóképzés*. Feszült figyelemmel hallgattuk végig a morálpedagógia körében mozgó értekezését, amely a nevelői gondolat terjesztésének szükségességét és a tanítóképző céljával szilárd erkölcsi alap megadását hangsúlyozta. Az *erkölcsi és szociális nevelés*-nek ma kiváltképpen időszerű kérdése. *Geöcze Sarolta* előadása alapján került tárgyalásra. Mindnyájunk véleményét fejezte ki azzal a felfogásával, hogy korunk jellegzetes bűneinek, a gyakori ifjúkori öngyilkosságnak, a sok válásnak, az egykének, bolsevizmusnak orvoslása nemcsak a gazdasági viszonyok javításától várható, hanem intenzívebb erkölcsi neveléstől, mert nemcsak a kommün, Trianon, a megszállás okozta gazdasági bajok gyökerei a bűnözésnek, hanem az akarat és jellem gyengesége is. Testileg és lelkileg edzett nemzedék fogja csak helyreállítani tönkretett hazánkat.

A legélénkebb vitát a *tanítóképzés és a tanítóképzői tanárképzés reformjának kérdése* indította meg. Az első kérdés előadója *Molnár Oszkár* volt. A nyomában támadt nagyszámú javaslatok a következőképpen csoportosíthatók: 1. 6 évfolyamú, 2 tagozatu tanítóképző elkülönített közműveltségi és

szakképzéssel. 2. Középiskolai érettségire felépített pedagógiai akadémia. 3. Egyetemen történő tanítóképzés. 4. A jelenlegi képzés fentartása. 5. A mai rendszerű tanítóképző kereteinek kibővítése. Mindezek végeredményben 2 állaspontra redukálódtak: 1. tanítóképzőben történjék a képzés; 2. középiskolai érettségire alapított tanítóképzőben.

Hasonló nagyarányú vitát eredményezett a tanítóképzői tanárképzés reformjának a kérdése *Mesterházy* Jenő előadása alapján. Az elhangzott indítványok alapján 3 típus alakult ki: 1. A tanítóképesítésre felépített tanítóképzői tanárképzés. Szerveit volnának: a) az egyetem, b) a tanítóképzői tanárképző-intézet, c) az Apponyi-kollégium, d) a gyakorló tanítóképző. 2. Középiskolai érettségi, 4 évi egyetemi képzés, 2 évi gyakorlat tanítóképzőben. 3. Középiskolai érettségi, tanítói oklevél, 4 évi egyetem, 1 évi gyakorlat a tanítóképzőben. Ha semminemű változás sem áll be a tanító- és tanárképzés terén tárgyalásaink eredményeként, akkor sem veszett kárba e nagy és alapos munka, mert tisztább látáshoz vezetett.

A szellemieken kívül *anyagi ügyekkel* is foglalkozott Egyesületünk. Helyzetünk javítása érdekébe 5 memorandumot nyújtottunk be: 1. A tanárok illetményeinek széniumos rendezése tárgyában. 2. A gyak. isk. tanárok illetményeinek széniumos rendezése tárgyában. 3. A széniumos rendszerrel kapcsolatos hibák orvoslása ügyében. 4. A tanári különmunkák, órátöbbletek, gyakorlati kiképzés, írásbeli dolgozatok javításának, a hospitálásnak, helyettesítésnek díjazása érdekében. 5. A gyakorlati tanárképzéssel foglalkozó tanítóképző-intézeteknek gyakorló tanárképzőkké való nyilvánítása s a mintagimnáziummal egyenlő elbírálásban való részesítése tárgyában.

Javában folyt a munka, amidőn *Wagner* János az egyesület érdemes elnöke betegeskedése folytán mindnyájunk sajnálatára visszavonult az Egyesület vezetésétől. Az irányítást ekkor *Párvy* Endre, egyesületünk alelnöke vette át, akit az ő tapintatos, szeretetreméltó egyénisége és tettereje szinte predesztinál a vezetésre.

A 2 év leforgása alatt a következő *üdvözlések és tisztelgések* fordultak elő az Egyesület életében. Átiratban üdvözlöttük a jubiláló *győri képzőt*, az emlékiratot *Dúzs* Mária adta át az egyesület nevében. A XVII. közgyűlés határozata alapján küldöttségileg tisztelegtünk dr. *Neményi* Imre nyug. államtitkárnál, hálaunkat tolmácsoltuk neki a tanítóképzők ügyében kifejtett fáradozásaiért és művészi kivitelű elismerő okmányt nyújtottunk át. Küldöttségileg tisztelegtünk *Kornis* Gyula dr. helyettes államtitkár és *Tóth* István dr. min. tanácsos urnál, ügyosztályunk főnökénél. Jóindulatukat kértük a tanítóképzés és munkásai a tanárság számára és meg vagyunk róla győződve, hogy e két kiváló egyéniség csak fejlődést jelenthet a tanítóképzés terén. Hálatelt szívvel üdvözlöttük *Rothermere* lordot a trianoni vonal eltörlése ügyében kifejtett nemes akciójáért. Üdvözlő sorokkal felkerestük *Wagner* János főigazgatót és *Fekete* József tanárt abból az alkalomból, hogy a Magyar Paedagogiai Társaság őket a hazai nevelésügy terén kifejtett érdemeik elismerésül rendes tagjai sorába felvette. Élvezzék a kitüntetést minél hosszabb ideig, hogy tudásukat és kiváló képességeiket sokáig gyümölcsöztethessék nemzetünk javára.

Gyászos veszteségei is voltak egyesületünknek. 14 tagot ragadott el a halál az élők sorából. Elhunyt *Scherer* Sándor ny. főigazgató. A magyar tanítóképzésnek egyik oszlopa dőlt ki vele. Elvesztettük *Bánóczy* József dr.

tanítóképző-intézeti igazgatót. Halála nemcsak egy intézménynek, hanem a magyar tudománynak, a filozófiának és pedagógiának is gyásza. Halottaink még *Bokor Irma, Holzmann Ferenc, Stepankó Albert, Mihalik Lajos, Somogyi Géza, Wohlmuth István, Holló Sándor, Báter Béla, Kovács Gyula, Petrovác József, Szente Pál, Pethes János*. Emléküket kegyelettel fogjuk őrizni. A 14 vesztéssel szemben 25 új taggal való gyarapodás jelenti egyesületünk erősödését. Örömmel üdvözljük őket körünkben s kérjük, hogy fiatal, friss erejüket fordítsák egyesületünknek újból való felvirágoztatására. Ha sok fejfel, de egy szívvvel munkálkodunk, fáradozásunk sikere nem fog elmaradni. Ezekben voltam bátor az egyesületi élet legutolsó 2 évének kiemelkedőbb mozzanatait vázolni. Fogadják hálás köszönetemet irántam tanusított szives bizalmukért, mellyel a főtitkári tisztségre emeltek s kérem jelentésem szives iudomásul vételét. — Főtitkár jelentése tudomásul szolgál.

Pócza József pénztáros jelentést tesz az Egyesület vagyoni állapotáról és előterjeszti a jövő ciklus költségvetési tervezetét. Eszerint:

I. Az Egyesület összes bevétele 6.264 P 68 fil.
mely összeg a következő bevételi tételekből származott

1. 1926. évi közgyűlési maradvány	1.095 „ 59 „
2. Tagsági díjakból és előfizetésekből	3.969 „ 09 „
3. Államsegélyből	1.200 „ — „

Összesen: 6.264 P 68 fil.

Az Egyesület kiadása 5.359 P 78 fil.
amely összeg a következő címeken adatott ki:

1. A Magyar Tanítóképző folyóirat nyomási és kiadási költségei	4.160 P 53 fil.
2. Írói díjakra	378 „ 76 „
3. Egyéb kiadások (felhívás, körlevél, memorandum, tiszteletdíjak)	820 „ 49 „

Összesen: 5.359 P 78 fil.

Pénzmaradvány tehát: 904 P 90 fil.

II. A Tanítóképző-intézeti Tanárok

Háza alapjára

a) áthozat	1.725 P 80 fil.
b) tanulói hozzájárulásokból (állami képzők: 11.022.92; felekezeti képzők: 1.370.80)	12.393 „ 68 „
c) adományokból	187 „ 52 „

Összesen: 14.307 P — fil.

III. A régi alapok együttes értéke:

(Pengő értékben: 77 fill.)	9.683 K 93 fil.
Ebből a) takarékbetét	4.498 K 86 fil.
b) hadikölcsönkötvény	3.500 K — fil.
c) koronajáradék	2.400 K — fil.

Az egyesület összes vagyona tehát:

I. címből	904 P 90 fil.
II. „ (levonva 4.12 P díj)	14.302 „ 88 „
III. „	„ 77 „

Összesen: 15.208 P 55 fil.

Költségelőirányzat.

I. Várható jövedelem.

1. Tagsági díjakból (250 tag)	2.000 P — fil.
2. Államsegélyből	2.000 — „
Összesen : 4.000 P — fil.	

II. Kiadások.

1. A folyóirat 16 ives példánya (à 150 P).	2.400 P — fil.
2. Írói díjakra	350 — „
3. Tiszteletdíjak (240, 160, 160, 160)	720 — „
4. Egyéb kiadásokra marad	530 — „
Összesen : 4.000 P — fil.	

A pénztáros jelentését és a költségelőirányzatot a közgyűlés helyben-hagyólag veszi tudomásul, mire a kiküldött pénztárvizsgáló bizottság elnöke, Kiss József a bizottság jelentését terjeszti elő a következőkben :

Mélyen Tisztelt Közgyűlés ! A választmány által kiküldött pénztárvizsgáló bizottság nevében jelentem, hogy az 1926. évi május hó 7-től, az utolsó pénztárvizsgálattól, a mai napig terjedő időre a pénztár bevételi és kiadási tételeit, számadásait, továbbá a Tanítóképző-intézeti Tanárok Házára befizetett összegek könyvelését, kezelését és elhelyezését megvizsgáltuk és mindent a legnagyobb rendben, a pénztáros által előterjesztett összesítésnek megfelelően találtunk. *Pócz* József pénztáros az egyesületi vagyont mintaszerű gondossággal kezeli. Indítványozom, hogy a közgyűlés az előterjesztett számadásokat fogadja el és pénztárosnak köszönetének kifejezése mellett a szokásos felmentvényt adja meg.

Indítványozom továbbá, hogy mint a multkor, ez alkalommal is az egyesület tisztviselőinek, akik fáradságot nem ismervé dolgoznak és időt szentelnek az Egyesület és az egyesületbe tömörült tagok érdekében és pedig az egyesületi lap szerkesztőjének, az egyesület főtítkárának, títkárának és pénztárosának az elmúlt két évre visszamenőleg tiszteletdíj állapíttassék meg. Tiszteletdíjúl indítványozom, hogy a szerkesztő részére 1927-től 240, a főtítkár, títkár és pénztáros részére évi 160—160 P adassék. Ez a tiszteletdíj nem a munkájuk díja akar lenni, hiszen olyan csekély összeg ez, hogy inkább csak az elismerés kifejezésére szolgál az egyesület érdekében végzett fáradozásukért. Az egyesület mérlege, egy nagyon pesszimisztikus bevételi előirányzat mellett is pozitív, bevételei felülmúlják a kiadásokat, így az Egyesület anyagi helyzete ezeknek a szűkreszabott tiszteletdíjaknak a kiadását megengedi. Kérem tehát a közgyűlésnek az ehhez való hozzájárulását.

A pénztárvizsgáló bizottsági elnök indítványára a közgyűlés a pénztáros számára a felmentvényt megadja, s az egyesületi tisztviselők tiszteletdíjának javasolt mértékü fölemeléséhez hozzájárul. — *Kovács* Dezső indítványára az ápr. 14-én lezajlott nagysikerű hangverseny résztvevőinek, a dirigens tanároknak, az egyes résztvevő intézeteknek, a rendezőségnek, de legfőképen *Párny* Endre alelnöknek, mint az egész hangverseny főrendezőjének az elért erkölcsi és anyagi sikerért és fáradozásukért őszinte hálával mond köszönetet.

6. Elnök felkérésére Kiss József, mint a tanító- és tanárképzés ügyében kibocsátott kérdőívekre beérkezett válaszokat feldolgozó bizottság elnöke, jelentését a következőkben terjeszti elő.

Tisztelt Közgyűlés ! Az elnöki és főtítkári jelentések részletesen ismer-

tették az egyesület utolsó két évi működését, s ezzel kapcsolatban azt, hogy az egyesület választmánya másfél éven át szinte kéthetenként tartott ülésein, a Tanügyi Kongresszuson tartandó előadásokkal kapcsolatban, tárgyalta a tanítóképzés, illetőleg a tanítóképzőintézeti tanárság két fegfontosabb kérdését: I. Milyen legyen a tanítóképzés?; II. Milyen legyen a tanítóképző-intézeti tanárképzés?

A választmányi ülések alapos, mindenre kiterjedő részletes megbeszélései alapján elvi fontosságu vélemények alakultak ki. Ezek az elvi alaptételek voltak: 1. a tanítóképzés a mostani állapotnak megfelelően tanítóképzőkben történjék; 2. a tanítóképzés középiskolai érettségire épített tanítóképzőkben történjék. A tanítóképzőintézeti tanárképzés tekintetében hármas vélemény alakult ki. Ezek: a tanítóképzőintézeti tanárképzés alapja 1. tanítói oklevél, 2. középiskolai érettségi, 3. tanítói oklevél és középiskolai érettségi bizonyítvány legyen és erre következzenek a 4. egyetemi év és a megfelelő gyakorlati év, illetve évek.

Az egyesület választmánya ilyen rendkívüli fontosságú elvi kérdésekben nem tartotta magát elég illetékesnek a végleges döntésre és a febr. hó 11-én tartott ülésén úgy határozott, hogy a végleges döntést a legilletékesebb fórumra, a tanítóképzőintézeti tanárságra bizza. A kiküldött kérdőíveken a következő kérdések tétettek fel. I. A tanítóképzésre vonatkozóan: 1. Tanítóképzőkben történjék-e a tanítóképzés?; 2. Középiskolai érettségire épített tanítóképzőkben történjék-e a tanítóképzés? II. A tanítóképző-intézeti tanárképzésre vonatkozóan: 1. Tanítói oklevél, utána 4 évi egyetem, 1 évi gyakorlati kiképzés; 2. Középiskolai érettségi, utána 4 évi egyetem, 2 évi gyakorlati kiképzés; 3. Középiskolai érettségi és tanítói oklevél, — utána 4 évi egyetem, 1 évi gyakorlati kiképzés.

A tanítóképző intézeti tanárság, megértve a kérdések fontosságát, szinte páratlan lelkiismeretességgel és pontossággal felelt a kérdésekre. Egyetlen tanítóképzőt kivéve, minden intézettől beérkeztek a gondosan kitöltött, sokszor részletesen megindokolt szavazatok.

Néhány képző tanári gyűlésen foglalkozott a kérdésekkel és egyöntetűen foglaltak állást. Máshol egyenként alakultak ki a sokszor igen különböző vélemények. Volt képző, amelyik igen gondosan összeállított tanulmányt mellékel a testület véleményének indokolására. Nyugalomba vonult kollégáink közül is sokan beküldték szavazataikat. Voltak, akik egyik vagy másik kérdésben külön álláspontot foglaltak el a felsoroltaktól, megint mások az egyik kérdésre nem adtak le szavazatot, vagy nem érezték magukat hivatottaknak a kérdésben való szavazásra. Így a gyakorlóiskolai kollégák közül néhányan nem szavaztak a II. kérdésre, a tanárképzés mikéntjére.

A választmány által a szavazatok összeolvasására bizottság küldetett ki, azzal, hogy azon tanítóképző-intézeti tanárok szavazata fogadtassék el érvényesnek, akik az egyesület tagjai. A bizottság az utolsó napokig várt a szavazatok összeszámolásával, hogy az ünnepek miatt esetleg megkésett szavazatokat is számításba vehesse. A beküldött íveket és a szavazók egyesületi tagságát gondosan megvizsgálva, a bizottság megállapította, hogy az I. pontra, azaz arra, hogyan történjék a tanítóképzés, az első kérdésre (1. tanítóképzőben történjék a tanítóképzés): 221; a második kérdésre (2. középiskolai érettségire épített tanítóképzőben történjék): 48 érvényes szavazat esett.

A II. pontra, azaz arra, hogy hogyan történjék a tanítóképző-intézeti tanár-

képzés, az első kérdésre (1. tanítói oklevél, utána 4 évi egyetem és 1 évi gyakorlat): 149; a másodikra (2. középiskolai érettségi, utána 4 évi egyetem és 2 évi gyakorlati kiképzés): 29; a harmadik módra (1 középiskolai érettségi és tanítói oklevél, utána 4 évi egyetem és 1 évi gyakorlati kiképzés): 83 érvényes szavazat esett. Ennélfogva a tanítóképzésre az első mód, azaz a tanítóképzés tanítóképzőkben történjék; a tanárképzésre szintén az első mód, azaz tanítói oklevél után 4 évi egyetem és 1 évi gyakorlat fogadtatott el. Mindkettő abszolút szótöbbséggel.

Megjegyzem még, hogy a szavazás lezárása és összeszámlálása után is érkezett még be néhány szavazat, melyet a bizottság már nem vehetett számításba, de ez csak a szavazatok számába okozna eltérést, a szavazatok arányában nem.

Elnök a feldolgozó bizottságnak köszönetet mond s a jelentésben előadott szavazati eredményeket mint Egyesületünknek a tanító- és tanárképzésben vallott állásfoglalását kihirdeti.

6. Elnök a tisztikar nevében lemond a viselt tisztségekről. Utal az Egyesület nehéz helyzetére és a sok munkára, ami reá vár. Kéri a tagokat, hogy a leendő tisztikart úgy válogassák össze, hogy az harmonikusan és békésen tudjon együttmunkálkodni a tanárság és a tanítóképzés érdekében. A közgyűlés lelkesen ünnepli a lemondott elnököt, majd felkéri Gömöri Sándor nyug. igazgatót korelnökül a közgyűlés további vezetésére.

Korelnök felolvassa az „előértekezleten elfogadott” jelölő listát; ismerteti a szavazás módját és megalkotja a szavazatszedő bizottságot. Ennek elnöke: Rónai Sándor, alelnökei: dr. Frank Antal és Jaloveczky Péter; jegyzők: Chobodiczky Alajos, dr. Kasesák Ödön és Takács Béla; bizalmiak: dr. Novy Ferenc, dr. Kosáry János, Straub Ferenc, Farkasdy Zoltán, Várady József, Grynaeus Ida, Lechnitzkyné Jancsó Gabriella, Sebestyén Erzsébet és Drozdy Gyula. Szavazás alá a következő lista ment: az elnöki tisztségre jelöltetnek: Párvy Endre, Quint József, Répay Dániel; bpesti alelnökül: Németh Sándor, Párvy Endre és Tabódy Ida; vidéki alelnökül (állami): Balázs Béla, Barcsai Károly, Rónai Sándor; (róm. kath.): Bartal Alajos, dr. Becker Vendel, Benkóczy Emil; (prot.): Hamar Gyula, dr. Papp Ferenc, Váczi Ferenc; főtitkárrúl: dr. Frank Antal, Woyzechowszkyné Lajos Mária dr., Mihalik József; titkárrúl: Drózd Gyula, Mihalik József és Sebestyén Erzsébet; szerkesztőül: Kiss József, Mesterházy Jenő és Molnár Oszkár; pénztárosul: Kishonti Barna, Nagy Ferenc és Pócza József. A megüresedett választmányi helyekre 21 tag ajánlatott. Korelnök kihirdeti, hogy a jelölés alfabetikus rendben történt, elrendeli a szavazást és ennek tartamára az ülést felfüggeszti. — Majd az ülést újból megnyitva, kihirdeti a választás eredményét. Az Egyesület elnökéül megválasztott: Quint József; fővárosi alelnökül: Párvy Endre, vidéki alelnökül: Rónai Sándor (állami), dr. Becker Vendel (róm. kath.) és Hamar Gyula (prot.); főtitkárrúl: Woyzechowszkyné Lajos Mária dr.; titkárrúl: Mihalik József; szerkesztőül: Molnár Oszkár; pénztárosul: Pócza József. A választmány új tagjai lettek: Balázs Béla, Bartal Alajos, Barabás Endre, Barkács Mária, Éber Rezső, dr. Frank Antal, Gerencsérné Szánthó Jolán, Gömöri Sándor, Hamar Gyula, dr. Harmos Sándor, Kostyál Ilona, Németh Sándor, dr. Novy Ferenc, Répay Dániel, Sarudy Ottó, Sebestyén Erzsébet, Straub Ferenc, dr. Szemere Samu, Schön István, Végh József és Wagner János. Korelnök képet nyújt az egyes tisztségekre esett szavazatok arányáról, megállapítja, hogy a

szavazás teljesen szabályszerűen folyt le, a szavazatok összeszámolása pontos, a jegyzőkönyvek és egyéb iratok rendben vannak s így a megválasztott tisztviselőket az új tisztikar tagjainak nyilvánítja, mit a közgyűlés lelkesen és megleléssel vesz tudomásul.

Korelnök kifejti, hogy Egyesületünk életében és jövőjében az elnök szerepe a legfontosabb, mert az ő hivatása vezetni a munkát, irányítani a gondolatokat felfelé és lefelé. Szeretetteljes együttműködésre, egymás megértésére, megbecsülésére és segítésére van szükség. Sajnálataát fejezi ki, hogy a megválasztott új elnököt távolléte miatt nem üdvözölheti s felkéri Párvy Endre alelnököt, hogy foglaltja el az elnöki széket.

Párvy Endre a megválasztott tisztikar nevében köszönetet mond a bizalom megnyilvánulásáért, reményét fejezi ki, hogy az új tisztikar harmonikusan és eredményesen fog dolgozni. Miután indítvány nem érkezett be s a közgyűlés tárgysora kimerítetett, a közgyűlést berekeszti.

K. m. f.

Párvy Endre

ügyvezető alelnök.

Mihalik József,

jegyző, titkár.

*

Egyesületünknek a III. Egyet. Tanügyi Kongresszus elé terjesztett határozati javaslatai.

I. A tanítóképzés reformja.

1. A tanítóképző két tagozatu intézmény. Tagozatai szerves egészet alkotnak. Neve tanítóképző intézet, melynek felső tagozata főiskolai jellegű.

2. Alsó tagozata négy évfolyamu s növendékeit a tanártestület a közép-foku iskolák IV. osztályát végzett tanulóiból a tanítói pályára való arravalóságuk megvizsgálása alapján válogatja ki.

3. Az alsó tagozat célja a tanítói hivatás betöltéséhez szükséges általános ismeretek nyújtása és a szükséges művészeti és technikai készség megalapozása.

4. Az alsó tagozat tanulmányait vizsgálat zárja le, melynek sikeres kiállása alapján a jelölt a felső tagozatba léphet. A felső tagozatra azok is felveendők, kiknek középisk. érettségi bizonyítványuk van s a tantervi különbözeti vizsgát kiállották.

5. A felső tagozat négy félévig tart s feladata a tanítói állás betöltéséhez szükséges szakismeretek biztosítása. E tanulmányokat tanítói szakvizsga-tetözi be, melynek sikere esetén a jelölt tanítói oklevelet nyer.

II. A tanítóképző-intézeti tanárképzés reformja.

1. A tanítóképző-intézeti tanári pályára az mehet, akinek jeles tanítói oklevele van.

2. A tanárképzés ideje 10 félév.

3. A képzés elméleti és gyakorlati. Az elméleti képzés szakirányu része 8 féléven át a budapesti tudományegyetemen, illetőleg a megfelelő főiskolákon, a pedagógiai része 2 féléven át a bpesti tudományegyetemen történik. A képzés gyakorlati részét a pedagógiával párhuzamosan a gyakorló tanítóképzők biztosítják.

4. A jelöltek a 4. félév után alap-, a 8. után szak-, a 10. félév végén pedig pedagógiai és gyakorlati vizsgálatot tesznek. A vizsgálatok az országos tanítóképző-intézeti tanárvizsgáló bizottság előtt folynak. A bizottság a vizs-

*Pedagógiai Bizottság által
jelölt tanítók*

gálat pedagógiai és gyakorlati részében tanítóképzői tanárokkal kiegészül.
5. A gyakorló tanítóképzőkkel kapcsolatosan kollégiumok szervezendők, melyek a szemináriumi foglalkozást és az internátusi elhelyezést biztosítják.

*

A nem állami tanító- és tanítónőképző-intézeti igazgatók státusza.*

So.- szám	N é v	Az intézet székhelye és jellege	Fiz. oszt.	Besorolás ideje
1.	Gerhardt Béla c. főigazg.	Miskolc ág. h. ev. ttókp.	V.	1923. I. 1.
2.	Dr. Körös Endre "	Pápa ref. ttónőkp.	V.	1928. II. 1.
3.	Váczy Ferenc	Nagykörös ref. tkp.	VI.	1919. I. 1.
4.	Dr. Jakab Béla	Pécs róm. kath. "	VI.	"
5.	Wimmer Károly	Pápa róm. kath. ttónőkp.	VI.	"
6.	Mellau Márton	Debrecen rk. "	VI.	"
7.	Dr. Veres István	ref. ttókp. "	VI.	"
8.	Dr. Csanády László	Eger róm. kath. ttókp.	VI.	"
9.	Hamar Gyula	Sopron ág. h. ev. "	VI.	"
10.	Dr. Magdics Ignác	Bp. Ranolder-i. rk. ttónőkp.	VI.	1919. XI. 1.
11.	Németh Imre	Kőszeg róm. kath. ttónőkp.	VI.	1920. VI. 1.
12.	Kiss Sándor	Szarvas ág. h. ev. "	VI.	1921. III. 1.
13.	Öllös Sarolta	Kecskemét ref. "	VI.	1922. I. 1.
14.	Bury Alajos	Kisvárdá róm. kath. "	VI.	"
15.	Dr. Papp Ferenc	Debrecen ref. "	VI.	1923. II. 1.
16.	Nádlér István	Esztergom rk. "	VI.	1924. IX. 1.

AKIK ELMENTEK.

Wohlmuth István

1874—1927.

Ijesztő villámcsapásként történt november 6.-án két napi szenvedés után bekövetkezett halála. 30 évet meghaladó munkásság után, amelyből 25 év a bajai áll. tanítóképző-intézetben telt el, hirtelenül és váratlanul ért véget életpályája. A legutolsó pillanatig dolgozott, fáradozott törhetetlen, bámulatraméltó energiával. A nemrég megindult iskolaévben fokozódó buzgalommal látott hozzá széleskörű munkásságának teljesítéséhez. Tanári főfeladatán, a német nyelv tanításán kívül a zenetanítás egy részét is magára vállalta és önként, nagy lelkesedéssel szervezte meg a megnagyobbított ifjúsági zenekart, amelyet különös odaadással, önfeláldozással gyakoroltatott be, hogy az intézeti ünnepségeken méltóan szerepelhessen. Október 23-án a nagyközönség részvételével megtartott fényes lefolyású intézeti *Rothermere-ünnepségen* boldogan érezte a feléje áramló elismerést

* Kiadta tott a 19.685/1928. sz. a. kelt közokt. min. rendelettel.

amelyet az ifj. zenekar nagyszabású, magas művészi színvonalon álló előadásaival aratott. Utána következő napokban hozzá akart fogni egy nagy előkészületeket kívánó intézeti hangverseny rendezéséhez, halála előtt két nappal még lelkesen tanított és a jövőre terveket szőtt és — hirtelen kihullott kezéből a karmesteri pálca, örökre lezárultak beszédes ajkai.

Wohlmuth István 1874-ben született Sopronnyéken. A soproni tanítóképző-intézetet elvégezve, a védenyi (Moson vm.) róm. kath. elemi népiskola tanítója lett 19 éves korában. 5 évi tanítói működés után, magasabb kiképeztetésre vágyva, 1898-ban a budapesti polgárist. tanárképző-intézetbe vétette fel magát, melynek nyelvtörténet-tudományi szakcsoportját jeles eredménnyel elvégezve, a két éves tanítóképző-intézeti tanárságra képesítő egyetemi tanfolyam német-magyar szaktárgyakat hallgató tagja lett. Közben 1901-ben ének-tanári, 1902-ben pedig a budapesti Nemzeti Zenedében zenetanári oklevelet is szerzett. 1903-ban a bajai állami tanítóképző-intézet tanára lett és haláláig ez intézetben fejtette ki működését. Csak egy évet volt kénytelen a bajai állami tanítóképző-intézettől távol tölteni. 1920. júniusában a megszálló szerb hatalommal folytatott nemzeti küzdelem egyik áldozataként családjával együtt kiutasítást kellett elszenvednie az ellenséggel szemben megalkuvást nem ismerő magatartása miatt. A pápai állami tanítóképző-intézetben működött egy évig és a felszabaduláskor, 1921. év augusztus végén tért vissza Bajára.

Munkássága nem szorítkozott pusztán a tanítóképző falai közé. Baja város más középfokú tanintézetének is éveken át óraadó tanára volt. Nagy érdeme, hogy a szerb megszállás megszűnte után létesített bajai áll. felső-kereskedelmi iskola felállításának egyik leg-hathatósabb előmozdítója volt. Családja megélhetéseért küzdve, a tisztviselői sors kalváriáját járva, munkásságát ki kellett terjesztenie a magántanítás terére is és egyik legbecsültebb, legkeresettebb nyelvi és zenei oktatója volt a bajai ifjúságnak. Munkássága bámulatosan sokoldalú és nagyméretű volt; élete szakadatlan, pihenés nélküli tevékenységben telt el. Wohlmuth Istvánt pihenni senki sem látta.

Személyiségének főjellemvonása a fáradtságot nem ismerő kötelességteljesítés, a lankadatlan munkakedv. Lényének természetes nyilvánulásaként mindenkor örömmérettel, eleven kedéllyel, lendülettel tanított és tanítványaiiba minden akadályt legyőző energiát, nagyobb eredményekre vezető aktivitást, a szellemi előrehaladásban és a gyakorlati ügyességek körében való folytonos emelkedésre irányuló törekvést sugárzott át. Önmagát osztotta szét, mikor ekként teljesítette hivatását és felszabadot meghaladó működése alatt megszámlálhatatlan tanítványának adta át szellemét, önfeledten, magára nem gondolva, nem véve észre, hogy testi erői kezdik felmondani a szolgálatot. Változatlanul a régi volt az utolsó napokig: tetterős, mozgékony fáradhatatlan, bensőséges, beszédes és jókedélyű, bár a belső, titkos kór egyre jobban aláásta erősnek látszó szervezetét.

Nagy eredményeket ért el főfeladata teljesítésében: a német

nyelv tanításában. A tanítóképzők speciális céljához képest a fáradtságos direkt módszer következetes alkalmazásával el tudta vezetni tanítványait arra a fokra, hogy eredeti német pedagógiai művek olvasására vállalkozzanak, a zenetanítás terén pedig az egyéni tanításban és különösen a zenekar-vezetéssel általánosan elismert magas színvonalat tudott elérni. Tanítási eljárásába belevitte teljes egyéniségét, tanítványaival szoros szellemi közösségbe fonódott össze és a tanítás minden mozzanatát szívvel lélekkel átélve, sokszor távozott egy-egy órájáról megviselten, eltikkadva, de sohasem elkedvetlendő. Órái alapos, megerőltető munkássággal, de változatosan, élénk szellemmel, meleg kedéllyel folytak le. Néha nagyobb érzelemkitörések, felzúdulások is vettek rajta erőt az esetleges felületesség, megbízhatatlanság megtorlásául és ezek jótékony viharként tisztítólag, javítólag hatottak a fejlődésben levő ifjúságra. Alapjában véve derült kedélyű, vidámságra hajló, mindenkinek ügyét jóakarátulag, készségesen előmozdító egyéniség volt Wohlmut István és jó szívét, önzetlen törekvéseit leginkább bizonyítják a nagy diszkrécióval végrehajtott gyűjtései szegénysorsú tanulóknak felsegélyezésére.

Talán legnagyobb volt abban és tanításbeli sikerei és az ifjúságra való nagy hatása leginkább erre vezethetők vissza, hogy a serdülő ifjúság életének és lelki világának a legalaposabb ismerője volt. Valami különleges adománya volt arra, hogy az ifjúság belső életének minden jelenségét észrevegye, csak keveseknél feltalálható biztos érzéke volt ahhoz, hogy éles meglátással az ifjú lelkek forrongását, vívódásait, sokszor megmagyarázhatatlannak látszó változásait okaikban és lényegükben felismerje. Tanítványai érezték azt, hogy beléjük lát és erre a legnagyobb mértékig azért is volt képes, mert oly benső viszonyt tartott fenn velük, hogy lelküket készségesen tárták ki előtte.

Életének kettős nagy, kizárólagosan szolgált, munkálkodását egységes zárt eljárássá tömörítő célja volt: a magyar kultúra szolgálata és családjának szeretettel teljes gondozása. A német irodalom és pedagógiai szaktudás megismeréséhez egyengetve az utat, a magyar művelődés kiszélesítésére és a zenei képzés emelésére törekedve kívánt hasznára lenni a magyar kultúrának. És maradandót, elmúlhatatlant alkotott. Családja iránti szeretete pedig véghetetlen, odaadása, gondoskodása mintaszerű volt.

Temetése november 8-án folyt le. Ravatala az intézet zene-termében állott, azon a helyen, ahol halála előtt két héttel dirigálta az ifjúsági zenekart. Koporsóját elborították a koszorúk, a virágok. Az intézet udvarán történt beszentelés után *Amler* Antal igazgató búcsúztatta az örökre távozó felejthetetlen munkatársat, barátot, tanítványainak atyját, családapát. Könnyes szemekkel, lelkileg megrendülve állta körül a koporsót az ismerősök, jóbarátok, tisztelők hatalmas tömege. Valóságos néparadat kísért utolsó útjára a város-szerte nagyrabecsült, kiváló tanárt. A sírnál *Szegő* Lajos V. o. tanítónövendék búcsúzott el az ifjúság nevében.

Életének nagy értéke: az élet harcának megvívásában és a nemzeti kultúra fejlődésében fontos, reális tényezőként szereplő,

a nemzeti jövőt biztosító tulajdonságok fejlesztője, erősítője, a szélesebbkörű tudás terjesztője volt. A magyar tanár feladatát teljesítette egész emberként és a magyar tanár sorsát viselte béketűrően. Életében nem méltányolták eléggé érdemeit, halálában azonban hatalmas arányokban nyilvánult meg iránta az elismerés.

Barcsai József.

*

Báter János.

A pécsi temetőben tavaszi virágok nyílnak Báter János sirján.

Ezek a virágok emlékeztetnek egy mélabús őszi napra, melynek egyhangú melankóliájába belesuhintott a halál kaszája. Az őszi lombhullásba belesírt a hír: Báter János, a pécsi püspöki tanítóképző-intézet tanára, meghalt. És az egész egyházmegyében megdobbantak a szívek.

Báter János tanítócsaládból származott. 1872-ben született a Tolnamegyei Aparon. Az elemi oktatást atyjától nyerte. Itt gyökeredett a tanítóság iránti rajongó szeretete, a katolikus iskolák sorsáért aggódó, ideális lelkülete.

Középiskolai tanulmányait a pécsi ciszt. r. gimnáziumban végezte. 1886-ban a pécsi püspöki tanítóképzőintézet növendéke lett, ahol 1891-ben népiskolai tanítói oklevelet nyert.

Diákkora a szegény falusi tanító gyermekének gonddal, küzdéssel teli korszaka volt. Korán megtanult a saját lábán járni megtanult küzdeni a létért. A küzdelek tüzeiben erős jellemmé fejlődött.

Két évig volt a lakócsai uradalom felügyelőjénél nevelő, majd 1893-ban a Somogy megyei Tótujfalu meghívta tanítójának. Hét évig működött ebben a drávamenti kis faluban s ez idő alatt annak horvát lakosságát teljesen magyarrá nevelte.

Már gyermekkorában nagy szeretettel foglalkozott a zenével. Istenadta tehetsége, szivós szorgalommal párosulva, tette lehetővé, hogy minden akadémiai vezetés nélkül, kiváló muzsikussá fejlődött. Így történt, hogy az egyszerű, szerény, falusi tanítót 1900-ban a pécsi tanítóképzőintézet zenetanári székébe ültette előjáróinak bizalma. A bizalomnak meg is felelt. Alapos és szolid zenei készségével csakhamar országos nivóra emelte a pécsi képző zenei életét. Különösen a kántorképzésben volt nagy. Véleménye e téren országos viszonylatokban is döntő volt.

Széleskörű elméleti képzettsége kiváló zenepedagógussá tette. A tanítóképző énekkarán kívül több intézet énekkarát is dirigálta és mint dalárdai karmester is kiváló volt. A vezetése alatt álló karok

énekét mindenkor precíz pontosság, komoly fegyelmezettség és teljes biztosság jellemezte.

Iskolai munkáján kívül ott volt a társadalmi egyesüléseknek minden nemes megmozdulásában. Társadalmi életében semmiféle nehézségektől nem riadt vissza. Amihez hozzáfogott, azt példaszerű lelkiismeretességgel, bámulatosan kitartó, szorgalmas és alapos munkával sikerre is vitte. A Pécsi Katholikus Körnek 17 éven át igazgatója volt s ez idő alatt számos forró sikerű estét rendezett. De ott találjuk a szegényeket gyámolító Szent Vince Egyesület, a hazafias érzületet fokozó Nemzeti Liga, a vallásos élet mélyítését szolgáló Urak Kongregációja, a magyar dal zászlaját lengető Pécsi Dalárda, a kath. tanítóság érdekében fáradozó Pécs-egyházmegyei Kath. Tanítóegyesület munkásai között is. Társadalmi működésének elismerésül a király 1917-ben a Ferenc József-rend lovagkeresztjével tüntette ki.

Hivatásának lelkiismeretes szolgálata mellett lelkes, meggyőződéses katolikus volt, aki szóval, tettel egyaránt munkálta a hit és az Egyház érdekeit. Ennek elismerésül Őszentsége XI. Pius a Pro Ecclesiae et Pontifice érdemkeresztrel tüntette ki, melyet az egyházmegye összes tanítóinak jelenlétében tűzött a mellére Zichy Gyula gr., akkori pécsi püspök. A kitüntetés összeesett 25 éves tanári jubileumával.

1926. őszén őt is megtámadta a spanyolnátha. Lábadozása idején tanítgatott, de a kór nem engedte ki karmai közül. Mikor 1927. június 3-án a pécsi püspök címzetes igazgatóvá nevezte ki, szomorúan mondogatta: „Nem sokáig viselem én ezt a címet!” És tényleg! 1927 szeptember 25-én, hosszú, de türelemmel viselt szenvedés után, visszaadta nemes lelkét az Urnak!

Báter János elhagyta őrhelyét, melyet 27 éven át hősi bátorsággal, apostoli lelkülettel védett.

Es most virágok nyílnak a megrokkant síron. Testét az enyészet porlasztja, de elmulása nyomán új élet fakad a lelkekben, mert Báter János sokakat megtanított a becsületes munka, az aprólékos szorgalom, a kötelességteljesítés apró porszemeinek megbecsülésére. Megmutatta sokaknak, miként lehet a tanító egyszerű, szürke életét széppé, gazdaggá tenni. Sokakat megtanított arra, miként lehet a kicsiben is nagygyá lenni,

Báter János valóban a tanítók tanítója volt.

Számpl Pál.

IRODALOM.

Az elszakított magyarság közoktatásügye. Írták: Barabás Endre, Berkes József, Csuppy Lajos, Jancsó Benedek, Kornis Gyula, Pechány Adolf. Szerkesztette és bevezetéssel ellátta: Kornis Gyula. — A Magyar Paedagogiai Társaság kiadása. Bpest, 1926. 230 l. Ára 6 P.

Ez a szomorú tartalmú könyv a szomszédos államok közoktatásügyéről, kultúrpolitikájáról és az ott élő magyarság kulturális sorsáról nyújt áttekintő képet. Megdöbbenően elszomorító kép ez, s végiglapozva a hatalmas kötetet, valóban úgy érezzük, hogy elszakadt testvéreink kétségbeejtő jalkiáltása szaka-

doz fel minden sorából. Pedig a szerzők szinte egyértelműen kerültek minden érzelmi momentumot s pusztán száraz adatok: törvényszövegek, hivatalos rendeletek stb. nyomán tárták fel azokat az égő sebeket, melyeket az új határokon túl a nemzeti kisebbségek lelken ütöttek.

A legmélyebb tisztelet és elismerés a Magyar Paedagogiai Társaságnak, hogy betekintést engedett a körülöttünk ádáz gyűlölettel dolgozó boszorkánkonyhákba s rámutatott azokra a veszedelmekre, melyek itt a magyarság nyelvét, kultúráját s úgyszólván egész nemzeti létét veszélyeztetik. Elárvult magyar iskolák és pusztulásra szánt magyar intézmények tanui ennek a könyörtelen aknamunkának, de nekünk, akik aránylag könnyebben viselhetjük trianoni sorsunkat, egyenesen nemzeti kötelességünk tudni, érezni s szüntelenül ébrentartani, hogy ott túl a határon magyarok élnek, kiknek emberfeletti harcot kell vívni magyarságukért.

Kerek nyolc esztendeje tart ez a kétségbeejtő harc, s szorongatott testvéreink hiába öntik fájdalmukat nemzetközi fórumok elé, meg se hallgatják őket, vagy a legjobb esetben — írja Kornis Gyula a bevezetésében — hókuszpókusszal intézik el panaszukat. Az „örök béke“ jelszavával azonban nevelésügyi világkonferenciák születnek, melyeken nagyképp pedagógiai pacifizmussal látnak hozzá a lelkek leszereléséhez. Közoktatási attasék, tankönyvrevíziók stb terveit szövögetik, anélkül, hogy az általuk felkavart hangyabolyba tekintenének, s nyitott szemmel először az égetőbb bajokat orvosolnák.

Minden tisztelet és becsület — szögezi le határozottan Kornis — az elv jóhiszemű hirdetőinek, de mi magyarok, kiket nemzeti szerencsétlenségünk józan realizmusra tanított, kénytelenek vagyunk megállapítani az áthidalhatatlan szakadékok, mely a szépen hangzó elmélet és a rideg valóság között tátong. Sovinizmustól tüzelt szomszédaink u. i. sohasem képzelt mértékben fegyverkeznek! Hát épen mi, legyőzöttek kezdjük meg a jövő nemzedék lelkéből kiirtani az ellenség gyűlöletét s honszerző ősaink eposzba illő példáit? Mi kezdjük meg a Béke géniuszának oltárán a nemzeti lélek izsáki feláldozását? Nem! Mi magyar tanítók azonban — folytatja tovább a bevezetés írója — gyűlöletre mégsem nevelünk! De fiaink elé akasztjuk a régi Magyarország összeszabdalt térképét, a magyarság arcának ezt a véres Veronika-kendőjét, s elmondjuk nekik, mik voltunk és mik vagyunk!

Ha Kornis Gyula izzó magyarságát csak az itt kivonatolnival idézett bevezetésből ismernők meg, ez is elég volna a bizalomra, hogy nagy reményekkel tekintsünk új hivatása: kultusz-államtitkári működése elé.

A magas szárnyalású és szívbemarkoló bevezetés után hatalmas fejezetek tárgyalják az elszakított országrészek oktatásügyét. Túlságos részletességbe, sajnos, nem bocsátkozhatom, csak innen-onnan kaphatok ki egy-két adatot s azt is inkább a minket érdeklő népoktatásügy köréből. E tekintetben különösen nagy lelkiismeretességgel és igazi pedagógiai szemmértékkel készült az Erdélyre vonatkozó rész, melyet a romániai ügyek régi érdemes bűvára, Barabás Endre írt meg. Ebből, valamint a többi szerző által megírt kitűnő fejezetekből is általában az anyaországtól elszakított magyarság nemzeti kultúrájának hanyatlását és pusztulását állapíthatjuk meg. Hiszen csak Erdély 2300 magyar tan nyelvű iskolájából alig 1000 u. n. magyar iskolát hagytak meg, s ezekben is, az oláh nyelv tanítása kötelező lévén, nem annyira a művelődési fok, hanem az államnyelv elsajátításában elért eredmény a főkövetelmény. A 7-osztályos elemi iskola 4 alsó osztályában az oktatás u. i. anyanyelven történhetik, de

a 3 felső osztály tanítási nyelve román lévén, a tanító kénytelen itt már a román nyelvből olyan eredményt elérni, hogy tanítványai a többi osztályokat is sikerrel elvégezhessek. Így sülyedtek az oláhok által megszállt területek magyar iskolái valóságos nyelviskolákká, melyekben nem a megfelelő kultúrnívó, hanem az államnyelv tudása a domináló.

Hasonló a nemzeti kisebbségek sorsa Jugoszláviában és a Felvidéken is, ahol különben arra a cifra esetre is volt példa, hogy az egyik osztályban cseh, a másikban pedig tót nyelven tanítottak, mintha csak erőszakkal akarták volna megteremteni a nemlétező cseh-szlovák zagyvalék-nyelvet. Az anyanyelven való oktatás 4-5 magyar községben Burgenlandban is megvan, de a szülők mégis egyre levertebben panaszkodnak, hogy gyermekeik elfelejtik az anyanyelvet.

A magyar népiskolák elszomorító példái mellett a megszállt területeken igen siralmas a magyar tanítóképzés sorsa is. Még a legkielégítőbb a helyzet talán Erdélyben, ahol a jövőendő tanítónemzedék neveltetéséről (jelenleg 5 képzőben) a felekezetek gondoskodnak. A hivatalos kimutatás szerint „magyar tannyelvű” székelykereszturi tanítóképzőben azonban kizárólag oláh nyelven tanítanak s csupán heti 3 órát szánnak a magyar nyelv és irodalom tanítására. Karoliny Mihály volt igazgatónak most csak tanári beosztása van s az utódja egy szót sem tud magyarul. A képzés színvonala különben kielégítő: 7-évfolyamú, melybe a növendékek az elemi abszolváló vizsga után vétetnek fel. A képesített tanító az életbe kilépve, még igen sok torturának van kitéve. Kénytelen 3 év múltán véglegesítő s majd (újabb 3 évre) előléptetési vizsgát tenni s köteles továbbképző és ismétlő tanfolyamokon is résztvenni, mely utóbbiak az idővel elvesztett ismeretek visszaszerzésére rendeztetnek.

Bizonyára Romániában szükség volt az elmaradt tanítóságnak e folytonos sakkbantartására, de tagadhatatlan, hogy az elgondolt cél megvalósítása még kultúráltabb országokban is csak gyümölcsöző lenne! Mert találunk ám megszívlelendő példát a legsötétebb Balkánon is. Romániában pl. a tanító fizetése öt évenként az alapfizetés 25%-val emelkedik és Szerbiában a családi pótlék a gyermekekkel együtt nő, mi határozottan a legmodernebb intézkedések egyike, mert a neveltetési költség a gyermekkor növekedésével egyenes arányban áll. Meglepő, hogy Romániában a tanítót áthelyezni is csak a saját kérelmére, vagy fegyelmi úton lehet, s ugyancsak határtalan bölcsesség Szerbiában a titkos minősítések eltörlése, mely a felelőtlenség leple alatt alkalmat nyújt az igazságtalanságra s nem egyszer jól indult karrierrek derékbatörésére. Itt a minősítés nyílt s ellene az elégedetlen tanítónak felebbezési joga van a miniszterhez. Feltűnő, hogy az új népiskolai törvényjavaslat, jóllehet Szerbiában eddig csak négy elemi volt kötelező s az V-VI. o. tanítása legfennebb a 3 téli hónapra terjedt, most a 8-éves elemi iskola életbeléptetését tervezi, melynek 4 felső osztályában főleg a praktikus életre való nevelést tűzi ki célul. Ezekben az iskolákban rendes tanító csak az lehet, aki a tanítói érettségi megszerzése, vagy a filozófiai fakultás elvégzése után két évig működött és gyakorlati vizsgát tett.

A Felvidéken már nem ilyen szigorú mértékhez kötött a tanítói állások osztogatása. A tömegesen elbocsátott diplomás tanítók és tanárok helyébe kétes elemű csehek özönlenek be, kikről Juriga egyik beszédében így nyilatkozik: „Prágában már nincsen hordár és Brünnenben nincs szobalány, mert mind elmentek Szlovenszkóba tanítónak, illetve tanítónőnek!” Hasonló a beözönlés a mi drága épületeinkben elhelyezett cseh-szlovák tanítóképzőbe is,

honnan még a tót tanítókat is könyörtelenül kiszorítják. Magyar tanítóképző természetesen — a pozsonyi Orsolya-zárda képzőjét kivéve — nincsen is. A lévai tanítóképzőben a tanárok mind csehek s elképzelhető máskülönben is ennek az intézetnek erkölcsi biztonsága, mikor az internátusában fiúk és lányok együtt laknak. Érdekes, hogy a cseh nyelv és cseh mentalitás szolgálatában újabban minden nagyobb községben gombamódra születnek a polgári iskolák. Ez az iskola most náluk a népoktatás felső fokát pótolja.

Burgenlandban a tankötelezettség idejét szintén 8 évre emelték, de ezzel szemben a Magyarországon is életképtelen ismétlő-iskolákat megszüntették. A tanítóképzőbe a felvétel ideiglenes. Azt, aki egy félév után nem adta bizonyosságát a tanítói pályára való rátermettségének, minden indokolás nélkül eltávolítják. Tanítják a latint és egy más nyugati nyelvet is, s a négy év elteltével a növendékek érettségít, majd kétévi gyakorlat után tanítóképesítő vizsgálatot tesznek.

Fájdalom, ennek a kultúrhistóriai műnek csak igen-igen vázlatos ismeretét nyújthattam. Hiszem azonban, hogy tanártársaim nem mulasztják el ennek az értékes könyvnek az átlapozását. Én meghatottsággal olvastam át minden sorát, s jóllehet olykor el-elcsüggedtem, mégis a jövőben bizó erős hittel és bizalommal zártam szívembe tanulságait. Ajánlom hát mindenkinek, aki elszakadt honfitársainkkal együtt érez; mindenkinek, aki Magyarország megcsúfolt térképe előtt „a magyarság arcának véres Veronika-kendőjét” látja.

Nagy Ferenc.

*

Dr. Olay Ferenc: A magyar kultúra válságos évei 1918-1927-ig.
A Magyar Nemzeti Szövetség kiadása. Budapest, 1927.

A Magyar Nemzeti Szövetség megalakulásának idején sokan akadtak, akik nem látták át e társadalmi alakulat szükségességét; nem tudták ugyanis elképzelni azt, hogy magyar ember életében elmuljék egy perc is, amelyben nem gondol a nemzetet ért katasztrófára. Magam is így gondolkoztam akkor. Ennek a tévedésnek világos tudatára ébresztett dr. Olay munkája, amelyre minden magyarnak, de főképen a magyar kultúra valamennyi munkásának figyelmét szeretném felhívni. Több ok készíttette erre.

Egyik az az imént említett tapasztalati tény, hogy általában könnyen felejtünk és az első pillanatban elviselhetetlennek látszó helyzetet is megszokjuk, ha néha valami emlékeztető, eszméltető momentum fel nem ráz beletörődésünkből. Másik ok a figyelemkeltésre az a körülmény, hogy a könyv a kultúra terén elkövetett pusztításokkal foglalkozik, ami természetszerűleg elsősorban a kultúra építőit érdekelteti, annál is inkább, mert éles szembeállítással tünteti fel a valódi kultúrával rendelkező és a műveletlen vagy kultúrmázás nemzet erkölcsében megnyilvánuló különbséget. De különösen fontos ok szól a tanítással és neveléssel foglalkozók felfigyeltetése mellett. Ebben a műben a pusztulás statisztikai adatai beszélnek; a szörnyű tények hatalmas érzelmi motívumokká nemesülnek, melyek a tanítói lelket tiszteletreméltó elhatározásokkal töltik meg. Nevel ez a könyv a nemes irredentizmusra, melynek hatóereje nem a túlfűtött, de sokszor elfogult nacionalizmusban, hanem az igazság tudatában gyökerezik. Ez az igazság gondolkodóba ejti az elfogultat, cselekvésre sarkalja a közömböst és a vérét forralja a temperamentumosnak. A könyv tárházából gyűjthet száraz adatot a statisztikus, elrettentő példát a történetbúvár, hatásos argumentumot a szónok és ha kell, robbantóanyagot a mindenre

elszánt hazafi. Minden oktató vérmérséklete szerint használhatja fel nevelői mozzanatait anélkül, hogy a végletekben mozgót is tulzónak lehetne minősíteni. Olay dr. könyvét br. Perényi Zsigmondnak, a Magyar Nemzeti Szövetség elnökének előszava vezeti be. Az előszó a művet a külföld számára szeretné hozzáférhetővé tenni, ami élénken bizonyítja, hogy adatai és megállapításai minden kritikát kibírnak és az ellenséges szűrőn át is hatni tudnak. Feltűnően sok és hiteles forrásból meritett a szerző, rengeteg beszélő szám, idézet és illusztráció gazdagítja a művet. A forrásművek gyűjteményszerű felsorolása maga is nagyon értékes, mert teljes katalogust nyújt a behatóan tanulmányozók számára is. Térképei, melyeken az entente országairól vett példákban mutatja be Magyarország területi veszteségét: eredeti elgondolások és hatások külföldi reflexekben már is jelentkeznek.

A könyv az előszón és bevezetésen kívül, mely utóbbi a trianoni békeszerződés előzményeit, megalkotását, Wilson 14 pontját ismerteti, — 9 fejezetre oszlik. Nem maradt ki belőle a kultura területének egy parcellája sem és minden kulturmunkás felismerheti valamelyik parcellán munkájának jegyeit. Egyházak, közoktatási intézmények, kulturális alapítványok, muzeumok, képzőművészeti alkotások, a szellemi és társadalmi élet egyéb megnyilvánulásai: egyesületek, körök, irodalmi alkotások, zsurnalisztika, színjátszás — fejezetek és címek alatt sorra tűnnek fel a tatóngó sebek, melyeket utonállók ejtettek a kultura testén s amelyek még most is véreznek. Számszerű adataiból, amelyek minket legközelebből érdekelnek, a tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézetek veszteségét közlöm: 30 jól felszerelt állami tanító- és tanítónőképző intézetből elvesztettünk 19-et, a 103-as létszámban működő intézetből összesen 56-ot.

Megrázóan tárja elénk képben és írásban, hogyan folyik „az egyenlőtlen küzdelem négy fronton 3 millió magyar elnemzetlenítésére“ ovodától egyetemig, falusi gazdakörtről az EMKE-ig, a 10 aranykoronás magyar jutalomdíjtól a 32 millió aranykoronát érő alapítványokig. Részletesen foglalkozik az egyházak szomorú sorsával; felsorolja intézményeiknek tervszerű kifosztását és az egyház embereinek nagyon sokszor tettelegességgig fajuló üldöztetését. Eseteket említ, amelyekben az egyházak híveinek vallásgyakorlatait is megzavarja a keleti orthodoxia, a huszitizmus és a Nyugat emlőin táplálkozó vallási közömbösség csordája. Ezzel kapcsolatban ismerteti a szerző azoknak a bizottságoknak sokszor fárasztó, de kevés eredménnyel járó vizsgálatait is, melyeket a magyar egyházak jalkiáltásai hívtak be a megszállott területekre.

Rámutat a mű a bitorlók módszerére is. A cseh — gyengesége érzetében — körmönfontan, az oláh gyáva brutalitással, a rác elbizakodottságában radikális módon, az osztrák a régismert módszerével tapossa az ősök vérével szerzett jogokat, javakat, faji öntudatot és nemzeti érzést.

A sötét képet — talán vigasztalásul — a könyv utolsó fejezetében „A békeszerződés revíziójának szükségessége“ cím alatt egy felcsillanó lazúrral takarja a szerző. Felsorolja az elfogulatlan külföldi véleményeket, melyekben az illetők észreveszik és meg merik mondani, hogy a „békemű“ tarthatatlan; akik előrelátják a keresztrefeszítés után bekövetkező feltámadást; akik vagy tiszteletreméltó okokból vagy számításból megváltói szerepre vállalkoznak: Nitinek, Rothermerének vagy Borah-nak nevezik az illetőt — akik minden hálánkra érdemesek — ők csak eszközök az Igazság kezében. Az igazságot pedig legjobban jellemzi az a megjegyzés, melyet — a műből idézve — Polignac abbé, XIV. Lajos megbizottja tett a spanyol örökösödési háború

folymán a hollandusokkal folytatott tárgyalásokon: „Uraim! Önök úgy beszélnek, mint akik nem szokták meg azt, hogy győzzenek!”

Ez a megállapítás teljesen ráillik Trianon szerzőire.

Keserű lélekkel tesszük le Olay dr. könyvét. Hatása azonban megerősíti bennünk azt a meggyőződést, hogy a felsorakoztatott égbekiáltó igazságtalanságok visszaható ereje százszorta nagyobb a bitorlók minden körmönfontása, szuronyerdeje és protektorainak együttes összefogásánál.

A könyv a szerző tüzes hazaszeretetét, kiadása a Magyar Nemzeti Szövetség áldozatkészségét dicséri.

Pócza József.

*

Kiss Gyula, Nagy Ferenc: Földrajz az osztott elemi népiskolák használatára. IV. osztály tananyaga. Budapest, 1926. Kókai Lajos kiadása. 78 lap. A képeket Ágh Edit, a térképeket Scharff Nándor rajzolta. — Ugyanazon szerzők: **Földrajz az osztott elemi népiskolák használatára.** V. és VI. osztály tananyaga. Budapest, 1926. Kókai Lajos kiadása. III. 1.

Az 1925-ben megjelent elemi népiskolai új tanterv nehéz feladat elé állította a földrajzzal, a különösen Magyarország földrajzával foglalkozó tankönyvírókat és tanítókat, amidőn Csonka-Magyarországnak és a megszállott országrészeknek tananyagát egymástól elkülönítette. Az egységes magyar medencének geográfiailag semmiképen sem indokolható ilyen széttagolása mellett hazánkról a modern földrajz követelményeinek teljesen megfelelő tankönyvet írni nem lehet. Az a körülmény tehát, hogy a fenti könyvecskék geográfiai egységeinek feldolgozásánál is érezhető ez a logikátlanság, egyáltalában nem írható a szerzők rovására és épen ezért a kérdéssel ez alkalommal nem is foglalkozom.

Mindkét tankönyv minden tekintetben a Tanterv kívánalmai szerint készült. Az egyes osztályok tananyagát a következő fejezetek tárgyalják. IV. osztály: 1. Csonka-Magyarország. 2. Elszakított országrészek. 3. A magyar királyság összefoglaló ismertetése. 4. Európa áttekintése. V. osztály: 1. Magyarország áttekintő leírása, vármegyéi és nevezetesebb helységei. 2. Európa országai. 3. Földrészek és óceánok. VI. osztály: 1. Magyarország gazdasági földrajza. 2. Európa országai. 3. Idegen világrészek. 4. A Föld áttekintése. 5. A Föld és a többi égitestek. E nagyobb egységek további részletezése is a Tanterv nyomán halad. A tananyag elosztása arányos. Jó volna azonban, ha a tanítási órák egységeit is feltüntetnék a tankönyvek. A kellőképpen megrostált földrajzi adatokban mindig megvan az okozati összefüggés s ugyancsak érvényesül a koncentráció és az adatok értelmezésénél az összehasonlítás elve is. S hasonlóképen nagy súlyt vetnek a szerzők minden egyes esetben a föld és az ember közötti viszony kidomborítására is. A szöveg stílusa magyaros, világos, a gyermekek által könnyen érthető. A tájleírások színesek, elevenek. Igen helyes, hogy az új földrajzi fogalmakat nyújtó szavakat mindenütt vastag betűk jelzik és emelik ki.

Kár, hogy a szerzők a hazai földrajz tárgyalásakor a magyar medence geológiai kialakulásának az elemi fokon megengedhető mértékben és módon való megismertetésére egyáltalán nem terjeszkedtek ki és a szerkezeti felépítést is csak a vulkánikus hegyekkel kapcsolatban említik. Pedig eltekintve attól, hogy a hegyek összeviasszaságában, még a legalsóbb fokon is, legkönynyebb geológiai alapon rendet teremteni, a különböző tájképtípusokat is csak úgy érti meg igazán a gyermek, ha látja, hogy pl. azok a merészen emelkedő

meredék bércek, amelyek hazánk legmagasabb hegyeit építik föl, más anyagból vannak, mint a Kárpátoknak annyi hágóval és szorossal átvagdalt enyhe lejtőjü külső láncai és viszont ezeket is más kőzetek alkotják, mint azokat a hirtelen kiugró sziklafokokat, amilyenek pl. Trencsén avagy Árva vára épült. A képek csinosak és elég világosak, habár akad közöttük kevésbé sikerült is. Ilyen pl. az I. k. 39. és a II. k. 12. lapján is szereplő Árva vára, amelyből bizony a gyermekek nem sokat érthetnek. A térképek mint kartográfiai munkák szintén megállják a helyüket, ha azonban azt a feladatot tekintem, amelyet a földrajz tanításánál az ilyen vázlatoknak teljesíteniök kellene, nem tartom elég célszerűeknek. Először, mert a gyermekek által nem tekinthetők könnyen át, másrészt pedig azért, mert a térkép nomenklaturája és a szövegben előforduló földrajznevek nem fedik egymást, azaz a szövegben több olyan név szerepel, amelyet a mellékelt térképvázlaton hiába keresünk és fordítva. Szerintem a tankönyvekhez s különösen az elemi népiskolai tankönyvekhez csatolt térképvázlatok elsősorban és legfőképpen a tanult földrajzi adatok könnyebb áttekintését és megrögzítését szolgálják. Ezt a célt pedig a legegyszerűbb vázlatokkal érhetjük el leghamarább. Ne legyenek tehát komplikáltabbak, mint az a vázlat, amelyet a tanító az óravégi összefoglalásnál könnyűszerrel felvet a falitáblára és amelyet a gyermekek is minden nehézség nélkül le tudnak rajzolni eredménytárukba. Ne tartalmazanak semmiféle felesleges adatot vagy vonalat. (Pl. a hegyet is csak egyetlen a hegy vonulatának megfelelő irányu, vonal jelezze.) De viszont valamennyi tanult hegynek, folyónak, helységnek stb. a jele és neve legyen feltüntetve rajtuk, mégpedig az utóbbi lehetőleg rövidítés nélkül. A domborzati viszonyok ábrázolására nincs szükség, ezeket sokkal szemléltetőbben megtalálja a gyermek a színes falitérképen, vagy földrajzi atlaszában. A II. k. 58., 59. és 60. lapján a gazdasági veszteségeket feltüntető grafikonoknál talán szemléletesebb lett volna a gyermekek előtt, ha a körök helyett négyszögeket használ a rajzoló és az egyes bekerített részek nem a területi, hanem a veszteségi arányokat demonstrálnák. Az I. k. 44. lapján sajtóhiba folytán becsuszott „nyiregyházi” szó „nyiregyházi”-ra korrigálandó.

A két kis értékes munkát egyébként mint használható, jó tankönyveket melegen ajánlom kartársaim figyelmébe.

Barabás Tibor.

Kenyeres Elemér: A gyermek első szavai és a szófajok föllépése. Bpest, 1926. A „Kisdednevelés” kiadása. Dunántul Egyetemi Nyomdája. 67. l. Ára 2 P.

Szerző, ki rövid idő alatt legkiválóbb pedológusaink sorába emelkedett, a gyermekpszichológia legszövevényesebb problémájának, a nyelvfejlődésnek több kérdését teszi e könyvében szóvá. Munkája a tanítóképzést közelről érdekli, mert fejtegetéseit és eredményeit fel lehet használni a pszichológia tanításában és olvastatni lehet az V. évfolyam ped. gyakorlatain. Érdekli a már működő tanítót is, mert a nyelvfejlődés főbb jelenségeinek ismerete nyelvfejlesztő munkáját tudatosabbá teszi. De haszonnal forgadhatja minden intelligens szülő is, mert benne szempontokat kap gyermekei nyelvi jelenségeinek megfigyeléséhez.

Kenyeres a gyermek nyelvfejlődésében három egymásra következő, de sokszor egymásba is folyó szakaszt különböztet meg: a *szómondatok*, az *értelmes szavak* és a *több szóból álló mondatok* szakaszát. Ennek megfelelően

könyve is három részre oszlik. Az elsőben szól az első szavakról. Megállapítja, hogy a gyermek első szavait nem lehet szófajok szerint kategorizálni, mert az első szók nem is szók, hanem mondatok: szómondatok. A második részben azt fejtegeti, hogy a szómondatokból hogyan különülnek el a szók és hogy megy végbe a szók értelmesedése és grammatizálódása. Könyvének és az egész nyelvfejlődésnek ez a legnehezebb kérdése. Itt sorra veszi Preyer, Compayré és különösen Meumann, Stern és Reumuth felfogását, mindeniket lényeges vonalaiban megismerteti, kritikailag vizsgálja és úgy építi ki a maga önálló felfogását. Többek közt Stern felfogásával szemben kimutatja, hogy a beszéd fejlődésének kezdetén nem beszélhetünk szubsztanciális (főnévi) stádiumról, mert amikor a gyermek már értelmes szavakkal kezd élni, egyidejűleg jut birtokába a főneveknek és az igéknek. Leghosszabb és gyakorlati szempontból a legértékesebb a harmadik fejezet, amelyben azt vizsgálja, hogy az egyes szófajok melyik időben lépnek fel a gyermek beszédjében. Minden szófajon belül aztán a részletkérdések egész sokaságára ad feleletet.

Figyelemreméltó a mód is, ahogyan az érdemes szerző mindezt az olvasó elé tárja. Először mindig felsorakoztatja a tényeket, azután magyarázza őket vagy az olvasó előtt von le belőlük megállapításokat. Ez az induktív eljárás lehetővé teszi, hogy az olvasó nemcsak éber figyelemmel kísérheti, de kritikailag ellenőrizheti a szerző gondolatmenetét. A tényeken pedig nemcsak a legkiválóbb külföldi és hazai pedológusok (Stern, Preyer, Scupin, Simonyi K., Kardos A., Balassa, Jablonkay, Donner stb.) észleléseit kell érteni, hanem a szerző saját megfigyeléseinek bőséges konkrét anyagát is.* Saját leányának éveken keresztül folytatott rendszeres megfigyelése kiválóan képessé teszi rá, hogy a külföldi és hazai megfigyelők eredményeit ellenőrizze, sőt helyesbítse. Munkája különösen azért becses, mert nem egyszerű feldolgozása a vonatkozó irodalomnak, hanem *egyéni hozzászólás*, mely rendszeres megfigyeléseken épül és a kérdést előbbre viszi. Ez is oka, hogy Kenyeres munkáját, egyéb jelességei mellett, szakirodalmunk határozott nyereségének tekintjük. Súlyos dolgozat, melyet nem olvasni, hanem olvasgatni és tanulmányozni kell!

Molnár Oszkár.

Kornis Gyula: Lélektan és logika. Tanító- és tanítónőképző-intézetek számára. Franklin-Társulat, 1927. 172 l.

Az 1925-ben elrendelt új tanítástervhez fűzött *Utasítás* szerint a tanítóképzői lélektan tanításának célja az, hogy a növendékek egyfelől a lelki élet jelenségeit rendszeresen megismerjék és a nevelés elméletében és gyakorlatában fontosabb részletek gyermektanulmányi vonatkozásait feldolgozzák; másfelől, hogy a lélektani megfigyelés és gondolkodás módszereiben és a lélektan a pedagógiára való alkalmazásában jártasságot szerezzenek; végül, hogy saját lelki jelenségeiket és embertársaik lelki életét jobban megértsék és ezen az alapon magatartásukat és az emberek megítélését tudatosan állandó önneveléssel tökéletesítsék. Ezt a célt nagyobb részben a III. osztály általános lélektani anyagának tárgyalása kapcsán kell megvalósítani, míg a gyermektanulmányozás és az egyéni lelki különbségek tanának (differenciális pszicho-

* A szakirodalom mint a rendszeres megfigyelés és türelem iskolapéldáját emlegeti Preyer, mert 3 éven keresztül figyelte fiának fejlődését. Kenyeres E. már 8. éve vezet leánya fejlődéséről rendszeres feljegyzéseket.

lógia) fontosabb eredményeit az V. osztályban szükre szabott heti 1-órás pedagógiai gyakorlatok ölelik fel.

A lélektani célkitűzés magasrendűsége és sokoldalúsága természetes és öröndetes fejlődést mutat, hisz a tanítóképző nem közműveltséget terjesztő, hanem pedagógiai szakiskola. Szakiskolai jellegéből logikusan következik, hogy mindaz, ami a gyermek- és népnevelés feltétele, ami az emberre mint fizikai és szellemi egésze (totalitás) vonatkozik, fokozottabb jelentőséget kap. Ez emeli a pedagógiai szakképzés legelső vonalába a lelki élet megismerésének parancsoló magasnívójú igényét is. Mig a középiskola legfelső osztályában részben világnézet és életfelfogás kialakítása, részben a közműveltség ágainak hiánytalan teljessége magyarázza tantervi helyét és szerepét, a mi pedagógiai szakiskolánkban a nevelés elméletéhez és gyakorlatához, az emberformálás hivatásának tudatos betöltéséhez a legszükségesebb fundamentum. A gyermek- és néplélek ismerete az a szilárd alap, amelyre a pedagógia épületének egész konstrukciója épül. A népnevelés és a népiskola terén épen a mi generációnk szemtanúja egy hatalmas nemzetközi reformmozgalomnak, amelynek legfőbb indítókai a gyermekkor testi és lelki életének a felnőtt ember lelki életétől való alapvető különbség tudományos megismerése.

Szisztematikusan átgondolt és felépített tanításterv, magasrendű és sokoldalú célkitűzés értékesebb munkára sarkalnak ugyan, de a megvalósításnak ezekkel egyenlő rangúan fontos feltételei: szakképzett, lelkiismeretes tanár, jó tankönyv, értelmes tanulmányanyag s némi felszerelés a kísérletekhez.

Tanítónevelésünknek hosszú évek óta leggyengébb oldala a jó tanítóképzői tankönyv. Van már ugyan néhány ilyen, a tanítóképzés speciális igényeinek szemeltartásával készült tankönyvünk is, de — sajnos — a legtöbb közműveltségi tárgy tankönyve, sőt pedagógiai tankönyv is nemcsak a tanítónevelés speciális céljainak szinte teljes figyelmen kívül hagyásáról tanúskodik, de anyagában, elrendezésében újabb tudományos eredmények felölelésében is hiányos, elavult. Tanárnak, tanulónak mekkora segítség, mennyi energiamegtakarítást jelent a jó tankönyv, arra a saját átlésem alapján épen a lélektan és a neveléstörténet, meg az iskolaszervezet tanításának összehasonlítása nyújtott bőséges tapasztalatot. Hogy Kornis Lélektan és logika tankönyve mennyire szem előtt tartotta a tanítóképzés speciális céljait, elég egy futólagos összehasonlítás a középiskolák számára írt *Pszichológia és logika* c. tankönyvével. Bőséges teret enged az egyes lelki funkciók fejlődése vizsgálatának (a gyermek szemléletének fejlődése 18 §, az emlékezet 23 §, képzelet 25 §, figyelem 30 §, gyermeknyelv 33 §, az érzelmi élet 46 §, az akarat 51 § fejlődése). Ezenfelül a legfontosabb lelki tevékenységek tárgyalása után azok pedagógiai vonatkozásait is tárgyalja (pl. 19. § A szemléltetés elvei és eszközei, 22. § Hogyan tanuljunk?, 26. § A képzelet nevelése, 36. § A gondolkodás fejlesztésének elvei, 52. § Az akarat nevelése, 53. § A lélektan mint a pedagógia alaptudománya).

Az általános lélektani anyag ilyen gyermeklélektani és pedagógiai értékes vonatkozások kibővítésével a lehetséges megoldások közül talán a leghatékonyabb a tanítóképzés speciális igényei szempontjából. De nemcsak a középiskolai anyagtól különbözik az új tankönyv, hanem Kornis háború előtt megjelent tanítóképzői tankönyvétől is. 1912-től tizenöt év telt el 1927-ig s ami nívós tankönyv volt a háború előtt, a lélektani kutatások újabb eredményei

gyökeres átalakítást követeltek. Nem is a régi könyv újabb kiadása az új lélektan és logika, hanem teljesen új tankönyv.

A könyvhöz írt előszó alaposan megindokolja az újítások szükséges voltát s ezen felül alapos és gondolatébresztő utasítást is ad a pszichológia tanításának módjára nézve is. „Nem a katedrálról egyszer szépen elhangzó előadásban áll a pszichológiai oktatás, hanem a tárgynak magukkal a tanulókkal sok példán végbemenő át- meg átdolgozásában.“ „Voltakép az egész lélektani oktatás nem egyéb, mint a tanulóknak saját lelki életükre való ráeszméltetése, nem pszichológiára, de *psychologizálásra* való megtanítása.“ Csak az ilyen tanítás gyümölcsöző a pedagógia számára.

Tapasztalatom szerint sok átélés, önmegfigyelés, írásbeli és szóbeli beszámolás szükséges; a tanuló lehetőleg ne a külvilágról való beszámolásnál megszokott általános formát használja a beszámolásnál (pl. ha valaki ismerőse fényképét veszi a kezébe, lelkében felmerül . . . stb), hanem személyes „én“-*élmény legyen a beszámolás*, így: egyik ismerősöm fényképe került a kezembe, „ez a szemlélet az emlékképek sorát indítja meg bennem.“ Általában a személyhez kötött folyik a tanulás, nem pszichológiát, tant, hanem a pszichét élő, eleven valóságként ismertetem. Így érdekes, mert a saját lelkemről van szó. Ez pedig legközelebb áll hozzám. Tapasztalatom szerint a könyv stílusa szabatos, tömör és tanulóinknak nehéz. Ezen azonban a vezető tanár analízáló magyarázata hivatott segíteni. A nehezebb részeket, tömör definíciókat fel kell fejteni s úgy kell a tanulókat a tömör gondolatok megértésére nevelni. Külön stílus-tanulmányokat is végzünk. Fel is higitjuk, sok szóval írjuk le, amit *Kornis* erőteljes tömör nyelven fogott össze, de azután elgondolkozunk azon, hogy micsoda szépsége és ereje van nyelvünknek, a gondolatot maradéktalanul, a legkevesebb szóval a legszabatosabban fejezi ki.

Pedagógiai oktatásunk *Quint* József Testtan-a mellett második klasszikus tankönyvét üdvözljük *Kornis* új munkájában. **Mácsay Károly.**

*

Ferenczi István: Tanítói fogások és botlások. Nyiregyháza, 1927. Nyomatott a Bocskay-könyvnyomdában. 194 l. Ára 6 P.

Ez a könyv, amint azt a címe is elárulja, a tanítás munkájában lépten-nyomon felbukkanó két igen fontos kérdéssel foglalkozik. Igazi gyakorlati munka, amely nem elvont elméleteket fejteget, hanem a gyakorlati pedagógus határozott útmutatásaival igyekszik a „fogások“ és „botlások“ érdekes problémáival kapcsolatos kérdésekben a tanítóság működését megkönnyíteni és eredményesebbé tenni.

A két különálló témának megfelelően a könyv is két főrésze tagozódik. A „Fogások“ című fejezetben mély pedagógiai érzékkel és gondossággal összeválogatott és valamennyi tárgykört felölelő, ötletesebbnél-ötletesebb példáknak egész sora illusztrálja, hogy sokszor a legnehezebbnek látszó problémákat is milyen művészi könnyedséggel lehet megoldani egy-egy jól alkalmazott tanítói fogással. S ugyancsak hasonló szellemes összeállításban tárja eléink a könyv második fejezete a tanítói botlásokat is. E részben is a szintén valamennyi tárgyra kiterjedő példák egész tömege mutatja be azokat a tévedéseket, amelyekbe egyik-másik tanító néha beleesik anélkül, hogy talán sejtene, hogy hibát követett el.

A könyv részletes tartalma a következő: *I. Fogások.* Beíratáskor. Iskolai rend és fegyelem. Egyéni képességek és tulajdonságok. Hangoztatási előgya-

korlatok. Beszédhibák javítása. Olvasmány- és verstárgyalás. Általános jellegű fogások a nyelvtan tanításánál. Beszéd- és értelemgyakorlatok. Általános jellegű fogások a számtantanításban. Földrajz. Nevelői gondolatok a történelem-tanításban. Általános jellegű fogások a természettan és vegytan tanításánál. Sematikus rajzok és grafikonok. Szépipírás. Kirándulások és szobatorna. Hogyan tüzzük ki a tanítás célját? Eredménytár. *II. Botlások.* Általános természetű botlások. Egyéb botlások. Szómagyarázat.

Ez a vezérkönyv, amint tartalmából is megállapítható, nemcsak a tanítók és tanítónövendékek kezében nélkülözhetetlen, hanem igen sok fontos pedagógiai kérdésben hasznos útmutatója lehet bárkinek, aki a tanítás kérdésével foglalkozik. Megrendelhető a szerzőnél Nyiregyházán (áll. tanítóképző-intézet).

Barabás Tibor.

Vitéz Komárnoky (Klaudy) Gyula: A táblai rajzolás. Egyszerű vonalas rajzok gyűjteménye tanítók, óvónők és szülők számára. A „Kisded-nevelés“ kiadása. Nyomatott a Dunántúli Egyetemi Nyomdájában Pécs, 1926. 39. l. Ára 20.000 K. = 1.60 P.

A szerző dolgozata, a tanító táblai rajzolásának rendkívül nagyfontosságú, nálunk irodalmilag még csak kevésbé művelt kérdésével foglalkozik. A 22 oldalnyi szövegrészhez 17 oldalnyi rajz kapcsolódik. A szövegrész előszavában a szerző röviden kifejti az óvónők és a tanítók táblai rajzolásának fontosságát, első fejezetében pedig szól a jellemző rajzokról általában. Ilyeneknek nevezi mindazokat a didaktikai rajzokat, melyekkel az oktató szóbeli munkáját kíséri, s melyek a „rajz nyelvén“ szólanak a tanulókhoz. E rajzok három csoportját különbözteti meg, ezek: egyszerű vonalas rajzok, foltszerű (silhouette) árnyékrajzok és plasztikus kidolgozott rajzok. Legkisebb tér az utóbbiaknak jut a táblai rajzolásban, mert kellő rajztudást és több időt feltételeznek. Ilyeneket színes krétával ne a tanítás folyamán a falitáblára, hanem azon kívül nagyméretű papirosra rajzoljunk. Részletesen szól a szerző a rajzolás módjáról, a rajztudás fejlesztéséről, a rajz ellenőrzési módjáról. Külön ki kell emelnünk azt az alapfelfogását, hogy szerinte a táblai rajzolást csak azok tudják elsajátítani, „akik már megtanultak természet után helyesen látni és rajzolni“ Ebből logikusan az következik, hogy a táblai rajzolás tanításának az általános rajztanításból kell kinőnie. Legfontosabb dolgozatának második, az ábrákról szóló fejezete. Itt egyenkint beszél a levelek, virágok, fák, bokrok, háziállatok, madarak, emlősök, mozgóalakok, emberek, lelki állapotok, végül jelenetek táblára való felvázolásáról. A jelenetek táblai rajzolása hosszadalmas s azért célszerű — úgymond — ezeket az óra előtt a táblára igen halványan elővázolni és mese közben a gyermekek előtt gyorsan utána rajzolni. A dolgozat rajzrésze gyümölcsök, növények, állatok, különböző szerszámok, emberi alakok, sőt egész jelenetek rajzait mutatja be igen tanulságos módon és értékes kivitelben.

Az érdemes szerző dolgozatának ez rövidre fogott tartalma. Fogytokozása, hogy kizárólag a kisdedóvók szükségleteire volt tekintettel. Szövegrésze rapszodikus menetű. Azután olyan részleteket is belevon tárgyalásaiba, melyek a táblai rajzolást megelőző rajztanítás körébe valók s így nem tartoznak szorosan a tárgyhoz. Az is baj, hogy nincs eléggé szoros kapcsolat a szöveg és a rajzok között. A rajzoknak a szöveg közt van helyük, hogy egymást kiegészítsék.

Az az érzésünk, hogy a táblai rajzolás problémáját ilyen rövidrefogott munkával megoldani nem lehet. Szerző dolgozata e tekintetben csak rokon-szenves és dicséretes kezdet, mely bizonyítja, hogy kedvvel, szeretettel foglalkozik a kérdéssel és kétségtelenül hivatott rá, hogy megoldásában egy nagyobb és rendszeresebb munkával vegyen részt. Meggyőződésünk, hogy a táblai rajzolás tanítását szervesen be kell állítani a tanítóképzők tantervébe. Az utolsó évet a népisk. rajztanítás methodikája mellett a táblai rajzolás megtanítására kellene fordítani. E végből különösen a beszéd- és értelemgyakorlatok és az olvasmányok anyagának figyelembevételével meg kellene állapítani, majd rajztechnikai szempontból csoportosítani azokat a legszükségesebb élő és élettelen tárgyakat és jeleneteket, amelyek táblai rajzolására azután, alkalmas módszeres eljárással, minden tanítónövendéknek képessé kellene tenni.

Molnár Oszkár.

*

Tóth Mihály: Szántás, vetés. I. kötet. A népiskola tananyagának felosztása, elrendezése és feldolgozása. Az I—II. osztály anyaga. (Gyakorlati Pedagógia Kézikönyvtára. I. köt. Szerkeszti Lázár Károly.) Sárospatak, 1927. 384 l. Ára 10 P.

Az 1905. évi tanterv és utasítás lényeges fejlődést mutatott ugyan a megelőző idők tantervéhez képest, de a világháború után az új viszonyok közé jutott magyarság számára, különösen a népnevelés és a népiskolai oktatás terén, nagy feladatok megoldása hárul. A pedagógia elmélete a kísérleti lélektan és a gyermektanulmány alapján nagy léptekkel halad előre, de a népiskolák nagyobb részében erről az elméleti fejlődésről nem igen tud a mindennapi tanítói gyakorlat. Ezen a helyzeten segíteni kell. Itt nagy feladat vár a tanítóképzőkre, s az újabb kutatás szellemében dolgozó gyakorló iskolákra. Minden vidéki tanítóképző-intézetnek az újabb szellemű iskolai gyakorlat kovászának kell lennie s a maga körzetében a működő népiskolai tanítóknak gyakorló iskolájában be kell mutatnia az új nevelő-tanítás szellemét. Ne feledjük el, hogy nem zseniális elméleteken fordul meg népünk jó iskoláztatása, hanem annak a 15-16 ezer tanítónak mindennapi munkájában megnyilatkozó sablonmentes, természetes szellemű tanításán.

A tanítóképző-intézeti tanárok és gyakorlóiskolai tanítók felismerték a reájuk váró hivatást, s népiskolai tankönyvirodalmunkban tevékeny részt vettek. A sárospataki tanítóképző különösen kiemelkedik programjával. Nemcsak a népiskola összes tárgyainak feldolgozását igéri hónapokra és hetekre beosztott vázlatokban, hanem egy új, gyakorlatibb, a tanítókhoz közelebb álló vezérkönyvsorozat kiadását is programjába vette.

Az elemi iskola I-II. osztálya összes tárgyait feldolgozó vázlatokat vizsgáltam át. A könyv teljesen a működő tanító mindennapi munkáját veszi irányadónul s egy igen rövid és vázlatos „útravaló” csupán, amit elméleti fejtegetéseknek lehetne mondani. A könyv hangja és programja tudatosan kerül ki az elméleti fejtegetéseket, teljesen az iskolai óra keretében mozog, sőt az eddigi vezérkönyvek (nem tudni, a régiek, vagy a legújabbak is beleértendőek-e) „terjengőssége”, az elméleti részek értekezésszerű fejtegetései stb. ellen egyenesen hadat üzen s a gyakorlati életben jobban felhasználhatókat ígér.

Ugy érzem, hogy tanítóképzőből nem igen lehet hadakozni a tanítás-elmélet ellen. Furcsa lenne, ha az orvosi egyetem hadakoznék a működő

orvosok közt a gyógyítás túlsok teoretikus háttere miatt. Nem a sok elmélet a népiskolai rossz gyakorlat igazi ellensége, hanem a semmi elmélet, a sok közhely, amelyet „pedagógia” címén tanítanak, illetve tanítottak. Csak csínyján az elmélet elleni hadakozással. Magunk között szólva úgyis az a baj, hogy tanítóink elméleti háttér nélkül, ösztönszerű érzékükre hallgatva túlságosan elégedettek (tisztelet a kivételeknek) sokszor sablonszerű munkájukkal. Nem tudják, mit *miért* csinálnak úgy és nem másként. Belekövesednek megszokott eljárásukba. Az iskolai gyakorlatban kórkorszakbeli eljárások vannak sok helyen ma is, míg más iskolákban a legmodernebb kísérletező, tudatos kutató munka folyik.

Közel kétezer pár soros vázlatba sűriti össze a szerző a tanítók gondolkodását megindítani célzó mondanivalóját. Sok tanítói gyakorlati ügyességről, a gyermek nagy szeretetéről tanúskodnak ezek a lapok. Egy hivatását szerető izig-vérig jó magyar tanítóember lelke tükrözik minden lapon s bámulatos az az aprólékos türelem és szeretet, amely ennyire kicsi részletek derűs lelkű feldolgozásából kiárad.

Kedves vizsga-mintát is talál a tanító, a tanításianyag tanmenetszerű feldolgozását is megkapja a hónapokra, hetekre beosztott tanításegységekben. Az anyag feldolgozása ellen nem is igen lehet szavunk, de egy nagy hiányát szóvá kell tennünk.

Nem ad célkitűzéseket. Az egyes népiskolai tárgyak célját se elemezi s nem mutat rá a vázlatok feldolgozása közben se arra, *miért tanítjuk, hogy szolgáljuk ezzel a tantárgy célját s a népiskola egységes célkitűzését*. Több vázlata annyira sovány, hogy alig mond valamit.

Az új tanterv ugyan az iskola, a gyermek természetes környezetének a közvetlen valóságból fakadó alapvető szemléletét tűzi feladatul, amely minden községben más és más — tehát nehéz vezérkönyvben közös nevezőre hozni — de az már a felhasználó tanító intelligenciáján fordul meg, hogy szolgai módon másol-e, vagy a helyi viszonyokhoz gondolkozva alkalmazza a vázlatokat.

Nagy és értékes munkát végzett a szerző, mert ha vezérkönyve alapján olyan derűsek lesznek az iskolák, mint amilyen könyvből kiárad; ha szemlélnék, mérnek, vizsgálnak a gyermekek, mint az ő iskolájában: akkor a felhozottak hiánya dacára is hozzájárul a népiskolai gyakorlat színvonalának emeléséhez s a népiskola belső életének renaissance-ához.

Mácsay Károly.

*

Dr. Sós Ernő: Matematikai kísérletek egyszerű eszközökkel. (Kis könyvek) Singer és Wolfner kiadása, Budapest. Ára kötte 1 P.

Sós Ernő kis könyve mint olvasmány is élvezetes. Beszélgetési formában ismerteti meg a legegyszerűbb eszközökkel elvégezhető mértani szerkesztéseket. Cérna, papír, olló, papírhajtogatás, mérés, szétvágás mind olyan eszközök és eljárások, melyekkel az elemi iskolai tanulók térszemléletét, kézügyességét fejleszteni akarjuk, de amire a középiskolák alsó osztályaiban is nagy szükség van. A könyvecske első részét tanítók, tanítónővendékek is használhatják elemi iskolai tanításaikban. Ebben ismerteti az idomok legegyszerűbb tulajdonságait, szabályos sokszögek szerkesztését papírhajtogatással, szögek három részre osztását, továbbá a kúpszeletek egyszerű szerkesztését, a kocka megkettőzésének problémáját. A második és harmadik rész-

ben a tárgyalt egyszerű szerkesztések, problémák algebrai és geometriai megoldásait mutatja meg. Mindenütt igyekszik egyszerűen, világosan vezetni az olvasót és történelmi, gyakorlati megjegyzésekkel éleníteni az előadást. Középiskolai tanulóknak, tanítóképző-intézeti növendékeknek, ifjúsági könyvtáraknak ajánlható könyvecske.

Kiss József.

*

Dr. Fodor Ferenc: A szülőföld és honismeret könyve. (A Magyar Népművelés Könyvei.) Kiadja: Borsod-Gömör-Kishont vármegye közönsége. 383 l.

A szerző munkáját két főrésztre osztja. A *mi hazánk* c. rész 14 fejezete Magyarország földrajzát módszeres alapon a legrészletesebben dolgozza fel. Megismerteti az olvasót az ország természeti viszonyaival, geológiai kialakulásával, a települések történeti háttérével, a népesség eloszlásával, a főbb foglalkozási körökkel, a kereskedelemmel és közlekedéssel és a népesség szellemi műveltségével. Nemcsak pusztá leírást ad, de mindenütt rámutat a magyar föld különleges viszonyaira és kapcsolatokat támaszt a szomszéd vagy távolabbi európai agrárállamokkal és magyarázatát adja az azoktól esetlegesen eltérő magyarországi jelenségeknek. Az egyes fejezetekben nemcsak a jelenlegi állapotokat ismerteti, de szemléletes összehasonlításokat tesz a Trianon előtti időkkel, a külföldi államokkal s így minden fejezetben áttekinthető képet ad. A leíró földrajzi fejezeteket mindenhol fizikai, csillagászati, geológiai, statisztikai vonatkozásokkal kíséri s így nemcsak az okozatot látja az olvasó, de megtalálja az okokat is, amelyek eredmények vagy hátrányok létrehozói, pld. alföldi szárazság, fagyok, szikesek. Szerző arra a megállapításra jut, hogy az ország anyagi fellendülése az Alföld okszerűbb és belterjesebb gazdálkodásától várható. A magyar élet jobbrafordulásának lehetősége magyar földműves kérges kezébe és karja erejébe van letéve, s hogy a magyar jövő a magyar termőtalaj rögeiből sarjadzik ki s a feltört magyar parlag barázdájából kel új életre a nemzet. Rámutat az eddigi gazdálkodás hátrányaira, szemléltető példákon mutatja be a magyar termelés fokozásának és anyagi jólétünk megerősítésének módjait. A trianoni béke következtében megcsonkított ország megmaradt értékeit összehasonlítja a történelmi Magyarország kincseivel. A jelen szomorú állapotok azonban ne a tespedést váltsák ki a lehangolt lelkekből, mert a magyar föld átömlesztí életerejét a lesújtott nemzet testébe. Az egész munkát az izzó hazaszeretet, a magyar fajt erenyeivel és hibáival együtt szerető, derült, józan életfelfogás hatja át, mely nemcsak elismer, de a gyengeséget is feltárja, gyógyítani akar, segítő kézzel emelni próbál. Három színes térkép, egy színes tabella s a szövegben igen sok szemléltető rajz van.

A második rész címe: *A mi községünk*. E rész alap gondolatát szerző a következőkben fejezi ki: „Mintha minden embert ma is abból a rögből alkotná a jó Isten, amely a szülőföld porából állott össze; ezt a rögot hordozzuk testünkben egy hosszú életen keresztül, ezért vágyik vissza ez a rög, a mi testünk, az elhagyott hazai röghöz; ezért kívánczik haza szülőföldjére a távolra szakadt ember, hogy a testében hordozott rögot hűsögesen visszaadja a hazai földnek.

Az általános részben leírt magyar természeti viszonyokat szerző egy községre alkalmazza, s így gyakorlati úton is bemutatja egy magyar község anyagi és szellemi fejlődésének lehetőségeit. *Nagyörvég* község mintaközség,

de a szerző kívánságai nem utopisztikusak. Ilyennek látja ő egy magyar község jövőjét, ha népe nemcsak a jelennek él, ha többtermelő, ha az áldott föld kincseit oktanul nem pazarolja el, s ha izma megfeszítésével dolgozni tud, — ha élni akar. Módszeres, világos betekintést nyerünk a község életébe. Az alaprajzzal kapcsolatban látjuk, hogy a lakosság milyen foglalkozásokat űzhet, a talajjelemből és az éghajlatból következtethetünk a termelésre s a föld megműveléséből a termesátlagra. Rámutat, hogy a mezőgazdának a földet, az éghajlat jelenségeit, hogy kell megfigyelnie, hogy az ezekből levont tapasztalatokat értékesíthesse. Szól a termés értékesítésének módjairól. Hangsúlyozza, hogy a szövetkezeti eszme a termelő társadalom védőbástyája amely a becsületes munkának, a kifogástalan árúnak nemcsak állandó piacot terem, de méltányos árat is biztosít. A község gazdasági előrehaladottsága attól is függ, hogy milyen műveltségre tesz szert a község (téli tanfolyamok gazdasági ismétlő iskolák, gazdakör, falvak országos szövetsége, népkönyvtár, a hagyományok gyűjtése, községi múzeum). A községnek bele kell kapcsolódnia az ország életébe, mert csak a külvilággal szerzett kapcsolatok adják meg azon szellemi javakat, amelyek nélkül a község anyagi jóléte sem lendülhetne fel.

Sok mindent felemlíthetnék még annak bizonyítására, hogy a szerző munkájával milyen hiánypótló, mindenkinek hasznos olvasmánnyal gazdagította a magyar tudományos irodalmat. Mint különösen nagy érdemet azt említem fel, hogy feldolgozása, nyelvezete, fejtegetései oly sikerültek, hogy laikus és szakirodalommal foglalkozó egyaránt élvezettel olvashatja. A II. rész igen jól felhasználható a képző IV. oszt. anyagának feldolgozásánál.

Bárcsak ne csak gazdáink, de tanítóink és növendékeink is minél többször olvassanak e jó könyvet.

Braun Angela.

H I R E K.

Folyóiratunk jelen száma a nyomda-üzem áthelyezése miatt késett.

Kérelem. *Meg akarjuk kezdeni a tanítóképzői statisztikát. E célból az Értesítőkre multhatatlanul szükségünk van. Kérjük az összes tanító- és tanítónőképzők igazgatóit, hogy az 1927/28. isk. évi Értesítő egy példányát a szerkesztőség címére megküldeni szíveskedjenek.*

Címadohányozás. A kormányzó öfömméltósága a közokt. miniszter előterjesztésére *Kirchner Béláné Petravich Mária* nyug. áll. tanítónőképző-int. tanárnak 35 éven át teljesített odaadó és értékes szolgálata elismeréséül a tanítóképző-int. igazgatói címet adományozta.

Kinevezések. A kormányzó úr öfömméltósága a közokt. miniszter előterjesztésére a kir. kath. tanító- és tanítónőképző-int. tanárok létszámában *Pörzsölt Géza* igazgatói címmel felruházott szegedi kir. kath. tképző-int. tanárt 1927. évi nov. 1-től az áll. középisk. és hasonló elbírálás alá eső többi tanárok részére megállapított 10. fiz. fokozatba kinevezte. — A közokt. miniszter kinevezte 1928. évi május 1-étől kezdődő hatállyal *Medgyesy Zsófia* cinkotai áll. tnőképző-int. helyettes tanárt rendes tanárrá a 9000/1927. M. E. sz. rendelet alapján járó illetményekkel.

Megbízás. A közokt. miniszter megbizta *Grynaeus Ida* áll. tanítóképző-int. tanárt, a Magyar Asszony című laptársunk kiváló felelős szerkesztőjét a budapesti II. ker. állami tanítónőképző-intézet igazgatói teendőinek ellátásával.

Kiküldetés. A közokt. miniszter *Quint* József bpesti áll. tanítóképző-int. igazgatót, egyesületünk elnökét az osztrák tanítóképzés és a tanítók továbbképzését szolgáló intézmények tanulmányozása céljából Bécsbe kiküldötte.

Dr. Kornis Gyula államtitkár. A kormányzó Öföméltósága dr. *Kornis* Gyula egyetemi tanárt, a kultuszminisztérium h. államtitkárát államtitkári címmel tüntette ki. Kitéüntetése a tképzői tanárság körében lelkes örömet keltett. Amióta a kultuszminiszter a középoktatási csoport élére állította, tudását és munkaerejét a középfoku iskolák felvirágoztatására fordította. Lankadatlan tevékenységének áldásos eredményei mutatkoznak már a középfoku iskolák belső életében s a didaktikai munka értékelésében. Szívből kívánjuk, hogy mint kulturpolitikust is még számos kitéüntetés, lelkesítő elismerés érje!

Az évvégi képesítő vizsgálatok elnökei és miniszteri biztosai. A z áll. tanító-, tanítónő- és óvónőképzőknél: 1. Baja *Quint* József igazgató. 2. Budapest I. ker. *Tóth* István miniszteri tanácsos. 3. Csurgó dr. *Littke* Aurél tanárképző főisk. tanár. 4. Jászberény dr. *Závodszy* Levente tanárképző főisk. tanár. 5. Kiskunfélegyháza dr. *Koszó* János főisk. tanár. 6. Nyiregyháza dr. *Gyulai* Ágost főisk. igazgató. 7. Pápa *Sarudy* Ottó főigazgató. 8. Sárospatak *Mészáros* Jenő tanítóképző-int. igazg. 9. Budapest II. ker. dr. *Nagy* Zsigmond min. oszt. tanácsos. 10. Budapest VII. ker. *Wagner* János kir. főigazgató. 11. Cinkota *Sarudy* Ottó kir. főigazgató. 12. Győr dr. *Fülei Szántó* Endre min. titkár. 13. Budapest VII. ker. áll. óvónőképző *Sztankó* Béla tanítóképző-int. c. főigazg. 14. Hódmezővásárhely áll. óvónőképző dr. *Keleti* Gyula kir. tanfelügyelő. A róm. kath. tanítóképző-intézeteknél: 15. Eger *Kósa* Kálmán miniszteri titkár. 16. Esztergom *Sztankó* Béla tanítóképző-int. c. főig. 17. Győr *Kőrösi* Henrik kir. tanfelügyelő. 18. Kalocsa *Mosdóssy* Imre miniszteri tanácsos. 19. Pécs *Wagner* János kir. főigazgató. 20. Szeged dr. *Mester* János főisk. tanár. A róm. kath. tanítónőképző-intézeteknél: 21. Budapest IV. ker. dr. *Saly* László közp. papnevelő-int. felügyelő. 22. Budapest IX. ker. *Padányi* Andor kir. tanfelügyelő. 23. Debrecen dr. *Solymossy* Sándor főisk. tanár. 24. Eger dr. *Kósa* Kálmán min. titkár. 25. Esztergom *Sztankó* Béla tanítóképző-int. c. főig. 26. Kalocsa *Mosdóssy* Imre min. tanácsos. A róm. kath. tanítónőképző-intézeteknél: 27. Kiskunfélegyháza *Závodszy* Levente főisk. tanár. 28. Kecskemét dr. *Nevelő*s Gyula min. oszt. tanácsos. 29. Kisvárdra dr. *Keleti* Gyula kir. tanfelügyelő. 30. Kőszeg dr. *Szücs* István h. államtitkár. 31. Pápa *Mészáros* Jenő tanítóképző-int. igazgató. 32. Pécs *Wagner* János kir. főigazgató. 33. Sopron (Isteni Megváltó) és 34. Sopron (Orsolyák) *Horváth* Kálmán igazgató. 35. Szeged *Horger* Antal egyetemi tanár. 36. Veszprém dr. *Kammermayer* Oszkár min. titkár. A z ág. hitv. ev. tanítóképzőknél: 37. Miskolc dr. *Sárkány* Alfréd min. oszt. tanácsos. 38. Sopron *Szlávik* Mátyás theolog. tanár. A z ág. hitv. ev. tanítónőképzőknél: 39. Szarvas *Tolnay* Vilmos egyetemi tanár. A ref. tanítóképzőknél: 40. Debrecen dr. *Papp* Károly egyetemi tanár. 41. Nagykőrös dr. *Nagy* Zsigmond min. oszt. tanácsos. A ref. tanítónőképző-intézeteknél: 42. Debrecen *Kiss* Ferenc egyetemi tanár. 43. Kecskemét dr. *Erdélyi* Lajos főisk. tanár. 44. Pápa *Szabó* Gábor főisk. tanár. A z izr. tanítóképzőknél: 45. Budapest dr. *Goldzieher* Károly főisk. tanár. A róm. kath. óvónőképző-intézetnél: 46. Sopron (Isteni Megváltó) *Horváth* Kálmán

igazgató. A Szent Szív nyelvmesternői tanfolyamon (Bpest) *Kőrösi Henrik* kir. tanf.

Egyesületünk államsegélye. A közokt. miniszter úr az Egyesületünk céljaira, elsősorban folyóiratunk kiállítási költségeinek fedezésére szolgáló államsegélyt az 1928. évre 2000 pengőre emelte fel. E megértő, nagylelkű támogatásért Egyesületünk hálatelt köszönettel elsősorban dr. *Kornis Gyula* államtitkár és dr. *Tóth István* min. tanácsos urak felé fordul, kik az igen mostoha viszonyok között tengődő Egyesületünknek ily módon hathatós segítségére siettek.

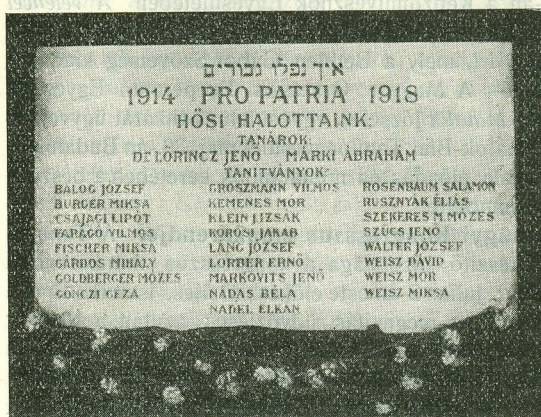
Az üdvözlésekre érkezett válaszok. A közgyűlés határozatából történt üdvözlésekre a következő válaszok érkeztek: A Tanítóképzőintézeti Tanárok Orsz. Egyesülete Elnökségének, Bpest. Értesitem a Tek. Elnökséget, hogy a Kormányzó Úr Öfömméltósága a magyar tanítóképző-int. tanárságnak XVIII. közgyűlése alkalmával Öfömméltóságához intézett hódoló táviratát szíves köszönettel fogadni méltóztatott. Bpest, 1928. április 30-án. A miniszter rendeletéből: Dr. Tóth s. k. min. tanácsos. — Tisztelt Igazgató Úr! A tanítóképző-intézeti tanárság 18. közgyűlése alkalmából hozzám intézett jóleső üdvözlésükért fogadják, kérem, hálás köszönetem nyilvánítását. Őszinte tisztelettel: Gróf *Klebensberg Kunó*. — Igen tisztelt Elnök Úr! A Tanítóképzőintézeti Tanárok Orsz. Egyesülete részéről kifejezett jókívánságokért fogadja Elnök Úr és az Egyesület igen tisztelt tagjai szívből jövő hálás köszönetem kifejezését. Ez alkalommal is biztosíthatom a tanítóképzőintézeti tanárságot arról, hogy minden jogos törekvésüket a legmelegebben pártolni fogom. Igaz tisztelettel vagyok őszinte hívük: *Kornis Gyula*. — Országos Egyesületünk közgyűlésének szívélyes üdvözlését hálás szívvel köszönöm és a legmelegebben viszonzom. Kérem az Egyesületet, kísérvé figyelemmel az újkor eszméit, dolgozza fel ezeket a magyar néplelek szükségletei szerint és maradjon hű Egyesületünk hagyományaihoz. Szívélyes üdvözléssel: *Wagner János*.

A Magyar Paedagogiai Társaság új tagjai. A magyar Paedagogiai Társaság márc. 17-én tartott nagygyűlésén a komoly tartalmu ifjusági irodalom, a tankönyvirás és a gyakorlati ped. tevékenység terén kifejtett érdemei elismerésül *Wagner János* tképző-int. kir. főigazgatót, továbbá az iskolán kívüli népművelési irodalmi műveléseért és gyakorlati megszervezése körül kifejtett érdemeiért *Fekete József* központi szolgálatra berendelt áll. tképzői tanárt rendes tagjai sorába választotta.

Székfoglaló előadás. A Magyar Paedagogiai Társaság ápr. 21.-iki felolvasó ülésén tartotta *Lux Gyula* tképzői tanár, kitűnő nyelvpedagógus kar-társunk *A modern nyelvi olvasmány és a „Kulturkunde“ kérdése* címen székfoglaló előadását. Kifejtette, hogy a nyelvoktatásnak azon németországi képviselői, akik törekvéseiket a Kulturkunde szóval jelzik, a nyelvoktatás céljául az illető nép lelki strukturájának megismertetését tűzték ki. Ezzel szemben *Lux Gyula* rámutatott arra, hogy a nyelvtanítás célja a gyakorlati nyelvhasználat elsajátíttatása. Az illető nép jelkiségeivel inkább a helyesen megválasztott olvasmánnyal, élmények útján ismertetjük meg a tanulót. Felolvasó nagy körültretekintéssel s alapos megfontoltsággal sorakoztatta fel azokat a szempontokat, amelyeknek az olvasmányok megválasztását irányítaniok kell.

Ismeretterjesztő előadás. A bpesti áll. tanítóképző-intézetben rendezett nyilvános ismeretterjesztő előadások során ápr. 23.-án *Szász Károly* v. b. t. t. *A budai Nyári Szinkör és a színművészet* címen tartott a nagyszámmal összegyűlt közönség előtt előadást.

Emléktábla leleplezési ünnepség az izr. tanítóképzőben. Az or-

szágos izraelita tanítóképző-intézet hősi halált halt tanárainak és volt tanítványainak nevét márvány-emléktáblán örökítette meg. Ezt az emléktáblát június 3.-án magasztos hangulatu ünnepség keretében leplezte le az intézet, melyen a tképző-int. főigazgatóság részéről *Sarudy Ottó* főigazgató, Egyesületünk képviselőjében pedig *Quint József* elnök és *Mol-*

nár Oszkár szerkesztő jelentek meg. Dr. *Szemere* Samu igazgató megnyitó szavai után dr. *Harmos* Sándor tartotta meg formailag is szép, megható, részletekben gazdag, filozófiai gondolatokkal átszőtt, szubjektív elgondolású emlékbeszédét. Nagy hatást ért el *Bienenstok* Fülöp ny. honvédszázados, ki dr. *Lőrincz* Jenő hősi halált halt intézeti tanár harctéri magatartását és érdemeit ismertette. Az emléktáblát a különböző testületek és egyesületek koszorúí borították. Koszorút küldött a honvédelmi minisztérium és a volt 6. gyalogezred tisztikara is.

Testnevelési továbbképző tanfolyam. A közokt. miniszter a nyári nagyszünetben testnevelési továbbképző tanfolyamot rendez (14664/1928. XIII. ü. o.), melynek megszervezését és lebonyolítását a Testnevelési Főiskola igazgatósága *Quint* József áll. tképző-int. igazgatóra, a főiskola pedagógia-tanárára bízta. A tanfolyam két hétig tart s július hónapban a Tanügyi Kongresszus befejezése után kezdődik. A tanfolyamra két csoportban 70 hallgató vétetik fel, akik a bpesti I. ker. áll. tanítóképzőben (I. Fery Oszkár-ut 40) teljes ellátásban részesülnek és az utiköltség egy részét megkapják. **Felvételnek:** tanítóképző-int. tanárok, akik testnevelést tanítanak, gyakorló isk. és népisk. tanítók. A felvétel korhatára 25–45. év s elsőbbségben részesülnek, akik ily tanfolyamon még nem vettek részt. A tképző tanárok és gyak. isk. tanítók kéréseiket igazgatóik útján küldjék egyenesen a tanfolyam szervezőjéhez. A tanfolyam anyaga: önvédelmi gyakorlatok, torna, atletika, játék, egészségtan, pedagógia, népisk. tanmenet és mintatanítások. A hallgatók d. e. 7–12-ig, d. u. 5–7-ig lesznek elfoglalva. A tanfolyam pedig bemutató vizsgálattal zárul, melyen minden hallgató részt vesz. A hallgatók a tanfolyam látogatásáról bizonyítványt kapnak.

Személyi hírek. A Budai Nők Kulturális és Jótékonyági körében márc. 14-én dr. *Szemere* Samu, izr. tanítóképző-int. igazgató *Mi a filozófia?* címen tartott előadást. — *Lechnitzky* Gyula bpesti tképző tanár márc. 20.-án *Egység a nemzeti társadalomban* címen a Bethlen Gábor Szövetségben előadást tartott. — *Köveskúti* Jenő nyug. tképző-int. igazgató a Magyar-Lengyel Egyesületben tartott előadást *A világháború és Magyarország problémája tört. megvilágításban* címen. — Dr. *Nagy* József kiskunfélegyházi áll. tanítóképző-int. tanárnak a sárospataki testnevelési tájékoztató tanfolyamon tartott ped. előadásai az Orsz.

Testnevelési Tanács kiadásában *Akié a nevelés, azé a jövő!* címen megjelentek. — *Köveskúti Jenő* ápr. 20.-án a Képzőművésznők Egyesületében *A velencei Frari-ban* címen előadást tartott. — *Lechnitzky Gyula* kartársunk *A nemzeti Génusz* címen értékes könyvet írt, mely a Bethlen Gábor Szövetség kiadásában most hagyta el a sajtót. — A Magyar Országos Eszperantó Egyesület május 6.-án tartott közgyűlésén *Mihalik Józsefet*, egyesületünk titkárát ügyvezető alelnökévé választotta. — A Budafok-Biai Tanítóegyesület máj. 30.-án Budafokon tartott közgyűlésén *Drózdý Gyula* előadás és mintatanítás keretében a beszédértelmygyakorlatok módszerét ismertette.

A III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus munkarendje. A Tanügyi Kongresszus rendező- és előkészítő bizottsága a kongresszus munkarendjét a következőképp állapította meg: Julius 2-án este előkészítő ülés, ismerkedő est. 3-án reggel a Vigadóban ünnepélyes megnyitás, üdvözlések, azután a *Magyar nemzeti kulturjavak oktatásunkban, nevelésünkben* c. tétel megvitatása. Julius 4-én a 24 szakosztály ülésezik, 5-én pedig záróülés, melyen *A tanügyi köz-igazgatás egységes szervezete* és *A tanítói munka értékelése* c. tételek tárgyalása kerül sorra. Ezen az ülésen terjesztik be a szakosztályok az elfogadott határozati javaslatokat is. A kongresszussal kapcsolatosan lesz orsz. tanügyi kiállítás. Tanulmányi kirándulások egészítik ki a nagy programot. A kongresszus lebonyolítására fogadó, elszállásoló, étkeztető és szórakoztató bizottságok alakultak. Midőn a kongresszusra a iképző tanárság figyelmét ismételtén felhívjuk, tisztelettel kérjük a kartársakat, szíveskedjenek minél nagyobb számmal a kongresszus tagjai sorába lépni. Jelentkezni a 3 pengő tagsági díj beküldésével a Kongresszus központi irodájában (VIII. Mária Terézia-tér 8) lehet.

Utmutatás a Tanügyi Kongresszussal kapcsolatos kiállításon résztvevő tanítóképző-intézetek részére. A kiállítás célja a tantárgyak tanítási módjának szemléletes bemutatása. 1. *Neveléstudomány.* a) Test- és élettan. A megértést szolgáló rajzok és preparátumok. Házi feladatok. b) Lélektan és logika. Az indukciós anyag és a szükséges kísérletek. Példák az önmegfigyelésre, az önmegismerés módja. Vázlatok, rendszerezések. c) Neveléstan és tanítástan. A célrendszer világos felépítése. A gyermek természete és vezetése. Didaktikai rendszer. Ujabb módszerek egyes tárgyakban. d) Nevetéstörténet. Ma is érvényes pedagógiai elvek tára. Nagy nevelők tanításainak megismerése. Egyes gondolatok fejlődése hosszmetzetben. Elvek összefoglalása. e) Iskolaszervezetan. A tanítóképzés és a népoktatás helye a közoktatásügy rendszerében, kialakulása és mai helyzete. f) Nevelési és tanítási gyakorlatok. A gyakorlati kiképzés munkáiból. Gyermektanulmányi vizsgálatok és olvasmányok. Eredménytárak, a gyakorlati kiképzés füzetei, dolgozatok, rajzok stb. — 2. 3. *Magyar nyelv és irodalom, német nyelv.* a) Ábrázolások, készítmények, gyűjtemények, fényképek a növendékek elmélyedő és a hivatásra előkészítő munkájából. b) Szemléltetési eszközök. c) Dolgozatok. (Egy-két tanuló minden osztályból való dolgozata). d) Műsorok, kimutatások, statisztikák az önképzőkör utóbbi öt évének működéséről. 4. *Történelem és alkotmánytan.* Az óra menete, szemléltetési eszközök, olvasmányok felhasználása. Beszámoló írásban, képben, rajzban kirándulásokról. — 5. *Földrajz.* Térképvázlatok, grafikonok, diagrammok, statisztikák, kézimunkák. A szülőföld feldolgozása. Kirándulások feldolgozása. Földrajzi gyakorlatok eredményei. — 6. *Természetráajz.* Írásbeli vázlatok, rajzok, készítmények, szemléltetési eszközök. A helyi viszonyok kiaknázása. Kirándu-

lások feldolgozása. Gyűjtemények. Gyakorlatok anyaga. — 7. *Vegyten és ásványtan*. A természetrajznál felsoroltakon kívül saját készítésű, nagyon egyszerű eszközök és kísérleti berendezések. — 8. *Természettan*. A természetrajz és vegyten fejezetében felsoroltakon kívül különösen a gyakorlatok anyaga, a népiskolai tanításhoz szükséges eszközök didaktikai egységek, vagy tanítási órák szerint csoportosítva. 9. *Mennyiségtan*. Szemléltetési eszközök, ábrák, rajzok, dolgozatok, házi feladatok. 10. *Gazdaságtan*. A gyakorló terület térképe, üzementerve. Bevételek és kiadások csoportosítva. Tiszta jövedelem négyzetölre számítva. Tanuló munkák: Készítmények, rajzok, fényképek, grafikonok stb. 11. *Egészségtan*. A természettudományok csoportjainál említettekén kívül a tanulók gyakorlati kiképzésére vonatkozó adatok. 12. *Rajz*. Tanuló-munkákból a tanítás menete, eredménye, esetleg a tanítás egyéni módszere és a tanulók készségi foka megállapítható legyen. 13. *Kézimunka*. A kézimunka egy-egy ágának tanmenetszerű feldolgozása jellegzetes darabokban. 14. *Szépírá*s. A tanítás menetét, módszerét és eredményét feltüntető tanuló munkák. 15. *Női kézimunka*. A kézimunka egy-egy ágának, vagy egy-egy osztályának bemutatása a tanulómunkákkal. 16. *Ének*. Szemléltető eszközök, tanítási anyaggyűjtemény, módszeres menet szemléletes bemutatása. Előadott darabok jegyzéke. 17. *Zene*. A tanítás menete, módszere és eredménye a tanult hangszereknél. 18. *Testgyakorlás*. A tanítás menete, módszere, eredménye és rendszere szemléletes példákban. 19. *Kimutatások, statisztikák, képek, fényképek, az énekkar, zenekar, sportkör, levelezőoktatás, cserkészlet stb. működéséről*. 20. *Képek az intézetek internátusi életéből*. 21. *Képek a gyakorlóiskolából*. I. Minden intézet igazgatója jelentse be, hogy mit kíván a kiállításra küldeni. II. Minden tárgy, füzet, lap bal felső sarkára az intézet hosszú bélyegzője nyomandó. A kiállítás anyaga az utolsó három év munkáiból állítandó össze. Minden munkán keltezés legyen. III. Magyar, német, számtan tanítási stb. füzetek, eredménytárak, rajzok osztályonként három példányban; készítmények, gyűjtemények, stb. egy példányban küldendők. IV. Minden tárgyból bemutatandó egy óra lefolyása és egy nagyobb didaktikai egység (6-8 óra) anyagának feldolgozása. V. Egyéni eljárást magyarázó szöveg nagyobb betűvel olvashatóan irandó. VI. Minden küldemény jól csomagolva és fizetve a bpesti I. ker. áll. tanítóképző-intézetbe küldendő. (Budapest, I. Fery Oszkár-u. 40.) A huszonegy pontban felsorolt anyagok külön csomagolandók. Leltár melléklendő és a csomagra kívül ráirandó a tartalom. VII. A kiállítandó anyagot bizottság állítja össze és helyezi el a kiállításon. VIII. Mindenben a bpesti I. ker. áll. tanítóképző-intézet igazgatósága ad felvilágosítást. IX. A kiállítás szakemberek részére készül, ezért az iskola való életét mutassa be és ne külön erre a célra készített tárgyakat.

Halálozás. *Szente Pál* az áll. zeneiskolák orsz. szakfelügyelője, hosszú időn keresztül a bpesti II. ker. áll. tanítónőképző-intézet zenetanára rövid szenvedés után márc. 19.-én, 63 éves korában elhunyt. Temetése a Kerepesi-úti temető halottsházából nagy részvétellel történt márc. 21.-én. — *Értékes* irodalmi és gyakorlati munkásságban eltöltött élet után, márc. 30.-án 72 éves korában elhunyt a tképző-int. tanárság egyik nesztora, *Pethes János* nyug. tképző-int. igazgató. A kartársak és tanítványok sokasága hálával gondol a mesterre és kegyelettel őrzi emlékét!

Előadások a magyar nyelv és a fogalmazás tanításáról. A Sopron megyei Általános Tanítóegyesület máj. 9.-iki közgyűlésén

Quint József, egyesületünk elnöke a magyar nyelv tanításának módjáról tartott előadást, **Drózy Gyula** pedig két mintatanítás keretében a fogalmazás tanításának módját ismertette. A közgyűlésen **Simon Elemér** főispán, **Gévay Wolf** Lajos alispán és **Thurner Mihály** polgármester is megjelent. **Simon Elemér** főispán a vármegye közönsége nevében mondott köszönetet az előadóknak. Öröndetes jelenség, hogy a közgyűlésen a tanítóság vezetői a tképző tanárok s a tanítók összefogásának, együttes működésének szükségességét hangsúlyozták.

Móczár Miklós előadásai. Móczár Miklós félegyházi kartársunk a tképzői tanári státus egyik legszorgalmasabb előadója. Az iskolaév folyamán a következő előadásokat tartotta: szept. 14-16.-án a nagykovácsi iskolán kívüli népművelési előadói tanfolyamon *Mezőgazdasági ismeretek az iskolán kívüli népművelésben, biológiai vonatkozásokkal* címen 8 előadást; nov. 21.-én a 9. honvéd gyalogezred III. zászlóaljának tisztjei részére *Radioaktív vagy sugárzóan ható anyagok és alkalmazásai* címen 1 előadást; dec.-márc. hónapokban a kkfélegyházi iparossegédek ált. ismeretterjesztő tanfolyamán *Ipari vegytan és technológiai ismeretek* címen 24 előadást; febr.-május hónapokban az iparosok részére *Baktériumok, Növények táplálkozása, Kertész-kedés* címen 3 előadást, *Naprendszerünk és a Föld története* címen globoszkóppal kísért 5 előadást. Ezeken kívül 1—1 előadást tartott dec. 26.-án a Gazdaiifjak és Lányok Egyesületében *Egérpusztító bagoly*, jan. 15.-én Monoron *A szénsav és körútja* és márc. 24.-én Tápiaőzecsön *Okszerű konyhakertészet* címeken.

Nyugtázás. 3 P. tagdíjat fizettek az 1925. évre: dr. Veress I., dr. Bartha K., Bodnár L., dr. Ecsedi J., dr. Novák J., Orosz I., Somorjai L., G. Szabó K., dr. Varga J. és Vizely G.; 5.44 P. tagdíjat fizettek: Wimmer K. Breznay I.

5.44 P. tagdíjat fizettek az 1926. évre: Lengyel Gy., Schönwizner I., Fogassy Ö. (6), Szarka L., Pödör B., Wimmer K., dr. Becker V., Buday L., Breznay I., Irtzing F. (2.72); 2 P. tagdíjat fizettek: Vaskó L., Dr. Veress I., Bartha K., Bodnár L., Ecsedy I., dr. Novák J., Orosz I., Somorjai L., G. Szabó K., dr. Varga I. és Vizely G.

8 P. tagdíjat fizettek az 1927. évre: Zrinyi K., Lengyel Gy., Schönwizner I., Lehoczky E., Dohanics I., dr. Tóth A., B. Draskóczy V., özv. Gerencsér I.-né, Szarka L., Pödör B., Kraft I., Wimmer K., dr. Becker V., Szalatsy R., dr. Jakab B., Dr. Jasovszky M., Czuczsa E., Buday L., Breznay I., Gergely F., Glatt A., Németh I., Takács B., Irtzing F., Kovács P., Szőke S. és Simcsó I.; 4 P. tagdíjat fizettek: Dr. Veress I., Bartha K., Buday L., Bodnár L., Ecsedi J., dr. Novák I., Orosz I., Somorjai L., G. Szabó K., dr. Varga I., Vizely G. és Benkóczy E.

8 P. tagdíjat fizettek az 1928. évre: Skersil M., Damaszkovszky M.-né., dr. Kósó J., özv. Gerencsér I.-né, Köveskúti J. (8.08), Végh J., Legányi I., v. Komárnoky Gy., Rojko A., Doby I., dr. Kenyeres E., Bató L., Geguss I., Pálmai L., dr. Székely Gy., Czuczsa E., Barabás E., Gömöri S., Váczy F., Juhász V., Rásky I., Oszváth F., Pál L., Csaplár A., Litkey P., Daru M., Oszvald I., Vaskó L., Révész K., Barkáts M., Czink I.; 4 P. tagdíjat fizettek: Patyi I.-né, Farkasdy Z., Dúzs M., Ambrózy M., Girtler M., L. Bauer I., Szontagh K., Takács M., Wenszkyne Schwartzer I., Grynaeus I., Kádár J., K. Schmidt V., Herczegh K., Répay D., Kostyál I., Vajda S., Jancsó E., L. Jancsó G., Str. Entz I., Wolszky E., Sebestyén F., Gerbery S., Szűcs I., Szemes K. (6), Szűcs I. (3), Irtzing F. (1).

Előfizettek a Magyar Tanítóképző 1928. évfolyamára: Dombóvár rk. tnókp., Kiskunfélegyháza rk. tnókp.

Befizetések a Tanárok Házára: Baja áll. tkp. (392), Bpest VII. áll. tnókp. (2) P.

Adomány a Tanárok Házára: Budapest II. ker. tnóképző önképző-köre 50 P.

Budapest, 1928 június 1.

Pócza József, pénztáros.